

דרישה וחקירה

קובץ תורני
לכל המשפחה
גליון קצה
ואתחנן (נחמ) עקב
תשעה באב תשפ"ג

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: יהושע לינטופ בכתובת: lintop200@gmail.com

הקובץ יוצא לאור בחסות מכון 'גם אני אודך', בראשות הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

מדורים מגדולי ישראל

הדרכות וחיזוקים / מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל (עמ' 2): האבלות בתשעה באב יותר מכל אבלות □ עיקר האבלות היא בלב – להרגיש מה שחסר לנו □ בית המקדש – "בית חינו" □

עם בית המקדש כל החיים היו חיים אחרים.

'חיים של תורה' / מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל (עמ' 3): בדיני תשעה באב וזכר לחורבן.

'אורות אילת השחר' / מרן ראש הישיבה הגר"א ל שטינמן זצוק"ל (עמ' 4): אחרי התפילה היה רבנו נוסע לבית קברות. ואמר: כתוב שצריכים לחשוב כאילו אנחנו מתים בגלל החורבן. והוסיף רבינו: וחשוב ששם הוא מקומו!!!

'מתיקות התורה' / מרן עמוד ההוראה הגר"י זילברשטיין שליט"א (עמ' 6): האם מותר לשמור צלחות שנטרפו לצורך שבירה באירוסין, זכר לחורבן?

מדורים על הפרשה

'אוצרותיהם אמלא' / הגר"א טורק שליט"א (עמ' 7): לאחר תקופה הוא הרהיב עוז, ושאל את 'חפץ חיים':

'למדנו רבינו! מהו פשר המשפט שאמר בשעת גסיסתו של רבי נפתלי? הרי ניתן היה לחשוב כי זוהי, חלילה, פתיחת פה לשטן?...' פניני פרשת השבוע' / הגר"א קובלסקי שליט"א (עמ' 9): כשהגיע לביתו, גילה כי האש כבר מתקרבת אליו בצעדי ענק. חיש הניס את משפחתו החוצה, והוא ובני ביתו נעמדו במרחק בטוח, צופים באש האוכלת בית אחר בית בדרכה לביתם. ואז, בהגיע האש לביתם, לפתע פתאום שקעה האש וכבתה כליל, ויהי לפלא!

'זוארטים וסיפורים' / הגר"ש קולדצקי, הגר"ב רובין והגר"ח אייזנבאך שליט"א (עמ' 14): המופת שסיפר מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א [לרפ"ש] בקבר הרמ"א, על האדמה שנפתחה ובלעה חתן וכלה שזילזלו בכניסת השבת □ סיפורים רבים על בדיקת מזוזות שהצילה מצרות □ כיצד עוברים את בין הזמנים בשלום בלי פגע, בשמירה על בריאות הגוף והנפש של ההורים והילדים? 'עשרה מי יודע' / יהושע לינטופ, הגר"ש סטורין והגר"ש חזקיה שליט"א (עמ' 11): כיצד יתכן שהחכמים שיבחו גויים? □ מדוע מזכירים 'בקדושה ובטהרה' רק בברכה מעין שלש, ולא בברכת המזון? □ מדוע צריך פסוק שאין בנין המקדש דוחה שבת?

מדורים שונים

'מתיקות השבת' / הגר"ש לוינשטיין שליט"א (עמ' 18): ל"ט אבות ותולדות רמוזים בגימטריא של "זכור ושמור". 'שתולים בבית ה' / הגר"י פליסקין שליט"א (עמ' 19): כך אמר לו הידיד: "מיום שעזבת את הבית, אבא ואמא שלך אינם נועלים את דלת הבית, כדי שאם תרצה פעם לבוא הביתה לא תמצא דלת נעולה..." "כשמעתי את זאת – סיים את סיפורו – נמס ליבי מערגה להורי היקרים, ומיהרתי לשוב..."

'אוצר היסודות והחקירות' / יהושע לינטופ (עמ' 20): חזקת תשמישין □ חייבי מיתות – אישתני דינא; גברא קטילא; מיתה אחרת.

המדורים: 'ביאורי תפילה' (עמ' 21) □ 'מחודדים בפיד' (עמ' 21) □ 'מרגליות שאול' (עמ' 23) □ החפצים בחיים (עמ' 24)

הדרכות וחיזוקים

ממך ראש הישיבה הגאון רבי יחמיאל גרשון אדלשטיין זצוק"ל ■ מתוך סדרת הספרים 'דרכי החיזוק'

בית המקדש - "בית חיינו!"

בשני וחמישי לאחר קריאת התורה אנו מבקשים כמה "יהי רצון", והראשון שבהם הוא "לכונן את בית חיינו", היינו שבית המקדש נקרא בית חיינו, וכן אנו אומרים בתפילת מוסף ראש חודש שחל בשבת "ונוטל כבוד מבית חיינו", היינו שבית המקדש הוא החיים שלנו, ובלי בית המקדש אנו מרגישים שאין חיינו חיים, כמו שיש אנשים שסובלים מבדידות עד שמאבדים את הטעם בחייהם, ומעשה שהיה באדם בעל משפחה, שלעת זקנתו נשאר בלי משפחה, ועבר לגור במושב זקנים, ונפטר לאחר זמן קצר מתוך חוסר חיות, שלא היה לו טעם בחיים.

וזהו "בית חיינו" - שאם היה לנו מושג כיצד היו החיים של כלל ישראל בזמן בית המקדש, איזה חיים מאושרים שהיו, היינו מרגישים עכשיו בלי בית המקדש שאין חיינו חיים, אבל אנו רחוקים הרבה מדור החורבן, ואין אנו יודעים את מה שהיה, ומה שחסר לנו.

רק אדם שידע מה הם חיים טובים עם משפחה, ונשאר בלי משפחה, הוא מרגיש ויודע את מה שחסר לו, אבל תינוק שנאסף מן השוק וגדל בלי משפחה, אינו מרגיש חיסרון בזה, כי הוא רגיל תמיד לחיות בלא משפחה, ואף אנו דומים לאותו תינוק אסופי, שהורגלנו לחיות בלא בית המקדש, ואין אנו מרגישים את החיסרון.

[וכעין זה כתב החובות הלבבות בפתיחה לשער הבחינה, שאדם אינו מכיר גודל הטובות שהקב"ה עושה עימו, כי הוא כמו תינוק שנולד במדבר, ובא איש חסד ואספו לביתו וגידלו במשך כמה שנים, שהתינוק גם לאחר שגדל אינו מכיר טובה כראוי לאיש חסדו, מפני שהוא רגיל מילדותו לקבל ממנו את כל הטובות האלו, כך גם אנו רגילים כל החיים לקבל טובות מהקב"ה, ואיננו שמים לב להכיר טובה על זה].

עם בית המקדש כל החיים היו חיים אחרים

אם אנו רוצים להרגיש את מה שחסר בחורבן בית המקדש, עלינו להתבונן במה שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים. וראיתי מכבר קונטרס בשם "בית קדשנו ותפארתנו", שהאריך לתאר כיצד היו החיים של כלל ישראל לפני החורבן.

חז"ל אומרים (ברכות ג, א) שמיום שחרב בית המקדש הקב"ה בוכה בכל יום ואומר מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, היינו שבזמן בית המקדש היו ישראל כמו בניו הסמוכים על שולחן האב, שמקבלים מהאב את כל מה שהם צריכים, ואם יש איזה דבר שמעיק עליהם יכולים לדבר ולשוחח עם האב, כך הרגישו את האמונה בחוש, וכעת לאחר החורבן אנו דומים לבן מלך שגירשוהו מבית המלוכה, שחיינו אינם חיים, מפני שחסרה לו כל הטובה שהורגל בה.

בזמן שבית המקדש היה קיים כל החיים היו חיים אחרים, החיים של תורה, והחיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא, והחיים שאין בהם בושה וכלימה, כל ענייני ה"חיים" הנזכרים בברכת החודש, הכל היה אחרת בזמן שבית המקדש היה קיים. ועל זה אנו מבקשים מהקב"ה שיכונן את "בית חיינו", ומבקשים אחר כך עוד בקשות, למנוע משחית ומגיפה מעלינו, ולקיים בנו חכמי ישראל, אך הבקשה הראשונה היא לכונן את בית חיינו, כי עם בית המקדש כל החיים יהיו אחרת!

האבלות בתשעה באב יותר מכל אבלות

אנו עומדים בערב תשעה באב, ויש הלכות מפורשות בפוסקים מה חייבים לעשות בתשעה באב, מה הם המעשים שצריכים לעשות, אבל יש גם חוץ מהמעשים, כיצד הלב צריך להיות, איזה מחשבות צריכים לחשוב.

הנה בתשעה באב יש חיוב אבלות, וגם חמישה עינויים כמו ביום כיפור, אמנם אין זה דומה ליום כיפור, כי יום כיפור הוא יום שמחה וכפרת עוונות, ואין בו דיני "אבלות", רק "עינוי", ואילו בתשעה באב יש גם חיוב אבלות וגם עינוי [כמו שהוכיח המנחת חינוך במצוה שי"ג]. והאבלות של תשעה באב היא יותר מכל אבלות על מת, שבכל אבלות אין חמישה עינויים, ואילו בתשעה באב יש חמישה עינויים.

ובכל אבלות על מת, מלבד חיוב האבלות מצד כבוד המת, יש בזה גם ענין של נשיאה בעול והשתתפות בצער המת (כן ידוע מהסבא מקלם, עיין אור

יחזקאל מידות מאמר נושא בעול, ועוד) שהוא עומד לפני דין ומשפט, ומי יודע אם יזכה לגן עדן, כמו שמצינו בגמרא (ברכות כח, ב) שרבי יוחנן בן זכאי בכה לפני פטירתו ואמר שאינו יודע באיזה דרך מוליכין אותו, ואמנם כבר ביארנו (עיין לעיל עמוד שלב) שרבי יוחנן בודאי ידע שיזכה לגן עדן, אלא שהיה מסופק שמא יש בידו איזה חטא בשוגג שאינו יודע ממנו, שלא עשה עליו תשובה שלמה כראוי, וגם לא סבל ייסורים בעולם הזה לכפר עליו, ומחמת זה היה חושש שמא יצטרך לעבור דרך גיהנום אפילו רגע אחד כדי לכפר על חטא כזה.

ועל כל פנים באבלות על מת, יש ענין של השתתפות בצערו שהוא עומד למשפט, ושמה יצטרך לעבור דרך גיהנום, שהוא איום ונורא, כמו שכתב הרמב"ן כי רגע אחד בגיהנום קשה יותר מכל ייסורי איוב, ואפילו לעבור על

פתחו של גיהנום מבחוסן, זה גם כן ייסורים שאין לשער, ומי שיש לו חטא ולא היו לו ייסורים בעולם הזה, וגם לא עשה תשובה שלמה עם כל דיני התשובה, הרי הוא צריך לעבור דרך גיהנום להתמרק מחטאו, ואין לשער את הצער שבה.

אמנם בתשעה באב אין זו אבלות על מת, אלא על חורבן בית המקדש, וראוי להתבונן מה היא האבלות, ועל מה אנו מתאבלים ומצטערים.

עיקר האבלות היא בלב - להרגיש מה שחסר לנו

באגדות החורבן (גיטין נז, א) מובא על כפר סכניא של מצרים, שהיו צדיקים גדולים מאד, ואף על פי כן נענשו, משום שלא התאבלו על ירושלים. וצריך ביאור, שהרי יש הלכות מפורשות במשניות בגמרות ובפוסקים כיצד להתאבל על ירושלים, ובאלו מנהגים של אבלות חייבים לנהוג, ואם הם היו צדיקים גדולים, כיצד יתכן שעברו על ההלכות המפורשות ולא קיימו את חיוב האבלות?

וצריכים לפרש שהם באמת קיימו את ההלכות המפורשות, אבל הייתה עליהם תביעה בהרגשת הלב, כי עיקר האבלות היא בלב, להרגיש את ההפסד והחיסרון בחורבן בית המקדש ולהצטער על זה, והם לא הרגישו את הצער בלב כראוי, שכן טבע האדם, כשחי חיים טובים, אינו מרגיש שחסר לו בית המקדש, וצריך הרבה התבוננות ומחשבה להבין מה שהיה בית המקדש, ומה חסר לנו עכשיו.

חיים של תורה

תשובות מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

נערך עם מ"מ והוספות על ידי הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א, מח"ס 'בית מתתיהו' ו'מועדי הגר"ח' באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

בדיני תשעה באב וזכר לחורבן

שם הגדולים בת"ב

שאלה: אם זה נכון שהחזו"א למד בת"ב ס' שם הגדולים.

תשובה: נכון.

וכ"כ בס' אורחות רבינו ח"ב עמ' קמ"ב ועמ"כ בס' פסקי תשובות ס' תקנ"ד. ומש"כ בשם מרן בס' ד' אמות של הלכה פנ"ג ס' י"ג.

לימוד מוסר בת"ב

שאלה: אם מותר ללמוד בת"ב ספרי מוסר. תשובה: כיון שמובא שם פסוקים ומאמרי חז"ל אין להקל.

ובשו"ת רבבות אפרים ח"א ס' שפ"ו כתב להקל. וכן השיב מרן בס' שערי ציון ח"א עמ' קל"ח. וכן החמיר בשו"ת אור לציון ח"ג פכ"ט ס"א אולם בס' אשרי האיש ח"ג פכ"א ס"ב כתב להקל. ועמ"כ בס' שערי נחמה עמ' קע"ח ובס' כל המתאבל עליה פ' ס"ב מס' 8 ובס' תורת חכם פי"ח ס' שכ"ו. ובשו"ת דברי בניהו ח"ג ס' נ"ח. ועי' בשדי חמד אבילות ס' כ"ה דשרי ללמוד מוסר לאבל עי"ש ובשו"ת שואל ונשאל ח"ג ס' רי"ח.

ללמוד הל' תשובה בת"ב

שאלה: אם מותר ללמוד הל' תשובה בתשעה באב בשביל לחזור בתשובה.

תשובה: לא.

ובס' לדופקי בתשובה בהקדמה עמ' 12 הביא ידידי הג"ר אורי טיגר שא"ל מרן, אף שאבל אסור בת"ת, מ"מ מותר לו ללמוד הל' תשובה להרמב"ם ושכן הורה מרן שליט"א למעשה עי"ש. ובשו"ת שואל ונשאל ח"ג ס' רי"ח שהתיר ללמוד הל' תשובה להרמב"ם לאבל עי"ש. וא"כ ה"ה י"ל בתשעה באב וצ"ע.

ללמוד בת"ב למי שלהוט אחר ד"ת

שאלה: להירושלמי מו"ק פ"ג ה"ה אם היה להוט אחרי התורה מותר ללמוד בהיותו אבל, אם ג"כ בתשעה באב מותר ללמוד למי שלהוט תשובה: הלכות ט"ב.

וידוע שבעל הצפנת פענח היה לומד בהיותו אבל משום שהיה להוט.

אמירת מזל טוב בת"ב

שאלה: אם מותר לומר מזל טוב בת"ב למי שנולד לו בן תשובה: ראוי להחמיר.

אולם בשו"ת להורות נתן ח"ב ס' ל"ז ובס' תורת היולדת פמ"ח ס"י כתבו להקל. ועמ"כ בס' כל המתאבל עליה פ"ב ס' ג' מס' 4. וכן הקל הגר"נ קרליץ בס' קרא עלי מועד פ"ח ס' י"ג ס"ק כ"ד ובשו"ת אז דברו ח"ג ס"ו. וע"ע בס' גשר החיים

פכ"א ס"ז ובשו"ת שלמת חיים יו"ד ס' תרכ"ב. ובשו"ת דבריך יאיר ח"ג ס'.

לשאל איך מרגיש בצום

שאלה: אם מותר לשאול חבירו בתענית איך מרגיש מהצום, או הוי בכלל שאילת שלום דאסור.

תשובה: מסתבר שמותר.

וכ"כ בס' אמת ליעקב ס' תקנ"ד ובס' הליכות שלמה פט"ו הערה 30, ועיין בס' שלום רב עמ' שצ"ב.

להשתמש בבושם

שאלה: אם מותר להשתמש בבושם או הוי בכלל סיכה האסורה.

תשובה: אולי.

ועיין בס' הליכות שלמה אורחות הלכה סוף עמ' תל"ב ובס' שמעתא דמשה ובס' מועדי ישרון עמ' 141.

לשחק עם תינוק בת"ב

שאלה: אם מותר לשחק עם תינוק בתשעה באב. תשובה: אין ראוי.

וכן נקט בביאור הגר"א ס' תקנ"ד ס' כ"א עי"ש ובשו"ת אדרת תפארת ח"ג ס' י"ז לידידי הגר"א דורי, ובשו"ת אבני דרך ח"ח ס' תכ"א ובתשו' והנהגות ח"ב ס' רנ"א.

תפילין של יד בת"ב

שאלה: הרמב"ם פ"ה מתענית ומקצת חכמים נוהגים שלא להניח תפילין שלא ראש בת"ב וצ"ע שבהל' אבל לא חילק הרמב"ם בין תפילין של יד לשל ראש.

תשובה: סמך עמש"כ.

וכן הק' הפרמ"ג ס' תקנ"ה, ועמ"כ בזה בס' עינים למשפט ברכות י"א ובשו"ת הר צבי יו"ד ס' רצ"ב ובס' מועדים וזמנים ח"ה ס' שמ"ד, ובס' נופת צופים מו"ק ס"ו ובשיעורי צבא הלוי כתובות ו' ע"ב. ומש"כ בבית מתתיהו ח"ב ס' ל"ו. וע"ע בס' משנת יעקב פ"ה מתעניות הי"ב.

קטן שצם אם אומר ועננו

שאלה: קטן קודם הבר מצוה שצם בתעניות ובת"ב, אם אומר ועננו.

תשובה: כן.

ובס' קרא עלי מועד פ"א ס' י"ד הערה ד' הביא ממרן שליט"א שהסתפק בזה, לענין קטן שצם אם יאמר, אכן בשו"ת שבט הלוי ח"ח ס' קל"א כתב שאומר. ועמ"כ בס' חינוך הבנים כהלכתו פ"ד ס"ט.

נישואין במוצאי ת"ב

שאלה: בחור שלא קיים פו"ר אם יש להתיר נישואין במוצאי ת"ב.

תשובה: ראוי להחמיר.

ועיין בשו"ת הרמ"ץ ס"מ.

ניח"ל גבי מגילת איכה

שאלה: אם יכול ליקח מגילת איכה שלא ברשות חבירו משום ניח"ל לאיניש למיעבד מצוה בממוניה

תשובה: לפי הענין.

אמה על אמה בצביעה

שאלה: בדין אמה על אמה אם יכול גם לצבוע בצבע שחור, במקום לקלף זכר לחורבן תשובה: יתכן וטוב להחמיר.

ועיין בזה בלבוש ס' תק"ס ובמג"א ס' תק"ס סק"ג ובבאר היטב סק"ב ובאר"ר סק"ד ובס' נימוקי או"ח שם. וע"ע בשו"ת אגרות משה ח"ג או"ח ס' פ"ו ובחיי אדם כלל קל"ז. ובשו"ת משנה הלכות ח"ה ס' ע"א ובשו"ת יד חנוך ס' י"ח ובשו"ת אור לציון ח"ג פ"ל ס"א ובשו"ת אבני לוי ח"א ס' ל"ב. ובס' הבית פי"ט ס' י"א.

שמייעת זמר למצב רוח

שאלה: בשו"ע ס' תק"ס ס"ג אין לנגן בכלי שיר ומיני זמר ומשמיעי קול שיר לשמח בהם זכר לחורבן, מי ששומע לשפר מצב הרוח אם יש מקום לקולא זו. תשובה: לא מצינו היתר כזה.

אולם בשו"ת מהרש"ם ח"ב ס' קכ"ה כתב להקל בזה. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ו ס' פ"ט ח"ח ס' קכ"ז ועמ"כ בס' שערי תורת הבית עמ' רע"ג ובס' יראי השם יכבד עמ' קצ"ב. ובשו"ת אור לציון.

למלא שחוק בזה"ז

שאלה: בשו"ע ס' תק"ס אסור למלא שחוק בעוה"ז, וצ"ע מ"ט אין מקפידין ע"ז בזה"ז ואף ת"ח.

תשובה: מי אומר שאין מקפידין. ובס' יראי השם יכבד עמ' קצ"א השיב ע"ז מרן, ר"ל נזהר, וכמבול בברכות ל"א.

ועמש"כ בזה בשו"ת בני בנינים ח"א ס' ובשו"ע המקוצר ס' קנ"ז הערה י"ד. ובס' ארח דוד ס' רמ"ז מובא שהגר"ד בהר"ן זצ"ל הקפיד לא לחייך. וכן הגר"א וסרמן הי"ד כמובא בס' אור אלחנן עמ' רס"ה מהך דינא. ועי' בשו"ת דברות אליהו ח"ח ס"ח ובס' אש התורה בראשית עמ' רח"צ ובס' מעיין חיים ח"ב ס' כ"ח ובשד"ח כללים א' פאת השדה אות קנ"ה.

גר בירושלים לקרוע במקום המקדש

שאלה: מי שגר בירושלים אם צריך לקרוע כשמגיע למקום המקדש.

תשובה: א' לשלושים יום.

וכן נקט בשו"ת אגרות משה ח"ה או"ח ס' ל"ז אות ג', ועי' בס' הר הקודש עמ' ע"א ובשו"ת ישכיל עבדי ח"ח ס' כ"ה או"ח, ובס' הליכות שלמה תפילה פכ"ג הערה 116 ובשו"ת משנת יוסף ח"י ס' צ"ד או"ג ובשו"ת נחלת לוי ח"א יו"ד ס' כ"א או"ז ובשו"ת אלקבץ ח"ב ס"ז ובקונ' אחר כתלנו ס' י"א ובס' שערי ציון מועדים ס' י"א או"ב ובס' קרא עלי מועד עמ' ק' ובגליון יתד המאיר תמוז תשע"ו ס' קמ"א ובשו"ת ברכת יהודה ח"א ס' מ"ה ובקובץ אוצרות ירושלים ח"ח עמ' שצ"ב. וכתב לי הגר"א נבנצאל שהגר בירושלים א"צ לקרוע.

קרע בגד שעטנז

שאלה: הקורע במקום המקדש בגד שעטנז אם יצא יד"ח קריעה.

תשובה: לא.

ועי' בשו"ת ושב ורפא ח"ג קע"ח שמסיק לענין קריעה על המת שיצא יד"ח קריעה בבגד שעטנז עי"ש. אולם בס' השעטנז להלכה פ"ט סט"ו כתב שלא יצא יד"ח קריעה על המת בבגד שעטנז. וכתב לי הגר"א נבנצאל שאין יוצא יד"ח קריעה במקום המקדש בבגד שעטנז.

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל 'אילת השחר' זצוק"ל מתוך הספר 'כאיל תערוג'

אחרי התפילה היה רבנו נוסע לבית קברות. ואמר: כתוב שצריכים לחשוב כאילו אנחנו מתים בגלל החורבן. והוסיף רבינו: ויחשוב ששם הוא מקומו!!!

בדיני תשעה באב

שמחה במצוות

הנה זה ודאי דאף בת"ב צריך לעשות המצוה בשמחה וכגון מצות ציצית, ואף בת"ב צריך לשמוח מאד במצות, וא"כ יש להבין אמאי אסור ללמוד תורה בת"ב מאי שנא מכל המצוות שצריך לעשותם בשמחה גם בת"ב? ויש לפרש דכל המצוות כל השמחה הוא רק מכח המצוה, משא"כ בלימוד התורה דהשמחה היא מעצם הלימוד בנוסף לכך דהוי מצוה.

ובאילת השחר (כתובות ו, ב תוד"ה חוץ) הביא רבנו: בתענית ל, א מבואר דבתשעה באב אסור לקרות בתורה בנביאים ובכתובים ולשנות במשנה בתלמוד ובמדרש ובהלכות ובאגדות משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. והנה יש לעיין בהא דבעי פסוק האנק דום דאבל אסור בתלמוד תורה תיפוק ליה משום שמחה דמהאי טעמא אסור ללמוד תורה בתשעה באב?

ואפשר לומר דהנה הא עשיית המצוות צריך להיות בשמחה ובודאי זה גם כן בימי אבילות ועל כרחך דשמחה מקיום המצוות אינו סותר לדין אבילות ואם כן היה מקום לומר גם בשמחה דתורה דאף על פי שבזה מלבד השמחה על קיום המצוה הוא שמח מעצם הדברי תורה מכל מקום זה לא נכלל באיסור אבילות לכן צריך קרא לומר דשמחה כזאת אע"פ שזה מכח המצוה מכל מקום כיון שאינה מעצם קיום המצוה הוא גם כן בכלל איסור.

בכי תמרורים

סיפר הרה"ג ר"ב וסרמן, שראה את רבנו שהגיע פעם להתפלל בליל ת"ב בכולל חזון איש ולא היה לו קינות, וביקש להסתכל עמו, ומיד שהתחילו את הקינות פרץ רבנו בבכי עד סוף הקינות, וכמדומה שלא הספיק יותר מקינה אחת בכל שעת הקינות בלילה.

סיפרו בני רבנו כי בשנים עברו עבודת התפילה של אביהם היתה אחרת לגמרי, באריכות ובהתרגשות. לדוגמא, בתשעה באב היה בוכה בדמעות שלישי, מיצר דואג ואבל שעות רבות בבית הכנסת המרכזי בכפר סבא, ואח"כ בכולל חזון איש. מתחילת אמירת הקינות ועד הסוף זלגו עיניו דמעות, וכל מי שראה אותו בוכה ומקונן כל כך, היה נסחף בבכיו הנורא. ובדרך כלל

מרום יגונו וצערו היתה נמשכת אצלו אמירת הקינות זמן רב ולא הי' מספיק לומר אפי' מחצית מהקינות. אולם, בשנים האחרונות עת רבו מאוד הציבור שמביטים בו שינה מהנהגות אלו, כמו שחדל מהתעניות והחומרות המופלגות שנהג בהן.

האם צריך לעמוד כשמברך על המגילה

במשנ"ב הלכות מגילה (סי' תר"צ) כתב דאף אם קורא את המגילה מיושב בריך ברכת המגילה מעומד משום שברכת המצות צריך שיהא מעומד, אמנם במגילת איכה אין צריך לעמוד בברכה, כיון שכך צורת קריאתה בישיבה על הקרקע. [וראה לעיל הל' יו"ט שמנהג רבנו לעמוד בברכות שאר המגילות. אך כאן שצורת המצוה דווקא בישיבה גם הברכה בישיבה, דומיא דאכילת מצה וכד'].

ללא מנעלים

רבנו היה לובש רק גרביים בת"ב ללא מנעלים כלל.

נעילת הסנדל

באיסור נעילת הסנדל (בת"ב ויוה"כ) יתכן שהאיסור הוא לנעול אותם וללכת בהם, אבל לשוכב במיטתו אולי לא שייך איסור נעילת הסנדל, שזה כמו שילבש מנעלים על היד.

בגד ישן

מנהג רבנו היה ללבוש בת"ב בתפילה חלוק ישן, כדי להרגיש שיום זה שונה ופחות מכל השנה, אף שאינו מעיקר הדין, כך נוהג לעורר עצמו לצער החורבן. וכמבואר ברמ"א (סי' תקנ"ה ס"ב): וימעט אדם מכבודו ומהנאתו בת"ב בכל מה שאפשר.

ישן על הארץ

רבנו היה ישן עד השנים האחרונות ממש ע"ג הארץ [והניח אבן תחת ראשו] והרבה שנים היה לו אחר תשעה באב כאבים גדולים בצוואר שנתפס לו. ולכן בשנים מאוחרות יותר ישן על מזרן דק על הריצפה.

היה מעשה בליל ת"ב שרצה רבנו לישון על הריצפה ממש. ורצו להוריד את המזרון שרבנו ישן עליו ולא הסכים ואמר שזה שייך ל'עזרה למרפא' וממילא אסור להשתמש בזה שלא כדרך הרגילה, ורק אחרי שהביאו את המזרון הישן שלו הסכים, ושם אבן על הכרית, וכך ישן. [עי' שו"ע סי' תקנ"ה ס"ב].

[וכן כשישב שבעה על הרבנית לא הסכים שיורידו את המזרון מטעם הנ"ל, והיה ישן על המזרון שלו על הארץ. עי' שו"ע יו"ד סי' שפ"ז ובנו"כ].
ק"ש שעל המטה היה אומר כרגיל.

תפילה כותיקין

בת"ב היה מתפלל כותיקין וגומרים הקינות קודם חצות, וגם בשנים שבהם לא התפלל כל השנה ותיקין, בת"ב התפלל כותיקין.

תפילת שחרית

בשחרית רבנו היה יושב ע"ג סטנדר הפוך [כמדומה שגבוה קצת יותר מג' טפחים וראה הליכ"ש מועדים ב' עמוד תל"ו]. התפלל כל התפילה מתוך ספר ה'קינות' הישן שבידו, ולא השתמש בסידור הגדול שהכינו לו שבדר"כ התפלל ממנו.

בק"ש היה אוחז את ציציות הט"ק.

בית קברות

אחרי התפילה היה רבנו נוסע לבית קברות. (עי' שו"ע סי' תקנ"ט סי' ובמשנ"ב). ולא נכנס לתוך ד"א ולפעמים היה רק מסתכל מהכביש לבית קברות. [ואת הברכה על בית קברות לא אמר, והסביר שאומרים ברכה זו רק כשנכנסים לבית הקברות]

ואמר רבנו כתוב שצריכים לחשוב כאילו אנחנו מתים בגלל החורבן. והוסיף רבנו מדילי': ויחשוב ששם הוא מקומו!

וסיפר הרב אהרן ניב: כמה שנים נסע עמנו הג"ר זאב אידלמן בתשעה באב לאחר שחרית לבית החיים. לבקשת רבנו היינו נוסעים מביהכ"נ ישר לפתח בית החיים ברח' חזו"א ולא נכנסים אלא נשארים בתוך המכונית, כשרואים את המצבות דרך חלון המכונית, כשהמכונית עומדת מחוץ לשער. ולאחר כחצי דקה של המתנה נוסעים לבית רבנו. (כשחר אורך עמ' רד)

באחת השנים שנסענו כנ"ל, הצטרף אלינו אברך ששאל בדרך את ר"ז איך אפשר להגיע להרגש של אבלות וצער כראוי בת"ב. וענה לו ר"ז מי שמתבונן מרגיש. והיה ניכר שהוא אוחז בזה, שמרגיש מאד האבלות על החורבן [א"ה, ושמענו כמה פעמים מרבנו שהיה מתלונן על עצמו בהקשר זה 'הלב קשה כמו אבן'...]

ושנה אחת אחרי התפילה מסר רבנו שיעור בפרק הניזקין וליבן את הדברים במשא ומתן של תורה. [והבאנו להלן]

לימוד מוסר

רבנו היה לומד במהלך היום של ת"ב בענינים המותרים ובספרי מוסר, ושנה אחת אחר מעריב של מוצאי ת"ב ניגש לכמה מהמתפללים, ואמר להם בהתרגשות ענין מופלא שראה באותו יום בס' קיצור חרדים [לבעל החיי אדם] דלכו"ע העושה איזה מצוה מן המצוות בלא כוונה ביטל עשה דולעבדו בכל לבבכם שהרי לכו"ע נאמר מקרא זה על כל המצוות, ואף למ"ד מצות א"צ כונה היינו שעכ"פ יוצא ידי המצוה ומ"מ עבר על עשה זו עכ"ד. ונמצא שיש חומרא מסויימת לעושה מצוה בלא כונה יותר מאשר אם לא הי' עושה את המצוה. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' תע)

מצות ת"ת

אמר רבנו לכאן גם בת"ב יש מצות ת"ת, והראי' שהרי מברכים גם בת"ב ברכה"ת ואומרים וצונו לעסוק בד"ת. [ועי' בכף החיים סי' תקנ"ד אות י'. וראה הליכות שלמה ח"ב עמ' תלח שהביא להוכיח מהריטב"א דפטור במצות ת"ת והלימוד בדברים הרעים הוא רק היתר אבל לא חיוב ת"ת. אכן מדברי הריטב"א מבואר שאינו פטור לגמרי בת"ת אלא שיוצא בזה בק"ש שחרית וערבית, ומובן שמברכים ברכה"ת אף בת"ב. ושמה אף רבנו לא אמר אלא שעצם מצות ת"ת ישנה בת"ב, ולא פליגי]

תהלים בת"ב

לענין תשעה באב הביא המשנ"ב (סי' תקנ"ד סק"ז) דעות האם אפשר לומר תהלים. ומטין דהחזו"א אמר שאשה יכולה לומר תהלים בתשעה באב. ואפשר דאשה שאומרת תהלים אינו תורה שאסור בת"ב, דיסוד האיסור הוא משום שד"ת משמחים לב, וזה רק במי שמצווה. (אילת השחר שבת קיט, ב) הגר"ח קניבסקי, בעת שבא לנחם על פטירת הרבנית אמר לרבנו שהחזון איש התיר לאחותו לומר תהלים בתשעה באב. והוסיף הגר"ח שיתכן שדוקא לאשה התיר החזון איש כיון שאין על אמירת תהלים שלה שם של דברי תורה כיון שאינה מצווה ללמוד, אבל איש שמחויב בת"ת אפשר שאסור בזה. ואמר לו רבנו דמ"מ גם איש יכול לומר התהלים עכ"פ בתורת תחנונים ולא בתורת ת"ת, ואם התיר החזון איש לאשה א"כ יש להתיר גם לאיש בתורת תחנונים. (אעלה בתמר מתורת החזון איש עמ' כב)

ללמוד בעיון

הביא רבנו בשם החזון איש, שמה שהתירו ללמוד בתשעה באב בדברים המותרים מותר גם בעיון כדרכו כל השנה. וביאר רבנו שדעת החזון איש הי' שללמוד בלא עיון לא נחשב כלל כלימוד, ואם התירו ללמוד ע"כ התירו גם הלימוד בעיון. ועי' משנ"ב ס' תקנ"ד סק"ד. (אעלה בתמר מתורת החזון איש עמ' כב. וכן מובא בשם הגר"ח עי' קובץ מבקשי תורה א' עמ' רטז)

שיעור בהל' אבילות

מותר לומר שיעור בהלכות אבילות בת"ב.

קימה בפני חכם

יש אומרים שאין חיוב לקום בת"ב לת"ח או לזקן שעובר לפניו (גליון מהרש"א יו"ד סי' שע"ו בשם שו"ת שבו"י ח"א סי' כ"ו). ואמר רבנו שלכאן כיון שכולם באותו מצב בת"ב אינו דומה לאבל וחיובים לקום לת"ח, או לזקן, אמנם אבל בת"ב, אבילותו שונה ואי"צ לקום. [א"ה: בתשו' שבו"י נימק דבריו דכיון דהכל יושבים על הארץ ומעוללים בעפר הרי זו קימה שאין בה הידור, דומיא דבית המרחץ. ויתכן לפי דבריו לקיים דברי רבנו אחר חצות היום, שאז אין יושבים על הארץ ועל כן יש מצות קימה על אף האבלות].

מלאכה

נוהגים שלא לעשות מלאכה ואפי' מלאכה קלה שיש בה שיהוי ושלא להתעסק במסחר מליל ת"ב עד חצות היום (עי' שו"ע סי' תקנ"ד סכ"ב, רמ"א ומשנ"ב סקמ"ג) ואפילו לאחר חצות אם נמשך בעסקיו וקובע עצמו למלאכה אינו רואה סימן ברכה מהמלאכה ומהמעות שהרוויח. (שו"ע שם כד ומשנ"ב) ואמר רבנו: מ"מ העושות קייטנה לילדים קטנים ומעסיקות אותם ועוזרות לאמהות לצום בת"ב, אינם בכלל זה.

מעוברות

אמר רבנו: הדורות חלשים, ולכן מעוברת שמרגישה קצת חולשה יכולה להקל בצום בת"ב, ובפרט בצום נדחה.

תפילת מנחה

רבנו ס"ל שאין כדאי כ"כ כל השנה להתפלל מנחה גדולה בדיוק בזמן מצומצם ממש, וכדאי לאחר בכמה דקות [ולכן בדרך כלל התפלל כעשר דקות אחרי הזמן] אבל בתשעה באב [וכן בשבת במנחה] אין בעיה כי ממילא יש קריאת התורה ועד שמתפללים מנחה כבר מגיע הזמן.

מוצאי תשעה באב

מוצאי תשעה באב אחר ערבית היה נוטל ידיו כדן ונועל מנעליו ומברך שעשה לי כל צרכי ועי' משנ"ב סי' תקנ"ד סקל"א. [והסביר דזה נוגע בעיקר לאלו שהולכים רק עם גרבים בלי נעלים כלל, אבל אלו שהולכים עם נעלי בית וכו' יכולים לברך בת"ב ביום].

[ובס' ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' ס"ו מובא: במעשה רב אות ח' מבואר דהי' מברך שעשה לי כל צרכי בת"ב ויוה"כ רק בלילה כשנעל מנעליו ע"ש. והנה בשאר ברכות השחר לא כתוב דנהג לברך רק אם נתחייב בהם וכגון ברכת אשר נתן לשכוי דוקא אם שמע קול התרנגול וכו' וכדפסק השו"ע (ס' מ"ו ס"ח), ומ"ש ברכה זו. וי"מ דשאני זה כיון דמברכים שעשה לי כל צרכי (ולא בלשון סתמית על מנהגו של עולם כשאר ברכות השחר. ועי' בסמוך על ברכת 'המעביר שינה מעיני') ולכן צריך להיות במציאות. ועוד יתכן לחלק דמה שא"א לעשות ע"פ דין גרע ולכן א"א לברך שעשה לי כל צרכי בזמן שאסור לנעול מנעלים, וגם דלכולי עלמא אסור היום בנעילת הסנדל ולא שייך שמברך על צרכי העולם משא"כ בברכות אחרות אע"פ שחסר אצלו המציאות י"ל שאפשר לברך ברכת המעביר שינה היה מברך כרגיל ביום, ולא חשש לדברי המעשה רב (שם) שכיון שלא רוחצים את הפנים לא מברכים ביום.

קידוש לבנה היה רבנו אומר במוצאי ת"ב. (עי' רמ"א ס' תקנ"א ס"ח) וגם בשנה שת"ב חל ביום ה' אינו מחכה למוצאי שבת י"ב באב ואומר מיד במוצאי ת"ב. [א"ה: עי' דרכי משה ס' תכ"ו אות ב' ובספר נגיד ומצוה, הובא בארבעה טורים השלם, מכון ירושלים, הגהות והערות אות כ"ד ועי"ש דעות בזה].

תשובה

במוצאי ת"ב אחרי הצום שאלו אותו איך הוא מרגיש?

ואמר: הרי תפקיד הצום הוא לחזור בתשובה ולזה עוד לא הגעתי, תמיד דוחים ודוחים.

מתיקות התורה

מאוצרותיו של מרן עמוד ההוראה רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בש"ס ובפוסקים דחיישינן לתקלה, וכמו קנקנים של גוים דמותר ליישן י"ב חודש ולא חיישינן לתקלה דאפשר להניחם במקום המוצנע ואפשר להזהר, עכ"ל. אולם בשו"ת כת"ס (יור"ד סימן כח) הוכיח משו"ת הרשב"א (ח"א סימן תקעה) דאף בכלים שבלעו איסור ואינם גוף האיסור חיישינן לתקלה [אף באיסור דרבנן] ואסור להשהותו.

ונראה לפי מה שכתב הכת"ס (שם) דחיישינן לתקלה רק כשיש לו עוד תקוה להשתמש בדבר, אבל היכא דאפסה תקוה, ואסור לו להשתמש בכלים עולמית, הרי בדיל מהדבר ואין חשש תקלה, והביא ראיה מהגמרא ביומא דף סו ע"א, דאמרינן התם דף סה ע"א בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו, ונמצאו או שהחזירו הגנבים, רבי יהודה אומר עולין להן לשנה הבאה. [ופריך] מאי טעמא דרבי יהודה, אמר רבא קסבר רבי יהודה חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה. איתיביה אביי, פר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו, והפריש אחרים תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו,

דברי רבי יהודה, [ולא אמרינן יקרבו לשנה הבאה. רש"י], ותיירץ רבא גזירה משום תקלה. ודנה הגמרא תקלה דמאי אי תקלה דהקרבה אפילו כל רעיות נמי, [כל הני דאמור רבנן ירעו עד שיסתאבו ניחוש שמא יקריבם. רש"י], אי תקלה דגזיה ועבודה אפילו כל רעיות נמי? עונה הגמרא לעולם תקלה דהקרבה, והנך דלאו בני הקרבה נינהו לא טריד בהו [אינו מהרהר בהקרבתן, ומסיח דעתיה מהקרבה דידהו. רש"י], הך דבת הקרבה היא טריד בה [ליום הכיפורים הבא טריד בהו לבו על הקרבתו, ודילמא מקריב לה מקמי יום הכיפורים. רש"י]. הרי דהיכא דלא טריד ומסיח דעתו מהדבר אין חשש תקלה.

ב. כלי שאין בו שימוש - לגבי הנדון דיתכן דאין מועיל שבירת צלחת שממילא עומדת לשבירה, הנה בפרמ"ג (סימן תקס משב"ז סק"ד, הובאו דבריו בשעה"צ סק"כ) הסביר את דברי הא"ר שהטעם לשבירת הצלחת בתנאים הוא כדי להבהיל את הנאספים, ושלא יהא השמחה במילואה, ולזכור את החורבן, ולכן ראוי ליטול בתנאים קדירה שבורה, משום בל תשחית, עכ"ד. אם כן ראוי גם לקחת במקום קדירה שבורה, קדירה שלימה אך טריפה, ובפרט דיתכן דכיון שהנאספים אינם יודעים שהקדירה הוא טריפה, לא יהיה להם השמחה במילואה. ועוד יתכן דלפי מה שכתב הערוך השלחן (אבה"ע ס"נ סכ"ו) ששבירת הכלי הוא לאות שמחה, גם די בצלחת שנטרפה כיון שיש שמחה בשבירת הכלי.

האם מותר לשמור צלחות שנטרפו לצורך שבירה באירוסין, זכר לחורבן?

שאלה. בעלי תשובה שהכשירו את כל המטבח שלהם, והיה להם הרבה צלחות מחרס, וכוסות מזכוכית, שאין להם הכשר על ידי הגעלה, ואין להם מה לעשות עם זה אלא לשוברם, ושאלו שהרי נאמר לא ישפוך מי בורו ואחרים צריכים לו, ואם כן אולי כדאי שיעשו גמ"ח למחותנים לתת להם צלחות לאירוסין, וכוסות לחופה, לצורך שבירתם כפי המנהג?

תשובה. משלושה סיבות לכאורה אסור להשאיר צלחות וכוסות אלו בביתו ולייעדם לשבירה בעת שמחת אירוסין וחופה. א. אולי צריכים לחוש לתקלה, שמא בתוך הזמן יבא לאכול בצלחת זו. ב. טעם שבירת הכלי בשעת התנאים, הוא כדי להעלות זכר חורבן ירושלים על ראש שמחתנו, כמבואר במשנ"ב (סימן תקס סק"ט), ויתכן שכלי העומד לשבירה ואין בו שום שימוש לא מעלה את צער ירושלים, דמנא תבירא תבר. ג. אולי אין ראוי לעשות הנהגה של מצוה בדבר שנעשתה בו עבירה.

ונראה דלכאורה רשאים להשאיר הכלים האסורים ולייעדם לשבירה בעת שמחה בהקדם המעשה הבא:

אל האור שמח הגיעה ילדה קטנה ושאלה על צלחת חרס, שהיה ספק אם נטרפה אם היא כשירה, האור שמח פסק לה שהצלחת טריפה, בתוך כך שאלה האור שמח מה את מתכוונת לעשות עם הצלחת, השיבה לו אני אשאיר את הצלחת כדי לשוברה באירוסין. אמר האור שמח ניכר עליה שהיא בת תלמיד חכם, ובדקו ומצאו שילדה זו היתה ממשפחת האפרתים של הגאון הרב פלצ'ינסקי, אחותו של הגאון הגדול ר' אליעזר פלצ'ינסקי. הרי שהאור שמח לא חשש להנ"ל. [ישנה גירסא אחרת שלמשפחת פלצ'ינסקי היו שתי בנות בוגרות מעוכבות שידוך, ואחת מהם הגיעה עם הצלחת וענתה כנ"ל, ואמר האור שמח 'בקרוב בקרוב' ולא חלפו חודשיים והתארסה].

א. חשש תקלה - לגבי הנדון אם מותר להשהות צלחות האסורות בביתו דיכול לבא לידי תקלה, אכן מצינו כמה פעמים בגמרא ובפוסקים שחוששים לתקלה, כמבואר בפסחים (דף כ ע"ב) דאסור להשהות יין שנטמא שמא יבא לידי תקלה, וכן מצינו בשו"ע (יור"ד סימן צז ס"א) דאסור לאפות פת בחלב שמא יבאו לאכלו יחד עם בשר, ואפילו באיסורים דרבנן מצינו שאסור להשהותו שמא יבא לידי תקלה, כמבואר בשו"ע (סימן תרעז ס"ד) לענין נר חנוכה, שאסור להשאיר את השמן, שמא יבואו להשתמש בו אלא שורפו בפני עצמו, וכתב המשנ"ב (ס"ק יט) דאפילו להניחו לשנה הבאה לנר חנוכה אסור דחיישינן לתקלה.

אולם בשו"ת פנים מאירות (ח"א סימן כג) כתב וז"ל: וליכא למימר דחיישינן דילמא אתי לידי תקלה, דהא בכלי איסור כו"ע מודו דלא חיישינן לתקלה, דבגוף האיסור העומד לאכול חיישינן, אבל בכלי היתר שנאסר לא מצינו

שעושים כן למען יתנו על לב, ויתכן דלפי שיטה זו אין תועלת לקיום המנהג בשבירת כוס שנטרף.

ג. כלי שנעשתה בו עבירה - לגבי הנידון אם ראוי לעשות דבר שהוא כעין מצוה בדבר שנעבדה בו עבירה, בשלמא בעובדא שהיה אצל האור שמח, הרי הצלחת נטרפה בשוגג, אמנם בנידוננו שהצלחות נטרפו ברצון, אולי אין זה ראוי, אולם יתכן דכיון שהם חזרו בתשובה אין זה כבר מזכרת עון, וכן מצינו בעבודה זרה (דף מד ע"א) דעשו לדוד כתר מעבודה זרה שביטלו איתי הגיתי, ויתכן דאדרבה יש ענין שיקח את הצלחת הזאת ששבירת הצלחת מראה על החזרה בתשובה. [ואולי יש לחלק דבכתרו של דוד התיכו את הע"ז והוי שינוי מעשה, יעוין מש"כ בזה לעיל דף יא ע"א בענין עשיית דפנות לסוכה מקרשים של בית הכסא]. (יומא סו, א).

אוצרותיהם אמלא

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא' מאת הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

רק לאחר תקופה הוא הרהיב עוז, ושאל את החפץ חיים: "ילמדנו רבינו! מהו פשר המשפט שאמר בשעת גסיסתו של רבי נפתלי? הרי ניתן היה לחשוב כי זוהי, חלילה, פתיחת פה לשטן?..."

שמע החפץ חיים על המצב הקשה, והתייפח בבכי. הוא נשא כפיו השמימה וקרא: "רבונו של עולם! האם יש לך עוד יהודים כמו רבי ישראל יעקב?!..." כל כך היה רגיל החפץ חיים בתפילה ובבקשה מבורא העולם, עד שהקריאה לרחם על אדם גדול צעיר שנפל למשכב יצאה ממנו בכזו טבעיות. כהגדרת הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' (פרק יט): "שהוא עומד ממש לפני הבורא יתברך שמו... ונושא ונותן ממש עמו יתברך ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו ומקשיב לדבריו כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב ושומע אליו". כך ממש היה הנוסח ששוחח החפץ חיים עם קונו.

מאורעות כעין אלו חזרו על עצמם אצל החפץ חיים כסדר. שמעתי ממחוקקני הגאון רבי גרשון מלצר שליט"א, כי שמע פעם מהגאון רבי אלעזר שמחה וסרמן זצ"ל, כי פעם נוכח בבית החפץ חיים בעת שהתרחש מאורע מופלא, המורה על גודל חיבורו והתקשרותו של החפץ חיים לשיח התפילה. היה זה ביום צום גדליה תרפ"ט, עת התדרדר מצב בריאותו של הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל, ראש הישיבה הנערץ של ראדין. תלמידי הישיבה, אשר נפשם היתה קשורה בנפשו של רבי נפתלי, ערכו משמרות רצופות של תפילה והרבו בתחנונים לרפואתו השלימה.

החפץ חיים אף הוא התיישב בפינת החדר, והחל לקרוא תהילים לרפואתו בשפתיים דולקות ובכוונה עצומה, כשמדי פעם הוא עוצר ומתעניין אצל בני ביתו אם יודעים שינוי כלשהו בדבר מצבו. עד שבשלב מסוים, אמר רבי אלעזר שמחה לחפץ חיים: "הרופאים מגדירים כעת את מצבו כשעת גסיסה".

עצב עמוק ניכר על פני החפץ חיים למשמע הבשורה, והוא נאנח ואמר: "איי, כמה חבל על גאון כזה שילך בגיל כה צעיר..."

רבי אלעזר שמחה מאוד התפלא על הביטוי המוזר ששמע כעת מפי החפץ חיים. אולם הוא ידע היטב כי החפץ חיים אינו מוציא מפיו מילים מיותרות או חסרות משמעות, ובודאי כל משפט שהוציא מפיו יש לו בו כוונה ברורה. אך בשל המתח בעקבות מצבו הקשה של רבי נפתלי, הוא שמר את התמיהה בליבו.

רק לאחר תקופה הוא הרהיב עוז, ושאל את החפץ חיים: "ילמדנו רבינו! מהו פשר המשפט שאמר בשעת גסיסתו של רבי נפתלי? הרי ניתן היה לחשוב כי זוהי, חלילה, פתיחת פה לשטן?..."

אמנם לגבי שבירת הכוס בנישואין כתב הפרמ"ג, שאין זה דומה לשבירת הקדירה בשעת תנאים, שבחופה סיבת השבירה של הכוס הוא מרמז על חטא העגל ושבירת הלוחות, עיין שם, וכן מרמז שכמו שזכוכית שנשבר יש לו תקנה, יעו"ש. והוסיף הפרמ"ג שאין בזה משום בל תשחית, משום שבא לרמז מוסר למען יתנו לב.

ונראה דזה תלוי דלפי מה שכתב הכרם שלמה (הו"ד באוצר הפוסקים סימן סה ס"ג ס"ק טו) דצריכים ליקח כוס היותר גרוע, ולא יפה. דאל"כ עובר על בל תשחית, יתכן דדי גם בכוס שנטרף. אולם בספר מעשה אברהם ובמועד לכל חי (אוצה"פ שם) כתבו דצריך לשבור תחת החופה כוס יפה, ולא כאלו שנוהגים לשבור כוס ישן ופגום, ואין בזה משום איסור בל תשחית. כיון

לפרשת ואתחנן - רוממות התפילה כוחה ומעלתה

וְאֶת־חַנּוּן אֱלֹהֵי ה' בַּעֲת הַהוּא לֵאמֹר: אֲדַנִּי ה' אֶתֶּה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גְּדֻלְךָ וְאֶת יְדְךָ הַחֲזֵקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ וּכְגִבּוֹרֶתְךָ: אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן הַזֶּה הַטּוֹב הַזֶּה וְהִלְבֵּנּוּ: (ג, כג-כה).

פרשתנו מתחילה בנושא חשוב ביותר, האמור לזווג את האדם בכל רגעיו ועיתותיו בימי חייו - נושא התפילה. חובה עלינו להעמיק היטב בנושא זה, אודותיו קבעו חז"ל כי הוא מן הדברים העומדים ברומו של עולם, אך בני אדם מזלזלים בהם (ברכות ו, ב).

התורה מתארת כאן את תפילתו של משה רבינו שהתחנן לפני בורא עולם שימחל על חטאו במי מריבה, ויעניק לו את הזכייה להיכנס לארץ ישראל. ידועה דרשת חז"ל (דברים רבה, פרשת וזאת הברכה יא, י) כי משה רבינו התפלל על כך חמש מאות וחמש עשרה פעמים כמנין "ואתחנן". משה לא אומר נואש, הוא מתפלל על כך שוב ושוב ממעמקי לבו, עד שהקדוש ברוך הוא אומר לו: "רב לך! אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (דברים ג, כו).

חכמים כותבים (מדרש רבה כאן), כי אם משה היה מתפלל עוד תפילה אחת, הקדוש ברוך הוא היה מתרצה לו ומכניסו לארץ, משום שתפילה אמיתית היא כח המסוגל לשבור כל מחיצה אפשרית. הקדוש ברוך הוא לא רצה שמשה יכנס, מטעמים נסתרים, לכן ביקש ממנו לחדול מלהתפלל.

נציין, כי הגאון הקדוש המקובל רבי נתן נטע שפירא זצ"ל, בעל ה'מגלה עמוקות', כתב ספר שלם על פרשת ואתחנן ובו כתב מאתיים חמישים ושניים הסברים כמנין 'רב לך' על תפילת משה רבינו. הרוצה להרחיב מושגיו יעיין בספר הנזכר. אך אנו ננסה לקרב את יסוד הדבר אל ליבנו, ולהרחיב בנקודות אשר ניתן ללמוד מהן על ענין התפילה למעשה.

השתפכות הנפש של החפץ חיים'

בתפילה

גדולי עולם חיו את התפילה כמציאות קיימת השייכת לכל רגע ורגע ולכל פרט ופרט. הם לא דיברו במילים גבוהות ובנוסחאות קבועים, אלא אדרבה הם פירשו את תפילתם במילים פשוטות וברורות כמי שמשוחחים עם רע או חבר.

מסופר, שכאשר הגאון הצדיק רבי ישראל יעקב לובצ'נסקי זצ"ל, משגיח ישיבת 'אוהל תורה' בברנוביץ, חלה במחלה קשה וחיייו עמדו לו מנגד. ראש הישיבה, מרן הגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, שלח בבהילות שליח מיוחד לראדין, להזכיר את שמו של החולה בפני רבו מרן החפץ חיים' זצ"ל, ולחלות פניו להעתיר בעדו.

השיבו ה'חפץ חיים' בכבוד ראש: "טעות היא בידך. הדברים לא היו מכוונים אליך, אלא כלפי שמיא! כאשר שמעתי מפיק על מצבו הקשה של רבי נפתלי - אמרתי לקדוש ברוך הוא: ריבוננו של עולם! כמה חבל שתיקח מאיתנו גאון כזה בגיל כה צעיר... דיברתי עם הבורא יתברך, וכלל לא עם הנוכחים!..."

זו היתה רגילותו של ה'חפץ חיים' לדבר עם בורא עולם, כלשון ה'מסילת ישרים': "כאשר ידבר איש אל רעהו, מקשיב ושמע אלי".

לסיפור אודות רבי נפתלי יש המשך מרעיש שאירע עם בנו בכורו, הגאון רבי אברהם חיים טרופ זצ"ל, אשר גם הוא הרביץ תורה והעמיד תלמידים עשרות בשנים. עוד משנות צעירותו מילא את מקומו של אביו בראשות ישיבת ראדין, עד פרוץ מלחמת העולם השנייה, ולאחר שהיגר לאמריקה, שימש כראש ישיבות 'חפץ חיים' ו'קרלין סטולין' בארצות הברית, עד לפטירתו בשנת תשל"ט.

את המעשה שמעתי מפי יהודי תלמיד חכם ששמע בעצמו מפי בעל המעשה:

בצעירותו חלה רבי אברהם טרופ במגיפת הטיפוס, מצבו הלך והחמיר מיום ליום, והרופאים טענו כי קצרה ידם מלהושיע. אמו הצדקנית מרת פסיה מרים ע"ה, נחפזה לנסוע למעונו של ה'חפץ חיים' והתאוונה לפניו בדמעות על מצב בריאותו הקשה של בנה.

ה'חפץ חיים' שאלה: "האם בנך מסוגל להבטיח כי כל ימיו ירביץ תורה?"

"לא", השיבה הרבנית, "ולא משום שהוא אינו רוצה, אלא כי מצבו קשה והינו שוכב בבית החולים מחוסר הכרה, מבלי יכולת לדבר"... שבה והתייפחה.

הרהר מעט ה'חפץ חיים', ושאל: "האם את מסוגלת להבטיח שתשתדלי על דבר זה?"

"ודאי!" השיבה הרבנית בעידוד. "אני מצידו מבטיחה לעשות ככל יכולתי שבני יוכל להרביץ תורה כל ימיו בפניות הדעת..."

מיד כששמע ה'חפץ חיים' את תגובתה, קם ממקומו, צעד לאחת מפילות החדר והחל להתפלל בלהט. בסוף תפילתו הנרגשת אמר כך: "הלא זכות התורה של זקנו, אבי אמו, רבי אליעזר יעקב חוואס, היא רבה מאד. כל עולם

הישיבות בליטא חבים לו הכרת הטוב עצומה. בשלו הוקמו ישיבות רבות, התרבו לומדי תורה רבים. אנא אחוז בכסא הכבוד ואל תרף לבקש ולהתחנן לרפואתו השלימה של נכדך אברהם בן פסיה לאה הזקוק לרחמי שמים..."

לא עברו כי עם שעות בודדות, וכבר התקבלו דרישות שלום טובות מבית החולים. לפליאת הרופאים יצא החולה מכלל סכנה, קם ממיטתו והבריא מחוליו.

כשסיים רבי אברהם חיים לספר מעשה נורא זה, הפטיר בהתרגשות: "עד היום אני זוכה להרביץ תורה בזכות אותה תפילה נרגשת של החפץ חיים!"... גדולי ישראל וצדיקי הדורות, שידעו את ערך התפילה, מעלתה וכוחה, לא זזו בלעדיה. הם ראו בה חזות הכל, ובכל פרט בחייהם השתמשו בה.

מה עשה רבי איסר זלמן מלצר בדרכו לשיעור?

אמרה חריפה אמר פעם הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל, בעל ה'לב אליהו'. רבי אליהו הביא את דברי הגמרא במסכת ראש השנה (יח, א): "רבי מאיר אומר, שנים שעלו למיטה וחולין שוה, וכן שנים שעלו לגרדום לידן ודינן שוה, זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל. מפני מה זה ירד וזה לא ירד? זה ניצל וזה לא ניצל? זה התפלל ונענה, וזה התפלל ולא נענה. מפני מה זה נענה וזה לא נענה? זה שהתפלל תפלה שלימה - נענה, וזה שלא התפלל תפלה שלימה - לא נענה".

מה הכוונה 'תפילה שלימה'? מפרש רש"י במילה אחת: "נתכוין".

שאל רבי אליהו, מנין לו לרבי מאיר כי ההוא שניצל ונתרפא היה זה בזכות שכיון בתפילתו? אולי מלכתחילה לא נזגר עליו גזר דין של מיתה ולכן ניצל? "רואים מכאן", אמר רבי אליהו הרגש נורא, "כי בהכרח ודאי לשניהם היה את אותו גזר דין, וזה ניצל רק משום שהתפלל תפילה שלימה, וזה לא ניצל רק משום שלא התפלל תפילה שלימה! כי זהו כח התפילה בכוונה! תפילה בכוונה בכוחה להפך עולמות ולבקוע רקיעים כפשוטו, ואף לשנות גזר דין. כי אין דבר העומד בפני התפילה!"

הגאון הצדיק רבי חיים ברים זצ"ל מספר, כי פעם פגש את מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל', שב מתפילה בכותל המערבי, ורוחו טובה עליו. הוא שיער כי זו שעת הכושר, ולכן שאל אותו - "על מה הרב התפלל בכותל?" ורבי יחזקאל השיב לו כך בפשטות ובכנות:

"אמרתי לקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם! תשלח כבר את המשיח. ומדוע

אני צריך את המשיח, מה השייכות שלי עם משיח? כי רצוני ללמוד עימו תורה, שהרי הוא לומד תורה היישר ממך יתברך, בלי אמצעים. אולם בינתיים עד שתשלח לנו את המשיח אבקש ממך - רבוננו של עולם, אנא! תלמד איתי אתה תורה! תאיר את עיני במאור תורתך הקדושה!"

שמעתי מעשה נפלא מהרב החסיד הישיש רבי מרדכי פרוכטר שליט"א, מחשובי חסידי ויז'ניץ בירושלים, אותו שמע בשעתו מפי הגאון הצדיק רבי נטע פריינד זצ"ל, אודות רבו מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ראש ישיבת 'עץ חיים' ובעל 'אבן האזל'.

רבי נטע התלווה פעם לרבי איסר זלמן בדרכו למסור שיעור בישיבת 'עץ חיים'. באמצע הדרך, לפתע ריצדו במוחו של רבי איסר זלמן דברי הירושלמי במקום פלוני, הסותרים לכאורה את מהלך הדברים שהתכוין להרצות בשיעור הקרוב. ראש הישיבה לא המתין אף רגע. הוא נכנס לבית הכנסת הסמוך, נעמד בפינה ושפתותיו רחשו מילות תפילה נרגשות: "אנא, טאטע! באשעפער! זכני שלא תצא תקלה מתחת ידי, ושלא אטעה בדבר הלכה..."

לאחר דקות אחדות סיים רבי איסר זלמן את תפילתו, ליבו התמלא שמחה ופניו קרנו מאושר.

לפתע הבזיק במוחו רעיון ליישב את הדברים, וכעת היה נראה לו כי דברי הירושלמי לא רק שאינם סותרים למהלך הדברים אותם יאמר בשיעור, אלא אף מסייעים לו, ומתיישרים בטוב טעם ודעת כמין חומר.

רבי נטע היה מופתע מאוד, ולא הסתיר את התפעלותו מרבו, ורבי איסר זלמן הגיב לו בפשטות: "הרי הרבה פעמים קורה לי דבר כזה!"...

זה הזכיר לי מעשה אחר ששמעתי לא מזמן, אודות אחד המלמדים החשובים בתלמוד תורה 'קמניץ' בירושלים, הרב הצדיק רבי ליב קורלנסקי זצ"ל.

רבי ליב היה דמות אצילה ומיוחדת, ירא שמים מרבים וצדיק בדרכיו. בצעירותו, היה רגיל ללמד בכיתה של שלושים ילדים, ואילו בשנותיו המאוחרות, כשהתרחבו כותלי תלמוד-התורה, לימד רבי ליב כיתות גדולות, לפעמים גם של שישים ושבעים ילדים.

"האם לא קשה לכם להטיל משמעת בכיתה כה גדולה?" נשאל פעם רבי ליב, והוא השיב בפשטות ובכנות בשלילה. כשהוא מטעים ואומר:

"הנה בכל יום כאשר אני מגיע לכיתה, שפתי מרחשות תפילה חרישית מעומק הלב שאצליח היום בכיתתי. שלתלמידים יהיה 'דרך ארץ' כלפי. שאצליח לטעת בהם אהבת תורה ויראת שמים אמיתית. ברוך השם, תפילתי נשמעת. לכן אין זה משנה כלל אם בכיתה ישנם שלושים ילדים או שבעים, הרי בכל מקרה כל ההשפעה שלי עליהם היא בכח התפילה!"...

כך שפכו יראים ושלמיים את צקון לחשם לפני בורא עולם, בהשתפכות הנפש, בהתרפקות, כדבר איש אל רעהו. תפילות מן הסוג הזה - נענות.

פניני פרשת השבוע

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע' הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א

כשהגיע לביתו, גילה כי האש כבר מתקרבת אליו בצעדי ענק. חיש הניס את משפחתו החוצה, והוא ובני ביתו נעמדו במרחק בטוח, צופים באש האוכלת בית אחר בית בדרכה לביתם. ואז, בהגיע האש לביתם, לפתע פתאום שקעה האש וכבתה כליל, ויהי לפלא!

ואכלת ושבעת וברכת (ח', י')

העיירה מוש שבבלרוס היתה עיירה שקטה ושלווה בדרך כלל. עיירה קטנה המורכבת מגויים ויהודים, שחיים בשלווה אלו לצד אלו. תושבי מוש היו עניים ודלים, פרנסתם הספיקה להם בקושי, וכל ימיהם חיו בדוחק רב. לצד זאת, איום משמעותי ביותר רבץ על חיי היהודים במוש, והוא - איום השריפות. הן בתיהם - בקתותיהם עשויים עץ, ואין כמותם לדעת מנסיון רב ומר שדי בניצוץ אחד כדי לשרוף עיירה שלימה. וכי לא די בעוניים המחפיר, שיש להוסיף עליו עלויות נזקי שריפות מדי פעם!?

כמרא דאתרא של העיירה, כיהן הגאון רבי יחיאל ממוש זצ"ל, ולא רק שהיה רב אהוב, הוא גם נשא על לוח לבו את הדאגה לצאן מרעיתו. לא אחת שינס מותניו לגייס כספים לכיסוי נזקי הדליקות ולשיקום חורבנותיהם, אף שהכל ידעו כי השיקום הוא זמני בלבד - עד השריפה הבאה ששוב תותיר את כולם חסרי כל.

ביום מן הימים קרא הרב לבני קהילתו, וביקש לשאת בפניהם דרשה מיוחדת. כל בני הקהילה התקבצו לשמוע את דרשתו המיוחדת של הרב הנערץ, והוא פתח ואמר: 'אחיי היקרים, הן כולנו מתקשים כל כך בפרנסה, עיירתנו מוש היא סמל של עוני ודוחק רב. עתה אעניק לכם מתנה יקרת ערך, ואחשוף בפניכם הבטחה נאמנה לפתיחת שערי השפע והפרנסה עבורכם...' כולם עשו את אוזנם כאפרכסת, חידדו היטב את

שמיעתם. הרב עומד לחשוף גילוי חשוב, שיפתח בפניהם את שערי הפרנסה ויביא לבתיהם רווחה כלכלית. ומי לא יאזין לרב בהזדמנות פז כזו?

'ובכן, מורי ורבותי', המשיך הרב, 'קבלו על עצמכם לברך ברכת המזון אך ורק מתוך סידור. ואני מבטיחכם נאמנה, כי מי שיקפיד לברך תמיד מתוך סידור - יזכה שבורא עולם יפתח לו את שערי הפרנסה, וירעיף עליו מטובו שפע ברכה!'

הרב סיים את דבריו הנרגשים, ומיד קיימו וקיבלו על עצמם כל יהודי העיירה לברך ברכת המזון מתוך סידור. הם חשו כי הקבלה הזו אכן הועילה לפרנסתם, ובעיקר - הבחינו כי סכנת השריפות פחתה, ואלו לא הוסיפו להתפרץ בבתיהם ולהזיקם, מה שחסך מהם הוצאה כספית כבידה. הם הרגישו כי קבלה זו עומדת ומגינה עליהם, ומונעת מהשריפות להתקרב לבתיהם, והבטחה זו נמשכה לשנים ארוכות, גם לאחר שכבר הסתלק הרב ועלה לישיבה של מעלה.

בפאתי העיירה התגורר יהודי אחד, ומשה שמו. גם הוא קיבל על עצמו את הקבלה הזו, אך מפעם לפעם - כשמיהר מאוד או שגבר עליו יצרו - לא עמד בה. חבריו הזהירוהו כי הוא משחק באש - תרתי משמע, רעייתו התחננה אליו שיקפיד כמו כל יהודי העיירה. הוא התחזק קמעא, ובכל זאת - קשה לומר שתמיד הקפיד לברך מתוך סידור.

ויהי בלילה אחד, אין ויהי אלא לשון צער, לפתע התעוררו כל בני העיירה באישון ליל למראה להבות אש גבוהות וזעקות שבר. בתי הנכרים החלו

להשרף בזה אחר זה, אך למרבה הנס והפלא - האש דילגה על בתי היהודים, קיפצה מעליהם והמשיכה לבתי הנכרים. כולם התעוררו בחשכת ליל למראה לא ייאמן: האש אכלה כבר רחוב או שניים בעיירה, ובכל זאת מדי פעם היא עוצרת, מדלגת, מותירה בית לפליטה וממשיכה בדרכה...

רעייתו של משה התעוררה אף היא, והחלה זועקת לבעלה: 'הלא תראה בעיניך את האש בוערת, ומה יכול להגן עלינו עתה חוץ מברכת המזון מתוך סידור? הזדרז לרוץ אל ציון רבנו הנערץ, והבטח לו על קברו כי גם אתה מתחייב מעתה לברך תמיד ברכת המזון מתוך הסידור. אחרת - מה רעה ומרה תהא אחריתנו, הלא האש כבר מלחכת בשלהי הרחוב, ובעוד שעה קלה יעלה ביתנו באש!'

משה התעורר בבהלה וקפץ ממיטתו כנשוכ נחש, ואץ רץ לקברו של המרא דאתרא. בדמעות שליש התייפח על ציונו, ביקש את סליחתו על שלא תמיד הקפיד לברך ברכת המזון מתוך סידור, כפי שיעץ הרב. בסיום הדברים,

הבטיח בקבלה גמורה כי מעתה יברך ברכת המזון אך ורק מתוך סידור, ואחר כך שב לביתו לראות מה נעשה...

כשהגיע לביתו, גילה כי האש כבר מתקרבת אליו בצעדי ענק. חיש הניס את משפחתו החוצה, והוא ובני ביתו נעמדו במרחק בטוח, צופים באש האוכלת בית אחר בית בדרכה לביתם. ואז, בהגיע האש לביתם, לפתע פתאום שקעה האש וכבתה כליל, בדיוק

על מפתן דלת ביתו של משה, ויהי לפלא!

הסיפור, המופיע בספר 'יהי אור' שחיבר הרה"ח רבי יאיר שוורצמן זצ"ל ששמע את הסיפור ממי שהכיר את בעל המעשה, מוכיח מה גדול רוב כוחה של ברכת המזון מתוך סידור, וכמה הגנה ושמירה יש בה. לא תמיד אנו מבינים כיצד, פעמים רבות איננו יודעים איך, אך אין ספק: ברכת המזון היא שמירה מעולה, שמירה עליונה מכל פגע רע.

כמה אנו משקיעים בהגנה, מפני גניבות, מפני אסונות חלילה, מפני שריפות... כמה הון ומשאבים מושקעים בביטוחים, במצלמות, בחיישנים, בגלאים, בכל ציוד אפשרי שיעדכן אותנו מראש על בוא אסון חלילה... ברכת המזון מתוך סידור היא שכבת הגנה, שומרת ומצילה. הבה נקבל על עצמנו לברך ברכת המזון מתוך סידור, ונזכה לשפע פרנסה ושמירה רוחנית!

שתי מילים שבנו בית יהודי...

הספריה הלאומית בירושלים היא מקום שקט ושלו, בקושי שומעים בו את זמזום הפלורוסנטים, המאירים כבר שנים את מדפי הספרים ושולחנות העיון בספריה. אל הספריה עולים ובאים חוקרים ומדענים, מתעניינים בספר, בכתב יד עתיק, או באנציקלופדיה שכבר כמעט נעלמה. באחד הימים הגיע לספריה ר' יצחק, במטרה להשוות כתבי יד, להעתיק שינויי נוסחאות ועוד - כנדרש מתפקידו כעורך תורני.

במהלך שהותו בספריה, פרש לשולחן צדדי כדי לאכול, ובסיום ארוחתו בירך את ברכת המזון כהלכה - בקול ובנעימה. את ברכת המזון שלו שמעה ספרנית ותיקה, והיטתה את אוזנה לשמוע כל מילה יוצאת מפיו במתיקות.

קובץ דרישה וחקירה (גליון קצה) | ואתחנן עקב תשפ"ג | 9

המילים של ברכת המזון הציפו אותה בזכרונות מימי קדם כשגדלה וחונכה על ברכי התורה, לפני שבחרה לזנוח את מורשת אבות. היא עשתה אוזנה כאפרכסת, מתרגשת מכל מילה, ליבה גואה עם כל שורה...

ר' יצחק מוסיף לברך, מילה במילה, וקולו הנעים מרחף בחלל. היא עוקבת בדריכות אחר כל מילה שיוצאת מפיו, ולפתע שמעה אותו אומר בסיום ברכת 'רחם נא', את הנוסח הבא: 'שלא נבוש ולא ניכלם ולא ניכשל לעולם ועד'.

משהו במילים הללו נשמע לה לא מוכר. 'יש כאן משהו שלא מוכר לי מילדותי', הרהרה, והבחינה די מהר כי את המילים 'ולא ניכשל' לא היה נהוג לומר בבית אביה, ואילו ר' יצחק הזכיר את המילים הללו בפירוש. היא תמחה אל ליבה למקור המילים הללו, וכשסיים ר' יצחק לברך ניגשה ושאלה אותו לפרש מקור הוספת 'ולא ניכשל' בברכה זו. ר' יצחק לא ידע את המקור, הבטיח להשתדל לברר, ואף קיבל מהספרנית את שמה וכתובתה, למען יוכל לשלוח לה את תוצאות הביורור.

ר' יצחק שב לביתו, והשקיע זמן בחיפוש המקור, עד שעלה בידו למוצאו. הוא צילם את הדף מסידור התפילה בו מופיע נוסח זה, הקיף את המילים 'ולא ניכשל' בלורד ארטליין אדום, הכניס למעטפה, רשם את הכתובת ושלח אל היעד. מבחינתו, בכך תם הסיפור, והענין השתכח מלבו כליל.

אלא שלסיפור היה המשך דרמטי במיוחד:

כעבור תקופה ארוכה, קיבל ר' יצחק הזמנה לחתונה, שתיערך באולם מוכר. ר' יצחק הפך את ההזמנה מכל צדדיה, היא בהחלט מיועדת לו, אך הוא לא מכיר איש מהמופיעים בה. לא החתן, לא הכלה, לא המחונתנים וגם לא סבא מאחד הצדדים. כלום. תעלומה: הזמנה נשלחה לכתובתו, הוא מופיע כנמען, אך אין לו צל של מושג מי המחונתנים ומה הקשר שלו אליהם!

בהגיע יום החתונה, החליט להיכנס לאולם ולבחון במה מדובר, בעיקר מתוך סקרנות - למצוא את קצה החוט שיוביל לפתרון תעלומת ההזמנה. הוא פסע פנימה במבוכה, הביט אנה ואנה, אכן כן - הוא לא מכיר איש, אין לו מושג מה עניינו לחתונה זו! בנימוס מתבקש, פנה למחונתנים ואיחל 'מזל טוב', ורגע לפני שיצא - בדיוק אז נפתרה התעלומה, באופן מדהים ויוצא דופן:

אחד המחונתנים בירר את שמו, וכששמע כי זה הוא - אורו עיניו, והוא ביקש מר' יצחק לפנות הצידה - אל ירכתי האולם. ר' יצחק עומד וממתין שם רגע, ולמרבה ההפתעה - מי שביקשה לפגוש אותו והיא שהזמינה אותו לחתונה, היא הכלה בכבודה ובעצמה!

ר' יצחק עמד נדהם, והכלה ניגשה אליו, הזדהתה בשמה ושאלה האם הוא זוכר אותה. הוא משך בכתפיו כאינו יודע, ואז הכלה גילתה את הסוד: 'אני הספרנית שביקשה את המקור למילים 'ולא ניכשל' בברכת המזון!'

ר' יצחק הופתע שבעתיים. ראשית, בפתע פתאום עלתה מזכרונו העמום המעשייה ההיא, והוא תמה מה ל'ולא ניכשל' ולכלה?! ובנוסף התעצמה פליאתו, הן לפי זכרונו הכלה נראתה רחוקה מדרך היהדות, והרי הוא עומד כאן, ביום נישואיה, ומגלה כי היא נישאת כדת וכהלכה, בחתונה יהודית על טהרת הקודש! מה מתרחש כאן?!

הכלה הבחינה במבטי הפליאה, ונקבה במשפט שנחרט בזכרונו של ר' יצחק: 'בזכות ה'ולא ניכשל' שלך, אני כאן!' - אמרה, ופתחה את סגור ליבה:

'אני מבינה שאתה מתפלאת... אכן, בעת ההיא, בשנות נערוטי, הפניתי עורף למסורת אבות, ולא נראיתי כמי שעשויה להתחתן כדת משה וישראל. לא תאמינן, הוסיפה בעיניי דומעות, 'הגעתי למצב בו התלבטתי בין חתונה

אסורה בתכלית האיסור, לבין ייסורי המצפון, איך אבגוד במורשת אבות ואפגע גם בדור הבא שלי... הייתי חייבת להחליט, נקרעתי מבפנים, וכמעט שעמדתי לקבל החלטה קשה ואומללה - - -

ואז, היא פרצה בבכי נרגש, 'בדיוק באותו רגע שעמדתי לקבל החלטה, הגיע המכתב שלך, בו נכתבו המילים 'ולא ניכשל' והוקפו בלורד ארטליין אדום. ראיתי בכך רמז, הודעה עבורי, שעליי להתגבר ולא להיכשל, להחזיק מעמד בנסיון הקשה, לשמור על עצמי מכל משמר. המכתב שלך והמילים המודגשות בו - הם שנתנו לי את העוז והגבורה להילחם, להחזיק מעמד!

בעקבות כך, התחלתי לחזור צעד אחר צעד אל חיק משפחתי, וזכיתי לשוב אל החינוך היהודי הטוב שקיבלתי בילדותי. זכיתי לחזור בתשובה שלמה, והערב זוכה אני לבנות בית כדת משה וישראל. הזמנתי אותך לחתונה כדי שתחזה בעיניך ותתרגש, שתדע שהיה לך חלק עצום בהצלת בת ישראל, שתבין מה פעלת בברכת המזון שלך בקול ובנעימה!'

הכלה ביקשה להתיישב ולהירגע, ניכר עליה המאמץ הרגשי הכבד שעשתה, בספרה את סיפור חייה. ר' יצחק נותר לעמוד נדהם, מופתע לגלות מה רב כוחה של ברכת המזון בקול, עד היכן הדברים מגיעים, מה הם פועלים, כיצד ברכת המזון שלו הצילה בת ישראל מרדת שחת, הקימה בית בישראל על אדני התורה!

סיפור זה, אשר סיפר הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל ומופיע בספר 'שאל אביך ויגדך' ח"ג, ממחיש מה כוחה של ברכת המזון בקול. לעולם לא נדע מה התועלת שתצמח ממנה, לעולם לא נבין מה היא פועלת ומחוללת. ברכת המזון בקול דורשת רק טיפה מאמץ, אך לפעמים יש בה לשדד מערכות, לשנות סדרי עולם.

הבה נקבל על עצמנו לברך ברכת המזון בקול, תמיד. בבית ובחוץ, בשמחות ובאירועים, בכל מקום. ברכת המזון בקול היא זכות כבירה ונפלאה שקשה לאמוד את ערכה, ואת כוחותיה לחולל מהפכות נפלאות. הבה נאמץ לעצמנו את ברכת המזון בקול, נברך תמיד באופן שיהווה דוגמא אישית, הוכחה לצורה בה יהודי מברך ברכת המזון. כך נזכה לברך כראוי, ולהתברך משמי מעל בשפע טובה ופרנסה!

זה תלוי בך!

אל חדרו של הרה"ק בעל ה'שמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע נכנס יהודי, והתפרץ בבכי: 'רבי!' - זעק - 'ילדיי אינם מברכים ברכת המזון, מצות עשה מדאורייתא. אני מדבר ומסביר, מחנך ומפציר, מבקש ומבטיח פרסים - ומשום מה דבר לא עוזר, הם לא מברכים!'

השיבו הרבי: 'זה תלוי בך!'

'בי?!' - הרים האיש עיניים מופתעות. 'אני מברך ברכת המזון, מעודי לא הפסדתי ברכת המזון! במה זה תלוי בי?! מה עוד אוכל לעשות?!'

נענה לו הרבי: 'אכן כן, אבל השאלה היא כיצד... אם תקבל על עצמך לברך ברכת המזון בקול - תיווכח לראות שגם בניך יאמצו את ברכת המזון, ויתחילו לברך כראוי ובכוונה!'

סיפור זה, המופיע בספר 'בישישים חכמה', מורה לנו את הדרך נלך בה: לא מספיק לדבר ולחנך, עלינו להראות דוגמא אישית. כדי שילדינו ילמדו לברך כהלכה, כדי שילדינו יתחנכו לאמירת ברכות כראוי - הבה נאמץ קבלה ועצה זו לברך את ברכת המזון בקול רם, הבה נבחר לברך באופן שישמעו אותנו באוזניהם... כך נזכה להטמיע בליבם את ברכת המזון, וליבנו יתרחב ברוב נחת מהם!

עשרה מי יודע

קושיה בעניני דיומא ועשרה תירוץ מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה', בעריכת יהושע לינטופ שותי"ם נוספים מהרבנים הגאונים: רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א, ורבי שלום חזקיה שליט"א

לפרשת ואתחנן

כיצד יתכן שהחכמים שיבחו גויים?

ולא תחנם (ז, ב)

ולא תחנם, לא תתן להם חן, אסור לו לאדם לומר כמה נאה גוי זה וכו' (רש"י) כתב הרמב"ם (פ"י מהל' ע"ז ה"ד): אסור לספר בשבחן וכו', קל וחומר שיספר בשבח מעשיו, ע"כ.

ויל"ע, מהא דאיתא בשבת (לג, ב): פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו [רומיים], תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות וכו' ע"כ, הרי שר' יהודה שיבח את הרומיים, וצ"ב כיצד נהג כן ולא חייש ל'לא תחנם'.

וכע"ז יש לשאול, בהא דאיתא בקידושין (לא, א): בעו מיניה מרב עולא, עד היכן כיבוד אב ואם, אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד באשקלון ודמא בן נתינה שמו, פעם אחת בקשו חכמים פרקמטיא בשישים ריבוא שכר, והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו, ע"כ

[ועי"ש עוד עובדא כיוצא בזה]. וצ"ע, כיצד שיבח רב עולא מעשיו של גוי, אמאי לא חייש ללאו ד'לא תחנם'.

(גליון קטע פרשת ואתחנן אות ה)

תירוץ א. הכוונה שמוטב לדור

תחתיהם

בחידושי וביאור הגר"א (שבת לג, ב ד"ה כמה) עמד על הקושיה הראשונה, כיצד שיבח רבי יהודה את הרומאים. וכתב שודאי אסור לומר על עכו"ם 'כמה נאה הוא', אך כוונת רבי יהודה היתה, שמוטב לדור תחתם ולא תחת אומה אחרת [ורשב"י סבר שלמרות זאת אסור לשבחם, וכפי שסיים שעשו זאת לצורך עצמם. על פי עבודת המלך (פ"י מהל' עבודה זרה ה"ד)].

ביאורים בכוונתו

א. רבי יהודה אמר זאת לתועלת ישראל, ובאופן זה אין איסור [קונטרס חן מרים (עמ' כב)]. וראה להלן (תירוץ ט, כ, כא)].

ב. לא היתה כוונתו לשבחם, אלא לגנות את שאר האומות, שאף את מעשיהם אינם עושים [קובץ המאור (גליון תס עמ' פח)].

ג. לא היתה כוונתו לשבחם, אלא רק לתאר את המציאות [וראה עוד בעבודה ברורה (ע"ז כ, א אות ח)]. ויתכן לבאר כוונתו באופנים נוספים המבוארים להלן.

תירוץ ב. מותר לספר בשבח אומה

הגר"ח פלאגי (נשמת כל חי סי' נה) הביא הקושיה בשם מלאכת הקודש (ליוורנו תקס"ג, כאן). ותירץ, שכל האיסור הוא במספר בשבח אדם יחיד, שבאופן זה שייך לחשוש שמא ידבק אחריו וילמד ממעשיו, אבל במשבח אומה שלימה לא שייך חשש זה, ולכן הדבר מותר [וכעין זה תירצו דברות משה (שבת הערה צב), הערות הגר"ש אלישיב (שבת שם אות ח) ואילת השחר (כאן)].

תירוץ ג. שבחם על מנת שיגנום

עוד תירץ הגר"ח פלאגי (שם), שרבי יהודה ידע ברוח קדשו, שרשב"י [או אחד מהתנאים האחרים] ישיב על כך, שכל מה שתקנו הרומאים לא תקנו אלא לצורך עצמם, ועל כן פתח בשבחם - כדי שיגנו אותם, ובאופן זה שמשבח על מנת לגנות אין איסור.

תירוץ ד. מותר לספר בשבח שכנו

בתוספתא (ע"ז פ"ג ה"ה) מבואר, שמותר לתת מתנת חינם לעכו"ם שהוא אוהבו או שכנו, משום שיחזיר לו טובה בעד זה, ואין זה בכלל 'מתנת חינם' [וכן הובא בירושלמי (ע"ז פ"א ה"א), תוספות (עירובין סד, ב ד"ה ולמדנו; פסחים כב, א ד"ה רבי) ושולחן ערוך (יו"ד קנא, יא)].

ויש שתירץ [המגיה בספר גבעת פנחס (כאן)] לפי זה, שהוא הדין לענין איסור נתינת חן, שבאוהבו או שכנו מותר, שהרי שניהם נלמדים מהפסוק (כאן) 'לא תחנם' (ע"ז כ, א), וטעם אחד לשניהם. ועל כן היה מותר לרבי יהודה לשבח את הרומאים, שהרי הדבר הצמיח לרבי יהודה טובה [וראה מה שהוסיף בביאור מחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון בזה].

תירוץ ה. היה לו מורא מלכות

עוד תירץ (שם) לפי מה שכתב המהרש"א (ח"א שבת שם ד"ה כמה), שרבי יהודה שיבח את הרומאים מחמת מורא המלכות, והרי 'לא תחנם' אינו איסור שנאמר עליו 'יהרג ואל יעבור'.

תירוץ ו. ידע שיפרשו דבריו

בראוי

עוד מבואר במהרש"א (שם), שרבי יהודה עצמו ידע שהרומאים עשו זאת לצורך עצמם, וכן יש לבאר בדברי רבי יהודה [אלא שהוא סתם את הדברים מחמת מורא המלכות וכו"ל]. ולפי זה מיושב יותר, שרבי יהודה ידע שיפרשו את דבריו באופן הראוי [וכן מבואר במלאכת הקודש (שם)].

תירוץ ז. אמר זאת בתמיהה

השפת אמת (שבת שם ד"ה כמה) תירץ, שרבי יהודה אמר כן בלשון תימה [ולפי זה אמר זאת בפירוש לגרועותא, אלא שהשמועה התגלגלה באופן אחר, כאילו דיבר בטובתם. וראה עוד בחפץ חיים (כלל ב אות ב) שישנם דברים שתלויים באופן הדיבור].

תירוץ ח. כשיש הכרת הטוב מותר

בהערות הגר"ש אלישיב (שבת שם אות ח) תירץ קושייתנו, שמה שנאמר 'לא תחנם' זהו דווקא בסתמא, אך כשעושים טובה לישראל, בודאי צריך לשבחם משום הכרת הטוב [ואפשר שלפי זה מיושבת אף הקושיה השניה, שהיתה הכרת הטוב לדמא בן נתינה].

תירוץ ט. רצה שילמדו מהם

איתא בברכות (ח, ב): תניא, אמר רבי עקיבא: בשלשה דברים אוהב אני את המדיים: כשחותכין את הבשר - אין חותכין אלא על גבי השולחן, כשנושקין - אין נושקין אלא על גב היד, וכשיועצין - אין יועצין אלא בשדה [וכו']. תניא, אמר רבן גמליאל: בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים: הן צנועין באכילתן, וצנועין בבית הכסא, וצנועין בדבר אחר [וכו'].
והקשו האחרונים [מלאכת הקודש (כאן)], בן יהוידע (שם ד"ה בשלשה), ועוד] כעין קושייתנו, כיצד שיבח רבי עקיבא את המדיים [ורבן גמליאל את הפרסיים], הרי אסור לשבח נכרי, שנאמר 'לא תחנם'.

ותירץ בן יהוידע, שרבי עקיבא רצה להלהיב את לבות ההמון על ידי דברים אלו, שיקחו ישראל קל וחומר מהם, שאם המדיים נזהרים בכך, כל שכן ישראל שהם עם חכם ונבון. ולפי זה מיושבת קושייתנו [ראה עוד בהערות הגר"ש אלישיב (ברכות שם ד"ה אוהב)].

עוד תירץ בן יהוידע (שם), שרבי עקיבא בא לגנותם בכך ולומר, שבכל האומה הגדולה הזאת לא ימצאו דברים שראוי לאוהבם בהם, אלא רק שלשה דברים ולא יותר, הרי שבשאר דברים ראוי לשנאם.

לתשובות רבות נוספות, ותשובות מרנן ורבנן גדולי התורה בדורינו, ראה בקובץ 'עיון הפרשה' (גליון קפט).

כל הזכויות שמורות למפעל 'עיון הפרשה'. ניתן להשיג את הקובץ בבתי המדרשות, ובכתובת lyun1@iyun.co.il

הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורין שליט"א: לפרשת עקב

מדוע מזכירים 'בקדושה ובטהרה' רק בברכה מעין שלש, ולא בברכת המזון?

ואכלת ושבעת וברכך את ה' אלוקיך' (ח י)

בנוסח ברכת מעין שלש נזכר: 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה, ונברכך עליה בקדושה ובטהרה'. וצ"ב היכן מצינו חיוב לברך בקדושה ובטהרה על הפירות. ותו מדוע הוזכר ענין זה רק בברכת מעין שלש, ולא בברכת המזון גופא.

א. ונקדים שהטור (או"ח סי' רח) כתב, וז"ל: 'ויש אומרים 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה', ואין לאומרו, שאין לחמוד הארץ בשביל פריה וטובה, אלא לקיים מצות התלויות בה'. עכ"ל. ותירץ הבית יוסף (או"ח סי' רח סעי' ט), וז"ל: 'שמה שאנו אומרים 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה' אין התכלית בשביל האכילה, אלא מה שאומר אחר כך 'ונברכך עליה בקדושה ובטהרה' הוא התכלית. אלא דמשום דברכה אתיא מפני האכילה הוא אומר 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה'. עכ"ל.

ונראה לבאר דבריו שמהות ברכת מעין שלש הוא על אכילת דברים שבמהותם מיועדים להנות בהם בני אדם, ולא לשובע וקיום הגוף. כמיני מזונות שנאכלים שלא לשם קביעות סעודה, וכן הפירות והיין. וכלשון הברכה לשובע מטובה, והיינו שיש תחושת שובע המגיע מריבוי טובה ושפע של מיני מעדנים, אף שלא אכל שיעור שביעה. ובזה תכלית המינים הללו נבראו כדי להודות להקב"ה שברא עולמו בחן ובחסד, וברא שפע של מעדנים להנות בהם בני אדם. ולכן כיון שכל תכלית הפירות היין ומיני מגדים הנעשים מקמח הם וכדי לברך עליהם, תיקנו בנוסח הברכה את בקשתינו ושאיפתנו להגיע לשלמות הברכה בקדושה ובטהרה בירושלים הבנויה.

משא"כ תכלית אכילת לחם הוא לקיום הגוף לעבודת הבורא, ואין התכלית לברך עליו. וממילא בברכת המזון נתחייב הנוסח על ההודאה על קיום הגוף, ולא על 'ונברכך עליה'.

ב. הב"ח (או"ח סי' רח אות ח) כתב על קושית הטור שאין לחמוד את פירות הארץ, וז"ל: 'תימה הלא קדושת הארץ הנשפעת בה מקדושת הארץ העליונה היא נשפעת גם בפירותיה, שיונקים מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ. כי על כן הזהיר ואמר בסוף פרשת מסעי (במדבר לה לד) 'ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה, אשר אני שוכן בתוכה, כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל'. ואמר אם תטמאו את הארץ נמשכת הטומאה גם בפירותיה היונקים ממנה. וכבר נסתלקה השכינה מקרב הארץ אשר אני שוכן בתוכה ממש בגוף הארץ נסתלקה מפני הטומאה שטימאתם אותה. ונמשך מזה כי גם כן אנכי מסלק שכינתי מתוך בני ישראל. כי עד עתה היכל ה' המה היו בני ישראל, לפי שהשכינה היתה שורה בקרבם ממש, ועתה באכלם פירות היונקים מטומאת הארץ נסתלקה השכינה, כי כשהטומאה נכנסת עם אכילת פירות בתוך בני ישראל יוצאת כנגדה הקדושה מקרב ישראל. ועל כן ניחא שאנו מכניסין בברכה זו ונאכל מפריה ונשבע מטובה כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה, ונשבע מטובתה'. עכ"ל.

ומיושב היטב ענין ונברכך עליה בקדושה ובטהרה. ואולי יש מקום להוסיף, שהנה בפת יש 'מצות, וע"י 'מצות אלו מסתלק טומאת הארץ, ונתקדש הפת, ולכן לא הוצרכו לתקן לו ברכה מיוחדת בפני עצמה. אך בפירות ויין שנחסרו כמה מ' המצות שיש בפת, ממילא חסר בקדושת הפירות, ותיקנו תפילה שתושלם קדושתה במהרה בימינו.

ג. בחידושי הגר"ז (החדשים סי' סב) כתב, וז"ל: 'שאל אחד את מרן זצ"ל כיצד אומרים 'ונאכל מפריה' והא אין נוטעים אילנות בירושלים. והשיב דהנה צ"ב הא ד'נברכך עליה בקדושה ובטהרה' היכן מצינו דין זה. וצריך לומר דמיירי מפירות מעשר שני דיש בה דין טהרה, ולא קאי דהברכה תהיה בקדושה ובטהרה, דמאי שנא ברכה זו משאר ברכות, ועל זה אנו מבקשים שנטהר במעשר שני כדינו. וזהו נמי הכונה 'ונאכל מפריה' דהיינו פירות המיוחדים לאכילה בירושלים והיינו פירות מעשר שני'. עכ"ל.

ומבואר ענין ונברכך עליה בקדושה ובטהרה, אמנם עדיין צריך לבאר מדוע בברכת המזון אין בקשה על אכילת פת של מעשר שני.

והגר"י זילברשטיין שליט"א (חשוקי חמד בכורות נ.) ביאר, וז"ל: 'שידוע בשם הרב מבריסק שביאר את הנוסח של ברכה אחת מעין ג', שאומרים 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברכך עליה בקדושה ובטהרה', דקאי על והעלנו בתוכה ושמחנו בבנינה דהיינו בירושלים, ואז נאכל בשמחה ובקדושה וטהרה היינו מעשר שני. ולפי זה יש לומר שאף בברכת המזון אנו מבקשים על זה, ולכן מבקשים על בניית ירושלים כדי לאכול שם מעשר שני בטהרה'. עכ"ל. והיינו שכל תכלית ברכת ובנה ירושלים הוא על מעשר שני, ואין כל כך קושיא מדוע כאן פירט וכאן קיצר.

ואפשר שהנוסח 'ובנה ירושלים עיר הקודש' כולל שמתפללים על קדושתה של ירושלים. ואילו בברכת מעין שלש לנוסח הגמרא הוא ובנה ירושלים עיר קדשך, ולכן תיקנו להוסיף בקשה שהקדושה תהיה גם בירושלים של מטה באכילת פירות מעשר שני בקדושה.

ד. והנה מובא במשנה הלכות (ח"ז סי' כט ד"ה הנני) בשם החזון איש, וז"ל: 'מה שהעיר מעלת כ"ק [האדמור מגור בעל הלב שמחה] בענין ברכה מעין ג' שאומרים ונברכך עליה בקדושה ובטהרה, ובברכת המזון אין מזכירין כלל בקדושה ובטהרה. וכבר הקשה כן למרן החזון איש ז"ל, ואשתומם כשעה חדא. ותירץ דקאי אפירות שמפרישין מהן תרומות ומעשרות, ולכן קאמר בקדושה ובטהרה. וכן תירץ כ"ק עצמו.

אלא דלפי זה היה לן שלא לומר בקדושה ובטהרה לאחר מזונות שבא מן הקמח, ולא מן הפירות. ואנן אמזונות נמי אמרינן. ועוד דאם כן בלחם נמי היה לנו להזכיר בברכת המזון, ומאי שנא'. עכ"ל.

ולכאורה תמוה מה תירצו החזון איש והלב שמחה, שאין שום חילוק בתרומות ומעשרות בין ברכת המזון למעין שלש. ואם החילוק הוא שכאן נזכר לאכול מפריה והיינו פירות ארץ ישראל, משא"כ בברכת המזון, הא גופא צריך טעמא. ואם החילוק הוא שרק דגן תירוש ויצהר חייב בתרומות ומעשרות מדאורייתא, תמוה יותר שהרי ברכת המזון הוא תמיד על דגן, ואילו מעין ג' כולל גם תאנה רימון ותמר שאינו בכלל. [וזיתים וענבים שלדעת הרמב"ן עה"ת אינו בכלל].

ואולי הכוונה כיון שתיקנו ברכה מיוחדת מעין שלש ולא בורא נפשות, ביארו שבאלו שרובם דגן תירוש ויצהר יש מעלה נוספת. ודחוק מאד. ויותר נראה שחסר כאן איזה פרט בתשובה.

ה. ולבאר שמועתם אפשר לומר, שבברכת המזון יש חיוב נטילת ידים, וברכה עליה, וטעם הנטילה הוא להורות ולהזכיר על חיוב אכילת תרומות בקדושה ובטהרה. אך במעין ג' שאין נטילת ידים, הזכירו ענין זה עכ"פ בברכה.

תמ"ו ס"א) ממה דפריך בר"ה (לב ב) אהא דאמר דשופר של ר"ה אין מחתכין אותו בדבר שהוא משום ל"ת דאמאי ליתי ע' ולידחי ל"ת, ומאי קושיא הא לא הוי בעידנא, אע"כ כיון דשופר הוי ע' דרבים לא בעינן בעידנא.

תירוץ ג. עשה של כל ישראל דוחה גם לא בעידנא

ובדברי יציב (ח"מ סי' פח) כתב ליישב, דאיתא במגילה (ג:) דתלמוד תורה דרבים עדיף מעבודה, וברש"י דרבים דהתם כל ישראל הוו, ובמג"א סי' תרפ"ז סק"ג דממחבר משמע דס"ל דאפילו ת"ת דרבים מבטלין משום מקרא מגילה ובגמ' משמע דלא מבטלין דרבים, וב"ח כתב דת"ת דרבים היינו של כל ישראל וכו'. ומבואר לדעת הב"ח דמצוה של כל ישראל עדיפא מסתם מצוה דרבים, ואפשר דבעשה של כל ישראל כו"ע מודו לסברת ר"ת דדחי ל"ת אף שלא בעידנא. ועיי"ש מה שמוסיף ביתר ביאור.

תירוץ ד. אף שלא נגמרה המצוה מקרי בעידנא

בלהורות נתן (פרשת ויקהל) כתב ליישב ע"פ דברי הנימוקי יוסף (ב"מ ל.) לגבי הנכנס לבית הקברות להשיב אבידה, דלא אמרי' דאין זה בעידנא, אלא מעידנא דקא מעקר לי' ללאו מקיים לי' לעשה דהא מתעסק הוא בגוף המצוה ואעפ"י שלא גמרה מיד מה בכך. וא"כ הכי נמי יש לומר דאף שלא נגמרת המצוה, מ"מ כיון שעסוק בה מיקרי בעידנא.

וכעין זה כתב בילקוט המאירי (יבמות שם) דבכל פורתא ופורתא מקיים המצוה, וכמו דמצינו בשו"ע (ח"מ סי' פ"ח) דבדבר דבעינן שוה פרוטה אי הוי כלי חשוב אף שאינו שו"פ חשיב כשוה פרוטה, וא"כ ה"ה גבי בנין בית המקדש אף דאינו גומר שיעור המצוה עכ"ז אחשביה לכל כח וכח לקיים מצות ועשו לי מקדש.

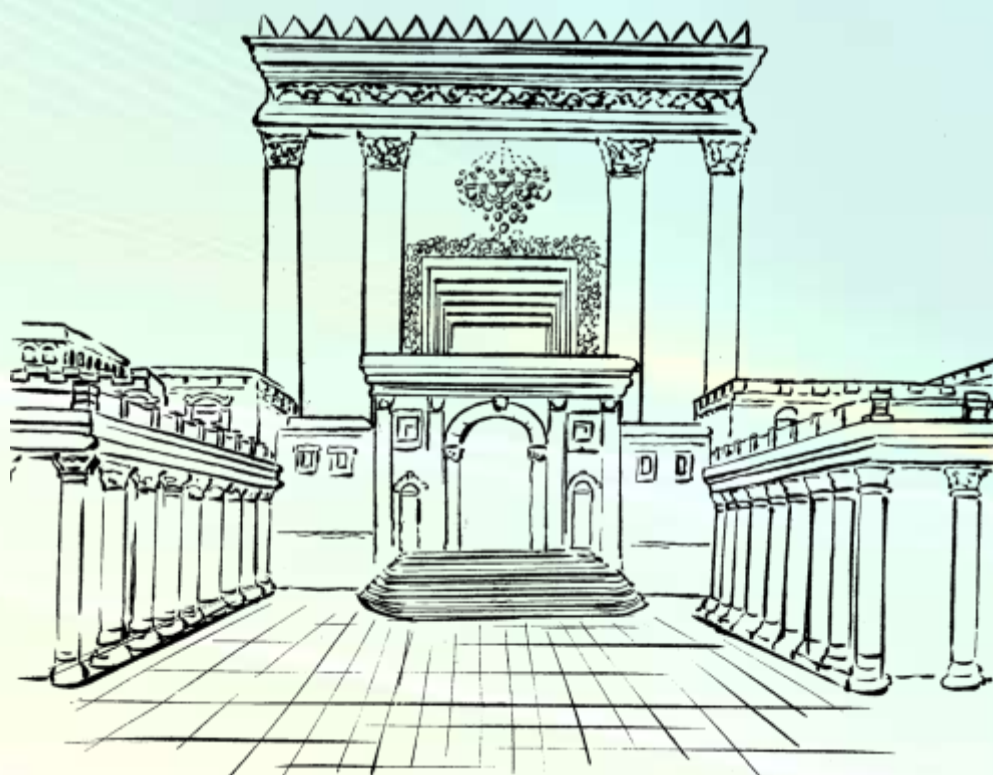
תירוץ ה. הבניה עצמה היא מצוה

הנה בכתובות (סב.) נחלקו רב ורבי יוחנן בביאור הפסוק חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו, דר' יוחנן למד מזה דדרך העולם הוא שאדם הולך ללמוד תורה חדש ושני חודשים בביתו, ואילו רב לומד את הפסוק דשאני בנין בית המקדש דאפשר ע"י אחרים. ומבאר שם ההפלאה, דנחלקו רב ור' יוחנן דנחלקו אי המצוה היא על אחד ואחד שיבנה את ביהמ"ק או שהמצוה היא על כולם שיהיה בית המקדש בנוי. וכיון שרב ור"י הלכה כר' יוחנן, א"כ מבארים האחרונים דבאמת המצוה היא על כל אחד שיבנה את בית המקדש, והמצוה היא בעצם הבנייה ולכן היה הו"א שידחה שבת והיה צורך לחדש שאין דוחה שבת.

ועי' באבני נזר (או"ח סי' מ"ב) שכתב דלכאורה יהיה מותר אמירה לגוי לבנות בית כנסת בשבת, דחשיב בעידנא דבנין בית הכנסת מקדש מעט הוא עצמה מצוה. וכע"ז זכר דוד (עמ' קלח) וכן במשנת יצחק (יבמות סי' כ"א). וכן בלהורות נתן (הובא לעיל).

תירוץ ו. נעשה בצירופי שמות

ובקובץ ישראל סבא (חלק צ"א עמ' תמ"ב) כתב דכיון דהמשכן נעשה בצירופי שמות אפשר שאינו בכלל איסור מלאכת שבת ולכך הוצרכה התורה להזהיר דמ"מ אינו דוחה שבת.

בגוף הדבר יש להעיר שהנוסח ונברך עליה, הוא מחלוקת גירסאות בגמרא (ברכות מד.). וכן נחלקו בזה בטור ובנו"כ (סי' רח).

ועיין עוד מה שכתב בתשובות והנהגות (כרך ב סי' קכד) באופן אחר, וז"ל: 'נשאלתי בנוסח הברכה מעין שלש שאומרים 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה ונברך עליה בקדושה ובטהרה', ולא נתבאר מה הכוונה 'ונברך בקדושה ובטהרה'. והגר"א זצ"ל באמת השמיט נוסח זה לגמרי. ובשם מרן הגרי"ז ס' זצ"ל הגאב"ד דבריסק שמעתי דקאי על והעלנו בתוכה ושמחנו בבנינה דהיינו בירושלים, ואז נאכל בשמחה ובקדושה וטהרה היינו מעשר שני, אבל צ"ב שאין זה מבואר כלל להדיא.

ונראה שלעתיד לבוא כל בית ישראל יהיו קדושים וטהורים, כשנראה התגלות כבוד ה' בעולמנו, ונברך לה' בקדושה ובטהרה. ואתי שפיר הנוסח כפשוטו, והעלינו לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל מפריה ונשבע מטובה, ואז נוכל גם לברך לה' בקדושה וטהרה, ולא כמו היום שחסר לנו בעו"ה קדושה וטהרה שאנו טמאי מתים ומגושמים מהשפעת הסביבה.

ועיין בב"ח ועוד מפרשים שהכריחו מנוסח 'מפריה' שיש מעלה לאכול פירות ארץ ישראל, שאומרים ונאכל מפריה ונשבע מטובה. אבל אינו מוכח דאפשר דקאי דוקא על לעתיד לבוא, ואז יחזור לפירות הארץ טעם מיוחד שניטל מהם כשעברנו וחסאנו. אבל בזמן הזה אינו מוכח שיש מעלה לפירות הארץ. ואתי שפיר קושיית הגמרא (סוף פ"ק דסוטה) על משה רבינו 'וכי לאכול מפריה הוא צריך', כפשוטו שאף שמעלה מיוחדת בפירות הארץ לפני שחטאנו וגלינו, אבל לא ע"ז השתוקק משה רבינו. ואף שהיה לפני ביאה לארץ כבר היו פירות ארץ ישראל במעלתם, שהרי המרגלים ראו כבר אז נפלאות מפירות הארץ, וכדמוכח מפסוקים בפרשת שלח, ע"ש. [ויש מגדולי הפוסקים שפירסמו לברך על אתרוג מארץ ישראל דוקא כשבודאי אינו מורכב, דחביב טובא וכמבואר בב"ח, וחשיבא טפי לקיים בזה המצוה]. עכ"ל. ועיין במשנה הלכות (ח"ז סי' כט) מה שהרחיב בזה.

הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א: עניני גלות ונחמה

מדוע צריך פסוק שאין בנין המקדש דוחה שבת?

ביבמות (ו, א) ילפינן מקרא ד'את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו' (ויקרא יט, ל), שאין בונים בית המקדש בשבת. ומבואר בסוגיא התם, דלולא קרא הוה שרי לבנות, משום דאתי עשה דבנין בית המקדש ודחי ללא תעשה דשבת, עיי"ש.

וצ"ע, כיון ד'עשה דוחה ל"ת' אמרינן רק 'בעידניה', היינו שכאשר עובר על הלאו מקיים את העשה, אבל אם עובר על הלאו לפני קיום העשה, ככה"ג לא אמרינן שדוחה העשה את הל"ת (ראה ביצה ת, ב). וכיון שכן, כיצד הכא לולא קרא הוה דחי עשה דבנין ביהמ"ק ללאו דשבת, הא לא הוה בעידניה, שהרי על הלאו עובר כשעושה את המלאכה בשבת, ואילו את העשה לא מקיים אלא רק לאחר שיסיים את הבנין, שהרי אם יבנה רק חצי בית המקדש לא קיים מצוה כלל.

תירוץ א. האזהרה על בניית הכלים

הפנים יפות בפרשת ויקהל (שמות לה, א) כתב דעיקר אזהרה שלא לדחות שבת הוא משום הכלים דבמשכן גופו כיון שלא נתקיים עשה של משכן עד הגמר, כיון דקי"ל (שבת קב:) הבונה כל שהוא חייב א"כ איך הוי ס"ד שידחה את השבת הא לא הוי בעידנא דמעקר לאו קיים העשה דאין העשה מתקיימת אלא בגמר, משא"כ בכלים דאין בנין בכלים אלא גמר שהוא מכה בפטיש שפיר ה"ל בעידנא דלא מעקר הלאו אלא בשעת גמר ואז מקיים את העשה, א"כ אם היה מקדים למלאכת המשכן אין מזה ראייה שאין כלים דוחין שבת, ואם היה מקדים צווי המשכן קודם שבת ואח"כ היה מצוה על הכלים היה אפשר לטעות, מדהקדים משכן לשבת שדוחה את השבת אף על גב דלא הוי בעידנא, לכך הוצרך לומר אך, וכיון דעל המשכן לא צריך יתורא דקרא משום דלא הוי בעידנא, ע"כ יתורא דקרא הוא דאתא לכלים משא"כ משה שהקדים כלים שפיר היה מועיל הקדמת שבת לעשיית הכלים. ועי' בכלי חמדה (פרשת כי תשא אות ה').

תירוץ ב. עשה דרבים דוחה גם לא בעידנא

בערוך לנר (יבמות שם) כותב ליישב דבנין ביהמ"ק חשיב עשה דרבים ועשה דרבים דוחה ל"ת אפילו שלא בעידנא כמו שהוכיח הר"ת הביאו המג"א (סי' י

ווארטנים וסיפורים

ווארטנים קצרים וסיפורים נפלאים, לשולחן השבת והחג

מהרבנים הגאונים: רבי שלמה קולדצקי שליט"א, רבי חיים אייזנבאך שליט"א, רבי ברוך רובין שליט"א

המופת שסיפר מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א [לרפ"ש] בקבר הרמ"א, על האדמה שנפתחה ובלעה חתן וכלה שזילזלו בכניסת השבת

גדולי וגאונים הדורות

אוויר קר צולף בפנים, עת אנו יוצאים מבית הכנסת של הרמ"א לחצר בית הכנסת. בחצר הקטנה, דלת פח ישנה מפרידה וחוצצת בין בית העלמין העתיק, בו טמונים הרמ"א, הב"ח, המגלה עמוקות ועוד מגדולי עולם. פוסעים בדומיה בינות למצבות האבן העתיקות, חלקן נוטות ליפול, בית העלמין אינו גדול, אך טמונים כאן גדולי וגאונים הדורות. בכל ציון וציון, לאחר דברי החיזוק של מרן ראש הישיבה שליט"א, העתירו כולם בתפילות נרגשות לישועת הכלל והפרט.

ביציאה מבית העלמין דרך חצר בית מדרשו של הרמ"א, חלפנו שוב על פני הכיכר המגודרת שבאמצע הרחוב.

במהלך הנסיעה הממושכת לוורשה, מספר מרן שליט"א את סיפורה של הגדר המגודרת.

איסור עריכת חתונות ביום שישי

מעשה מבהיל ומחריד אירע עם אדוננו הרמ"א, עמוד העולם, שהאיר בפסקו ובתורתו את העולם כולו. הסיפור מופיע כולו בפנקס הקהילה בקראקוב וגרם לזעזוע עמוק ברחבי העולם בדור, אולם למעשה זה יש השלכות ומסר נוקב לכל הדורות.

בכיכר השוממה והמגודרת מחות לבית מדרשו של הרמ"א, אירע מעשה נורא של בליעה באדמה, המזכיר בחרדה את ראשית ההיסטוריה של העם יהודי, בעת שקורח ועדתו מרדו בכוח הנהגתם של מה רבינו ואהרון הכהן. באותה עת, בדורו של הרמ"א, היה נהוג לערוך חתונות ביום שישי. אולם כתוצאה מכך אירעה תופעה חמורה שהיו כאלו המאחרים את כלי הזמר לתוך שבת, רח"ל.

בעקבות כך הוציא אדוננו הרמ"א גזירה לפי אסור על פי דעת תורתנו הקדושה, ועל פי דעת הרוב, לערוך חתונות ביום שישי.

מרידה בממלכת התורה

חרף הגזרה, היו בני זוג שהודיעו כי בדעתם להינשא ביום שישי ובחוצפתם הרבה אף הודיעו על כך לרמ"א!

והנה התקרבה השבת. באותו דור שהרמ"א היה מנהיג ישראל וגדול הדור, עלולה הייתה להיגרם בשל כך פרצה עצומה בחומות השבת. אותו זוג העז לפרוץ גדר בריש גלי ומתוך מניעים אידיאולוגים, כאשר החתן, אותו בן בליעל, השתמש לטובתו בגדולי מלכות המדינה של אותו זמן.

הרמ"א לא נרתע והלך ואמר בפני בני הזוג כי שום דבר לא יועיל להם ואסור להם לעשות את הפרצה החמורה הזו. אך הם עמדו בעוז ובחוצפה ואמרו: "אתה אומר כך, ואנו אומרים לא כך!"...

היה צורך להביע את אמיתות דעתו של הרמ"א, ולפעמים כשרוצים להביע אמיתות, יש מצב של "ופצתה האדמה את פיה". זו הייתה תופעה של מרידה בממלכת התורה ובגדול הדור אדוננו הרמ"א.

"משהמרו את פי הגדול - נבלעו באדמה"

יצא אליהם הרמ"א ואמר להם: גזרתי וכך חייב להיות! משהמרו את פי גדול הדור, אירע דבר פלא וכל רואיו השתוממו: שניהם נבלעו באדמה, לנוכח עינים המשתאות של הציבור!

סיפור מבהיל ומחריד.

כך מסופר בפנקס הקהילה בקראקוב.

גדולי המלכות נזעזעו ופחדו מקפידת הרמ"א וביקשו את סליחתו, והפרצה נעצרה.

אנו מוצאים בתורה מעשה עם בליעה באדמה, בשעה שקרח ועדתו ערערו ומרדו בכוח ההנהגה המיוחדת של משה ואהרון והם טענו בחוצפה, "מדוע התנשאו על קהל ה'" על כך אמר משה רבינו: "אם כמות כל אדם ימותון אלה ופקודת כל אדם יפקד עליהם. לא ד' שלחני. ואם בריאה יברא ד' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם, וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ד'!"

אם בריאה יברא ד' – הדבר הזה יוכיח האמיתות של גדולי ישראל! מפעם לפעם מתעורר בשמיים צורך כזה, בכל מני שלבים, בכל מני רמות. כאשר ישנה מרידה בגדולי ישראל, כשמביעים מן מחשבה פסולה וחמורה: 'מי אומר שגדולי ישראל הם המעצבים והם יודעים מה לעשות על פי השם?..... אז יש צורך להביע את אמיתות העניין. וכשהצורך הוא גדול, מאמתים זאת על ידי 'ופצתה האדמה את פיה'.

מבהיל! מעשה זה יש בו לקח דורות, ועל כל אחד ללמוד מכך.

סיפורים רבים על בדיקת מזוזות שהצילה מצרות

הרה"ג רבי שלמה קולדצקי שליט"א

לפרשיות ואתחנן עקב

בפרשיות אלו מוזכרת מצות מזוזה, ולאחר מכן נאמר 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם', ומכאן למדו חז"ל (שבת לב: יומא יא: וקידושין לד.) שהמזוזה שומרת על אלו שדרים בה ועל בניהם שיזכו לאריכות ימים, ולכן גם נשים חייבות שגם הם צריכות חיים. ובמנחות לג: אמר רבי חנינא בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים ועם משמרין אותו מבחוץ מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך. וכן פסק בשו"ע יו"ד סימן רפה ס"א: וצריך ליזהר בה מאד וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו ואם אינו זהיר בה יתקצרו, ובטור הוסיף וגדולה מזה שהבית נשמר על ידה כמו שדרשו בפסוק ה' שומרך וכו'. (ור"מ שטרנבוך בתשובות והנהגות א, תרמה כתב עפ"י: ושמעתי הוראה לבית היתומים דיסקין (מהגרי"ח זוננפלד) שהכסף שניתן לעזור ליתומים, מותר להם ליקח מהכסף לבדוק מזוזות בעיה"ק שמציל מיתמות).

ולכן כתבו הפוסקים שיש להיזהר לקנות מזוזות רק אצל סופר יר"ש והוא בקי בהלכות שחזקתו שכתב כדת וכדין שאם אין הסופר יר"ש מצוי הרבה שכותב ומתקן שלא כדין ועלול להיות בזה פסול של שלא כסדרן למרות שהמזוזה נראית יפה וכשירה, וגם לאחר שקנה וקבעם יש לבדוקם מן הדין פעם בשלש וחצי שנים שמא נטשטשו חלק מהאותיות מחמת לחות וכיו"ב (שו"ע יו"ד רצא, א), והמהדרים בודקים פעם בשנה בחודש אלול (מטה אפרים תקפא, י). לפני שנים פורסמו תוצאות של בדיקות אחדות שנערכו בפרק זמן זהה

בארץ ישראל ובעולם, והתוצאות דיברו בעד עצמן. בבדיקת המזוזות של בניין 'בנק ישראלי בירושלים, מתוך 470 מזוזות נמצאו רק 2 כשרות. בפייירלאון שבמדינת ניו ג'רזי נבדקו כ-600 מזוזות, כשמתוכן רק 35% היו כשרות. בקריית הרצוג נבדקו כ-950 מזוזות, ומתוכן רק 43% היו כשרות. ואילו במבצע בדיקת מזוזות ב'גולדס גרין' - לונדון, היו 72% מהמזוזות פסולות. באחת מהקהילות בפתח תקוה נבדקו 756 מזוזות מתוכם רק 245 מזוזות נמצאו כשרות. נתונים מזוועים אלו אמנם נוגעים למי שרכש בעצמו מזוזה כשרה מסופר מומחה וירא שמים, אך יש בהם כדי ללמד על הכלל, כמה יש להיזהר במזוזות המתגלגלות בשוק.

ידוע שגדולי ישראל היו מורים בכל עת צרה וצוקה שיבדקו את המזוזות, ובמקרים רבים מצאו שהמזוזה היתה פסולה, ולפעמים היתה פסולה במילה שהיתה קשורה לצרה, ולאחר שהחליפו אותה הכל הסתדר על הצד היותר טוב. ובתשובות והנהגות ו, רסט כתב: ודע שמקובל אצלנו שכשיש צרות בבית עם הילדים או בפרנסה וכ"ש בשלום בית, צריכים לבדוק היטב את המזוזות וכן לבדוק אם הכתובה נמצאת, ולבודקה אם כתובה כהוגן שמצוי לפעמים שיש טעות בשמות שנכתבו בכתובה. וידוע שהרב שטינמן ורבי חיים קניבסקי היו מייעצים למי שלא נפקד בזש"ק לבדוק מזוזות. אך מאידך יש לזכור שהאדם צריך לתקן תחילה את המזוזות של עצמו כלומר את מעשיו ולא להאשים רק את המזוזות, וצריך לחזור בתשובה. וכל שעה ושעה שאינה מתוקנת כהלכתה נמצא עובר על מצוות עשה כיוון שהיא חובת הכלל תמיד.

חז"ל הקדושים מספרים בירושלמי בתחילת מסכת פאה: ארטבון שהיה גוי חשוב ועשיר, שלח יהלום יקר מתנה לרבינו הקדוש. אך הקיסר הוסיף וביקש, שרבינו הקדוש ישלח לו אף הוא מתנה, שוה ערך למתנה היקרה שהוא שלח. שלח ליה חד מזוזה. טען ארטבון, אני שלחתי לך מתנה יקרה לאין ערוך,

ואתה מחזיר לי מתנה ששוה מטבע אחד קטן.

אמר לו רבי חפציק וחפצי לא ישוּוּ בה, ולא עוד אלא את מתנתך אני צריך לשמור משא"כ מתנתי, תשמור עליך אפילו כשאתה ישן, המעשה מובא אף בשאלתות דר"א (פרי עקב, קמ"ה) ושם יש תוספת למעשה: מיד נכנס שד בבתו של ארטבון, ולא היה לו אלא בת אחת, ובאו כל הרופאים ולא הועילו לה. כיון שנטל ארטבון את המזוזה ושם לה על הפתח, מיד ברחה אותה שדה; ונטל רבינו הקדוש מרגלית לעצמו. וכתב בפ"י עמק שאלה על השאלתות: מכאן סמך להמנהג שאם אירע פגע או מחלה במשפחה בודקין המזוזה אם היא כשירה על פי הוראת חכמים. וכידוע דכן היה הוראת צדיקי הדורות

להלן העתקה מתוך מכתב שהתפרסם לאחרונה מהרב יחיאל יהושע רבינוביץ שליט"א רב קהילה באנטוורפן: בס"ד, יום רביעי כ"ג לחודש תמוז

תשפ"ג לפ"ק לידידינו היקרים וכו', ברצוני לשתף אתכם במעשה פלא ונורא, שאירע השבוע בבית מדרשינו, וקיבלתי את רשותו של בעל המעשה לפרסמו בשמו, עם כל הפרטים המדויקים, לעורר ליבי ולב כל אחד ואחד מעמנו, אחד מן החבורה אוהב תורה ומתייגע בה ביותר הר"ר בנימין וורטהיימר שיחי' נחלה ל"ע לפני חודשיים בעין ימין, ואיבד את ראייתו בה באופן מוחלט רח"ל. הרופאים לא הצליחו בבירור לדעת את שורש הבעיה, מחמת שטף דם מאחורי העין שעמד כגוש חוסם, והעצה היחידה שנתנו לו הרופאים, לעשות ניתוח על מנת לנקות את הדם, ואז בס"ד יוכלו הם לראות את שורש הבעיה. היום יום רביעי כ"ג בתמוז, היה צריך להיות הניתוח על עינו של ר' בנימין, ביום חמישי שבעה עשר בתמוז, נודע לר' בנימין על הסגולה לבדוק המזוזות, ואף שרכש מזוזות יקרות לפני ד' שנים בא"י, מסר אותם לבדיקה להמגיה רבי יהושע ליפשיץ שליט"א מפק"ק. למחרת ביום שישי, התקשר המגיה ר' יהושע, שיש מזוזה פסולה, חסר אות י' בתיבת "בין עיניכם", (א.ה. במקור יש כאן צילום). בעש"ק נקבעה מזוזה חדשה בפתחו של ר' בנימין, ובשבת בבוקר הוא קם ויקץ משנתו, והנה הוא רואה בבירור בשני עיניו ב"ה. הוא הגיע לביהמ"ד בשבת ובישר לכולם את הבשורה. אתמול ביום שלישי, היה ר' בנימין בביקור אצל הפרופ' בביה"ח 'מידלהיים', שהיה צריך להכין אותו לניתוח, והפרופ' שהשווה את שני הבדיקות הישנות והחדשות, זעק שזה לא יתכן, אין שום סימן לבעיה שהיתה, וזה דבר שהוא מעולם לא ראה ולא שמע. ומצוה לפרסם את המעשה הזה.

בטור יו"ד סימן רפ"ו הביא בשם הירושלמי שבבית מדרשו של ר' חנינא היה מזוזה והוסיף: וכן עשה הר"מ מרוטנבור"ק מזוזה לפתח בית מדרשו ואומר כשהיה ישן בו שינת הצהרים היה רוח רעה מבעתתו קודם שתקן בו מזוזה עכ"ל, והביאו הט"ז שם. ובשו"ת מהרי"ל סימן צ"ד כותב מחותנו של מהרי"ל למהרי"ל: ועתה לבי נוקפי דשמא מחמת שלא הייתי זהיר באותה מצוה עברו עלי הרפתקי ובדקתי מזוזות ביתי וכו'. ובספר יוסף אומץ (א, תשפח) מסופר בהרחבה על האר"י שהוציא דיבוק מתוך אשה דרך הזרת של הרגל, ובסוף הסיפור כתב: אחר כך חזר הרוח בחלוני הבית כמה לילות והבהיל את האשה, שלח האר"י לבדוק את המזוזות, ומצאו שהפתח הוא בלא מזוזה. וציוה לקבוע בו מזוזה, ועשו כן, ומשם ואילך לא חזר הרוח עוד. עד כאן המעשה.

כמו כן מובא בספר 'זכרון לנפש': ושמעתי מרב אחד שפעם אחת היו בניו חולים ונפלו למיטה וכמעט שהיו הולכים למות ולא יישאר לו פליטה, מיד הלך אצל רבו ויאמר לו האיש האומלל שמלאך המוות רודף אחריו להמית את בניו ובידו חרב, וביקש מהרב שיתפלל עליו אולי יעזור ה' והשיב מעליו אפו. אמר לו הרב תלך מיד ותגיה המזוזות שבביתו עד כלות, והלך והביא המזוזות ומצאן שכולן פסולות אמר לו בעוון זה ודאי בניך מסתכנים ויובלו לקברות ומעתה תוליך אלו לגנוז ותביא במקומו כשרות והלך ועשה כן, ואז חלצתם חמה וניצולו מהמיתה שהיתה על הבנים גזורה ונתרפאו במהרה.

בספר הזיכרונות לרבי שמואל אבוהב אב"ד ונציה כתב: ואני שמעתי שבעיר אחת היה להם סופר אחד קדוש וטהור, ויקרה מקרה שקמה שריפה גדולה

בעיר ובכל מקום שהניח שם הסופר מזוזות לא שלטה בו השלהבת אפילו שהיה קרוב ויהי לפלא.

מספר בעל המעשה (מתוך עלון דרשו): בדידי הוי עובדא, זמן רב אחרי החתונה לא זכיתי עדיין לזש"ק, באתי לרבי חיים קניבסקי, והוא אמר לי: תבדוק את המזוזות. אמרתי לו שנכנסתי רק לאחרונה לדירה, ואז בדקתי, בכ"א חזר ואמר בצורה החלטית: אתה צריך לבדוק מזוזות. אמרתי שוב, שלא מזמן בדקתי. הוא הרים את עיניו הקדושות לכיווני ושאל: והכל היה בסדר? וכשאמרתי שכן, אמר לי: אז תתפלל. כשירדתי מביתו, התחלתי לייסר את עצמי: הרי מרן אומר שצריך לבדוק, ומה אני מתעקש שכבר בדקתי? מיד מסרתי את כל המזוזות למכון אחר, וראה זה פלא: שתי מזוזות היו פסולות! [בחדר שינה היו שתי דלתות], והפסול היה במקום הברור ביותר.. ואכמ"ל. החלפתי מזוזות באותו יום,

וב"ה אחרי תשעה חודשים וארבעה ימים נולד לי בן!!

אל בית החולים בילינסון הגיע חולה חילוני שנתקף באופן פתאומי במחלת העצבים. אחד הרופאים שטיפל בו, יהודי שומר תורה ומצוות, הציע לחולה לבדוק את המזוזות בביתו במידה ואכן ישנן כאלו. החולה אמר שיש לו מזוזות בבית אך סירב לבדוקן. הוא הוסיף ואמר לרופא שאם הרופא רוצה לעשות זאת ולבדוק עבורו את המזוזות, הוא אינו מתנגד. החליט אפוא הרופא לבצע את המשימה ומסר את מזוזותיו של החולה לבדיקה. הממצא היה מדהים. בשתי מזוזות נפלה אותה טעות. במקום 'ונתתי עשב בשדך' נכתב 'ונתתי עשב בשדך' הרופא הציג את המזוזות בשיעור הרופאים של ר"י זילברשטיין לתדהמת כל הנוכחים.

סיפר רבי יצחק זילברשטיין: באחת השנים האחרונות שהיתה משופעת בגשמים התרחשה תופעה מופלאה במושב דתי בדרום הארץ. למרות כמויות הגשמים המרובות שירדו בכל האזור, סמוך לנתיבות ואופקים, במושב זה לא ירדו גשמים כלל. הפלא התעצם לאחר שהתברר שהשטחים החקלאיים הסמוכים שעמדו בבעלותם של מושבים אחרים זכו לגשם רב ורק מעל המושב המדובר לא ירדו גשמים כלל. נוצר רושם כמו הוצב מחסום שמימי מעל השדות והמטעים של אותו מושב. בוקר אחד, לאחר שהתופעה הלכה והתמשכה והפליאה את כולם, החליט מזכיר המושב למסור את שתי המזוזות שהיו בשערי המושב לבדיקה. התוצאה היתה מדהימה. בשתי המזוזות נכתב כך 'ועצר את השמים ולא מטר, המילה 'יהיה' נעדרה. באותו

יום הוצבו שתי מזוזות חדשות ומהודרות בשערי המושב ומאז מטר הגשמים לא פסח עוד על שדותיו ומטעיו של מושב זה ויהי לפלא. אגב, רבים מהתושבים הפכו בעקבות כך לבעלי תשובה גמורים.

עוד סיפר רבי יצחק זילברשטיין: מעשה בילד שהיה בריא לחלוטין ומעולם לא התגלתה אצלו כל בעיה רפואית, והנה לפתע קרה דבר מוזר, הילד אוכל ואוכל ואינו נעשה שבע. הדבר היה לפלא בעיני הכול. למרות שההורים דאגו להאכיל אותו בכמויות אוכל לא הועיל כלום. הילד לא הגיע לשביעה ולא פסק להתלונן שהוא רעב. האב פנה במצוקתו אל רבי חיים קניבסקי לשאול מה עליו לעשות ורח"ק השיב שיבדקו את המזוזות בבית. התוצאה היתה שוב מפתיעה: במזוזה של הפתח הראשי של הבית נכתב במקום 'ואכלת ושבעת ואכלת ואכלת'.

מסופר על החזון איש שפעם הלך אליו רבי משה בויס לבקש ברכה עבור אשה חשוכת ילדים מבנות משפחתו בפאריז, שהרופאים אמרו שלא תיפקד בזש"ק. החזו"א ענה לכו אל רבי נחמן סופר מירושלים ותרכשו ממנו עשר מזוזות כשרות למהדרין. את המזוזות תשלחו לפריז כדי שהיא תחליף ותקבע אותן בפתחי ביתה. מילאתי אחר עצת הקודש, הפטיר רבי משה בויס את סיפורו, ולא נפל מדבריו ארצה כחוט השערה. מעניין גם לציין, הוסיף, כי המספר עשר בו נקט החזון איש, תאם את מספר פתחי ביתה של האשה אשר בפאריז הרחוקה [פאר הדור ח"ד].

בן ארבע שנים היה ישראל, פעוט מת"ת מסורת אבות גור בבני ברק, כשהחל לסבול מכאבי ראש איומים. הוריו התרוצצו וביקרו עמו אצל טובי הרופאים שנלאו למצוא את מקור הבעיה. לאחר זמן החל הילד אט אט לאבד את מאור עיניו רח"ל. הרופאים המליצו על ניתוח מורכב להציל את ראייתו של הילד. האב, חסיד גור, הבהיר מיד כי אין לעשות כלום ללא אישור של רבו האדמו"ר מגור בעל הילב שמחה ששהה באותם ימים בערד. האב נטל את מסמכי חוות הדעת הרפואית והתקשר לרבי. תשובת הקודש היתה נחרצת. אין לעשות כלל ניתוח. ואכן, למרות התנגדות הרופאים לא ביצעו את הניתוח, אלא פתחו בסדרת בדיקות שהותירו את העיוורון בגדר תעלומה. האב התקשר שוב לרבי שאמר לו כי אין לו מה לדאוג, שכן עד חג שבועות הילד יראה. כפי שהיה במתן תורה שכל הסומים נתרפאו. הימים היו ימי אייר והילד מסוגר בחדרו ואינו רואה כלום. במשך אותם ימים

ביקשו הרופאים לעשות בדיקות שונות, אך הרבי הורה שאין צורך לבדוק כלום. עד שבועות הוא יראה כאחד האדם. בעצת ידידים החליט האב למסור את מזוזות ביתו לבדיקה, ואז התגלה כי באחת המזוזות יש פסול במילים בין עיניך. הוא קנה מיד מזוזה מהודרת וקבעה במקום הפסולה, כאשר פיו לוחש תפילה שכשם שהחליף את הפסול כך יתרפא בנו ויראה. למחרת בעת שהגיע האב לחדר של בנו התרחש הבלתי יאומן. ישראל הקטן זעק אבא: מאור עיניו החל לשוב אט אט בעודו מזהה גושים, כך החלים הילד וראייתו חזרה אליו עד חג השבועות בו כבר ראה כאחד האדם בחסדי שמים כהבטחת הצדיק.

אל רבי בן ציון פלמן התקשר אחד מתלמידיו ומבקש ממנו להתפלל בעבור בתו הקטנה, שאינה חשה בטוב ומאושפזת כבר כמה ימים בבית החולים, והרופאים אינם מצליחים לברר את מחלתה. רב"צ נזכר מיד בדבריו של החזון איש שהיה אומר, שהמנהג של כלל ישראל הוא שכשקורה איזה מאורע לא טוב בבית בודקים את המזוזות. ולכן גם עתה אמר לאב שימסור את המזוזות בבית לבדיקה, לראות אם אין בהם איזה פסול או פגם. אמר האב, רק לפני שנתיים נתתי את כל המזוזות שבבית לבדיקה, והכל היה כשר, ומה הצורך שוב לבדוק את המזוזה עתה. שהרי נפסק בהלכה שצריכים לבדוק מזוזה רק פעמיים בשבע שנים, זאת אומרת כל שלש וחצי שנים, ועתה כשעברו רק שנתיים למה לבדוק שוב את המזוזות. אמר לו רב"צ, אל

תשאל שאלות, תשלח עכשיו מיד את המזוזות לבדיקה. האב שמע לעצה, שלח את המזוזות לבדיקה, ולתדהמתו מצאו שבמזוזה שבחדרה של הבת חסרה מילה שלמה. הסופר שבדק לפני שנתיים את המזוזות בדק רק את האותיות שאין בהם פגם, ולא שם לב שחסרה בה מילה שלמה. מיד קנו מזוזה חדשה, והבת התעוררה לחיים, כאילו שלא אירע לה מאומה. כאשר הרופאים עומדים בפליאה ומשתוממים על הפלא הזה שלפני רגע הילדה שכבה בחוליה חסרת אונים, ועתה התעוררה כמי שקמה משנתה ולא ניכר עליה מאומה.

על הרב וואזנר מסופרת העובדה דלהלן: המעשה אירע עם חולה אחד בביה"ח 'מעייני הישועה' בב"ב, שהרופאים הסתפקו האם לנתחו, אם לאו. השאלה הובאה בפני הרב וואזנר. הרב שמע את ההתלבטות, הניח ידיו הק' על עיניו, וחשב, וחשב. ולפתע אמר: אני אומר שהחולה יבדוק את מזוזות ביתו. בני ביתו של החולה עשו כמובן כהוראתו, ועד מהרה התגלה שבמילה 'לבבך' באחת המזוזות, האות 'ך' הייתה נראית כמו האות נו"ן סופית, עקבתי אחרי היהודי הזה במשך שנים רבות, וראיתי שהוא אכן הבריא לחלוטין, ואי אפשר היה להכיר בו את החולי הקשה שעבר עליו!

עוד מסופר על הרב וואזנר: מעשה שהיה ביהודי שהיו לו הרבה צרות, הוא פנה לרבו ושאל מה יעשה וינצל, אמר לו הרב תבדוק את המזוזות, הוא לקח אותם לבדיקה לאחד המגיהים המומחים, המגיה בדק ואמר שהמזוזות מהודרות, ולאחר לקח את זה למגיה מומחה אחר, ולאחר הבדיקה גם הוא כקודמו אמר שהמזוזות מהודרות. היהודי לא ידע להשית עצה בנפשו, מצד אחד הרב אמר שצריך לבדוק את המזוזות וזה סימן שיש בהם בעיה, ומצד שני המגיהים המומחים טוענים שאין שום בעיה וחשש במזוזות, הן מהודרות למהדרין. הוא החליט ללכת לרב וואזנר שהיה ידוע כמומחה גדול גם בענייני סת"ם, הוא סיפר לו את כל הסיפור, והניח לפניו את המזוזות. הרב וואזנר לקח מזוזה אחת בדק אותה היטב, ולאחר מכן אמר שהוא רוצה לדבר עם הסופר שכתב את המזוזות הללו. כשהסופר הגיע החל לשוחח עמו בעדינות על דרך כתיבתו, ובתוך הדברים סיפר הסופר בהתלהבות לרב וואזנר שלפני שהוא כותב כל שם ה' הוא טובל במקווה. שאל אותו הרב ואיך אתה עושה את זה, זה הרי טירחא גדולה מאד? נענה הסופר ואמר שהוא משאיר את מקום השמות פנוי בכל מזוזה שכותב, ואז הולך לטבול, וכותב אח"כ את כל השמות ביחד, דבר שפוסל את המזוזות לגמרי מצד ההלכה של שלא כסדרן. מיד ציווה הרב וואזנר לאותו סופר להודיע לכל מי שרכש ממנו סת"ם, שזה פסול לגמרי ויקנה מהם חזרה כל מה שמכר.

איך עוברים את בין הזמנים בשלום בלי פגע בשמירה על בריאות הגוף והנפש של ההורים והילדים?

א. ביהז"מ הוא זמן של יצירת קשר עם הילדים שהופקדו ביד ההורים, ותפקיד ההורים בעולם לגדל ילדים בריאים בנפשם והוא חוב קדוש וחייב לבטל תלמודו בשביל זה. והנה כל השנה הוא במרוץ אבל בבין הזמנים מוטל עליו למצוא את הזמן ברוגע ובסבלנות לכל ילד בנפרד להאזין למצוקותיו; לדעת מה מפריע לו כל השנה; לשמוע אותו; לרדת לנפשו ולא לשכוח לתת לו הרבה כבוד. וכשהורה מתמסר לילד ממילא הוא מחזיר נחת.

ב. צריך לשבת עם כל ילד וילד לעשות תוכניות יום יום, וסדר יום לכלל הילדים ולדבר על הכל מראש בפרטות. כמו"כ להסביר לילד מה עושים ומה קונים. וילד שמבקש לנסוע לטיול שאין באפשרותנו להרשות לו את זה, נשב נשמע מה הוא רוצה, נגיד לו מה האפשרויות ויחליטו ביחד, יש רצוי ויש מצוי וההתחשבות והשמיעה זה יותר מכל הטיולים. ויש להטיל על כל ילד תפקיד בסדר היום, כגון: ילד אחד יעשה קיטנה, וילד שני יחליט מה

משחקים, וילד שלישי יחליט איזה עוגה אמא תכין יחד עם הילדים, וילד שלישי יילך לקניות, ועוד ילד יהיה אחראי על הסדר וכל אחד יודע מה נצרך בביתו. וכשכותב הכל על דף מסודר העניינים נהיים יותר ויותר רגועים. ולכתוב על כל ילד במה הוא מומחה ולהטיל עליו אחריות על זה וע"י שמטילים אחריות באופן אוטומטי הילד יצליח, למרות שאפשר קצת לעזור לו, אבל לתת לו הרגשה ולהיות בטוח ביכולותיו.

ג. צריך לתת לילדים הגדולים עצמאות בתכניות ובסדר היום, אך הם חייבים להיות חלק מסדר היום של הבית. וכמוכן שהכל ייעשה ע"י שימור על כבודם, ומידי פעם יגלגל עימם שיחה בארבע עיניים ויפתח עצמו בפניהם ועי"ז הם ייפתחו בפניו. ויש להם לעשות ככל האפשר סדר יום הבנוי ג"כ מלימוד תורני אישי וחוויתי וילמד משהו שאוהב. ושיהיה בשמחה. ורבי גרשון אדלשטיין היה אומר שצריך גם להכניס הומור בלימוד, ויש לעשות עסק גדול מהלימוד שלו, ולדאוג שיסיים איזו מסכת או אפי' פרק וכך יעשו לו סיום גדול ויהיה לו סיפוק אדיר. וישתדל ללמוד עם חברותא, ואפשר שהאח הגדול ילמד עם הקטן וכן עם אביו וכדו' ולפחות סדר אחד ביום ילמד כשעתים, ואפשר מאוד לצמוח מלימוד בביה"מ. כדאי להקדיש איזה זמן ביום ללימוד המוסר אפי' באופן משפחתי משהו מעניין. ומי שטוב בביה"מ זה סימן שהוא בן עליה כל השנה. ויש להוסיף שישנם בחורים נורמליים לחלוטין שמשוועים למנוחה וחופש בלי לחץ של סדר יום, הם רוצים לישון ולישון כמה שבא להם, ולצערנו, גם לקום מתי שבא להם, ואפילו שלפעמים זה גובל באיבוד מ"ע דאורייתא כקר"ש בזמנה, וההורים מסכנים רוצים לראות את הנחת והם לא רואים, מה עושים? - דבר ראשון להיזהר לא להכניס את הבחור ללחץ ולא להכביד בדרישות, אחרת הוא יפתח מרד וכלום לא יועיל. מה שכן יעשו, זה לתכנן עמו את הדברים החשובים, כמו שיקום לכה"פ לזמן קר"ש שהוא דאורייתא, וינהל איזה שהוא סדר יום, וברגע שיראה שבאים לקראתו ומוותרים לו על רוב הדברים, הוא בוודאי ישתדל לכה"פ בדברים שבאמת חשובים לנו להתאמץ, והכל יהיה בדרכי נועם. ובעזרת ה' בתחילת הזמן ירגיש רעננות וחשק להתחיל ברגל ימין.

ד. בבין הזמנים זה זמן ראוי להדק את הקשר עם הילדים, לתת להם לב ויחס של אמון ובטחון, למצוא זמן פנוי לשיחה בסבלנות עם כל ילד וילד, ועי"כ לדאוג לקשר נפשי, לעודד את הילד לא להישבר משום דבר גם אם חלה אצלו ירידה כי אין עליה כשאין ירידה וכך צמחו כל גדולי הדור. היו להם זמנים של ירידה אבל דווקא מתוך הירידה הם צמחו והתעלו כי אחרי ירידה עולים יותר גבוה וזה נורמלי וכרצון ה'.

ה. ילד שעדיין ברשות ההורים ויש שליטה עליו לא לתת לו לטייל וכדו' בלי השגחה. יש שהקדישו זמן ביום לשירה והודיה משותפת ולאחמ"כ התפללו לה' כ"א כפי בקשתו וד"ז נתן הרבה לקירבת אלוקים רוגע שלוה, ושחרור נעים.

ו. לתת לכל ילד תחושה שהוא בוגר ויודע להסתדר לבד גם במטלות וגם במריבות. והבעת אמון בלי עזרה של ההורים בדברים האלו יוצרים הרבה בטחון אצל הילד.

ז. אסור לאבא להראות שהוא מאוכזב מילדו, ילד צריך להרגיש שמקבלים אותו בכל מצב ואין אכזבות. אפשר אמנם בכבוד להאיר את עיניו בדברים אבל לא מאוכזבים ממנו. וברוב הדברים יש להעלים עין לגמרי.

ח. יש למנוע ככל האפשר בבית הקרנות ומשחקים במחשב, כי המתרגל לכך קשה אח"כ לצאת מזה, וינסה הרבה למצוא פתרונות מחוץ למחשב והבא ליטהר מסייעים בידו, ומי שנאלץ לכך באישור מורה הוראה צריך שיהיה זה בפיקוח הדוק של ההורים ולזמן קצוב..

ט. ביהזמ"נ הוא זמן של שחרור, וזאת המטרה וזה דבר נורמלי לחלוטין שהילד ינה מהשחרור כי הילד צריך להרפות את המוח, כמוכן באוירה חמימה ותורנית. כמו"כ נורמלי לחלוטין שבחור בישיבה גדולה רוצה לנסוע

עם חברים, וכדאי לעשות שאלת רב האם לאסור עליו ד"ז, כי הרבה פעמים זה בנפשו ועדיף לתת לו את זה בפיקוח מאשר בלי פיקוח. אבל לילד וכן לבנות בכל גיל אסור לתת ד"ז אפי' בפיקוח (לא מדובר על גינה או כותל וכדו' שזה אפשרי, אלא על נופש עם שינה).

י. יש להיזהר לנהוג בבית ברוגע ובשלווה גם בזמנים לחוצים ולהימנע ככל האפשר מכעס, וכשילד רואה בית רגוע גם בשעות לחץ זה משפיע עליו רבות לטובה. וכשכועסים בבית, מלבד כל הנזקים הגדולים שזה יוצר, הביטחון של הילדים מתערער... ולכן גם מי שרגזן מטבעו שלא יעשה זאת בבית.... ובוודאי לא כשיוצאים לנופש. וגם כשמאוכזב מהנופש שבן הזוג ארגן להבליג ולא להזכיר כל הזמן עשיתי את החופש הזה בשבילך וכדו' אלא ישתדל לעשות אורה שמחה ומאשרת ע"י מילים טובות ומחמאות.

יא. עוד דבר. עניין גדול להתנתק ולעזוב את הטלפונים כל הזמן.

יב. ולסיום: בבין הזמנים יש יותר זמן ואפשר למצוא זמן להתפלל על דברים שבמרוץ החיים אנחנו לא מספיקים, וכעת בבין הזמנים נמצא את הזמן לדבר עם הקב"ה ע"ז באופן ישיר בלי תיווך ובטוח שנענה ע"כ.

הרה"ג רבי חיים אייזנבאך שליט"א

לפרשת ואתחנן

"ואתחנן אל ה' (ג', כ"ג)

משה רבינו התפלל תקט"ו תפילות על כניסתו לארץ בגימטריה "ואתחנן" (מדרש)

הפני יהושע (ברכות לב). מבאר, שהגימטריה הינה רק אסמכתא בעלמא, אבל זהו חשבון שיוצא שהתפלל כזה מניין של תפילות. שהרי משה לא התפלל על כניסת אר"י לפני שחשב שהותרה השבועה, ורק אחרי מלחמת סיחון ועוג שהיה בט"ו באב שהותרה השבועה והתחיל להתפלל ע"ז. ולפי החשבון של חודש אחד חסר ואחד מלא, יוצא מט"ו עד ז' אדר מאתיים יום, ופחות כ"ח שבתות שאסור לאדם לשאול על צרכיו, נמצא שהתפלל קע"ב ימים ג' תפילות על כניסתו לארץ. אך לפי החשבון יצא שהיו לו תקט"ז תפילות, ע"ז י"ל שבט"ו באב התפלל רק ב' תפילות, כי בלילה עדיין לא נודע לו, וזהו החשבון של תקט"ו.

(פני יהושע)

ויש להוסיף שלכאור' בזמן הזה היה ג"כ ר"ה ויוה"כ וסוכות וש"ת, שאסור לשאול בהם על צרכיו, וא"כ איך יצא החשבון הזה. וי"ל, שהנה מבואר בחז"ל (טור או"ח רצ"ב) שז' אדר באותה שנה היה בשבת, וא"כ גם ר"ה וסוכות וש"ת היה בשבת, ורק ביוה"כ שלא חל בשבת, י"ל שביוה"כ מותר לאדם לשאול על צרכיו.

(ר' יהונתן אייבשיץ)

"לא תוסיפו על הדבר אשר אנוכי מצוה אתכם" (ד', ב')

רש"י מביא כמה דוגמאות, כגון חמש פרשיות בתפילין חמישה מינים בלולב, חמש ציציות. ואלו כולן מצוות שהן ארבע ולא יוסיף לחמש. וזה ג"כ רמז בטעמי הפסוק "לא תוסיפו", שזה מונח רביעי, ומרמז לומר לך הנח אצלך ארבע דברים, ואל תוסיף חמישי.

(טעמי המנהגים)

"אנוכי עומד בין ה' וביניכם" (ה', ה')

ע"פ פסוק זה יובן מדוע להלן (ט', ט') כשמשה אמר לכלל ישראל "לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי", במשך כל הארבעים יום, לא דיבר על שינה, והלא אדם אינו יכול ג' ימים בלא שינה, אבל לצום אפשר עד שמונה ימים (ע"פ סוכה נג.), וא"כ זה חידוש יותר גדול, ומדוע איפה לא הזכיר זאת כלל. אמנם בגמ' (יבמות קכא:) מבואר שא"א לישון בעמידה, וא"כ כאשר משה אמר "אנוכי עומד בין ה' וגו'" בזה כבר נשמע שלא ישן כל אותו הזמן.

(ימין יוסף)

”לך אמור להם שובו לכם לאהליכם” (ה', כ"ז)

החת"ס התקשה כל ימיו, מניין לחז"ל נלמד ש"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי". אמנם מכאן יש ראייה, שהרי כמו שעמרם נשא את יוכבד דודתו לאישה, כמו"כ היו הרבה מישראל שהיו להם נשים האסורות ע"פ התורה, כיון שנשאו קודם מתן תורה, וא"כ לאחר מתן תורה היו צריכים לפרוש מהם, והתורה אמרה לשוב לאוהליהם, א"כ מוכח שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. (משך חכמה)

”וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך” (ו', ח')

יש מדרש פליאה, "אין מניחין תפילין אלא בשבת". וביאר זאת הגר"א שתיבת "בשבת" היא ר"ת, וכך צריך לומר "אין מניחין תפילין אלא במקום שיער במקום תפוח", והיינו ביד ובראש באותם מקומות דוקא, ולא במקום אחר.

(בשם הגר"א)

”לא תוסיפו על הדבר אשר אנוכי מצוה אתכם” (ד', ב')

רש"י מביא כמה דוגמאות כגון חמש פרשיות בתפילין חמשה מינים בלולב, חמש ציציות ואלו כולן מצוות שהן ארבע ולא יוסיף לחמש. וזה ג"כ רמוז בטעמי הפסוק "לא תוסיפו" שזה מונח רביעי, ומרמז לומר לך הנח אצלך ארבעה דברים, ואל תוסיף חמישי.

(טעמי המנהגים)

למגילת איכה

ארבעת הפרקים הראשונים נכתבו בסדר א' ב', מפני שירמיהו הנביא בא להוכיחם על שעברו על התורה שניתנה בא' ב', ובפרקים האלו פ' לפני ע', מפני שדיברו בפה מה שלא ראו בעין. חוץ מפרק ראשון שהאות ע' לפני פ', שזהו רמז גם על המרגלים שדיברו קצת אמת.

(טעמי המנהגים)

לתשעה באב

מדוע הכהנים אינם נושאים כפיהם בתשעה באב [בשחרית]:

א. משום שת"ב אסור בשאילת שלום, ואיך יאמרו "וישם לך שלום".

(דגול מרובה)

ב. משום שכהן אבל אינו נושא כפיו, ובת"ב הכהנים אבלים על חורבן המקדש.

(פנים מאירות, טעמי המנהגים)

הטעם שמקדשים הלבנה במוצאי ת"ב, כיון שבמוצאי ת"ב נולד בן דוד, ומבשרים ללבנה ולעם ישראל שהם עתידין להתחדש.

(טעמי המנהגים בשם האריז"ל)

מתיקות השבת

פנינים וסיפורים בעניני השבת, מתוך הספר 'ומתוק האור' - שבת הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א

לפרשת ואתחנן ולכל שבת

ל"ט אבות ותולדות רמוזים בגימטריא של "זכור ושמור"

עשרת הדברות כתובים בתורה פעמים - בפרשת יתרו ובפרשת ואתחנן. אם נערך את חשבון הגימטריא של המלים שבארבעת פסוקי הדבר: "זכור את יום השבת לקדשו", נמצא בו רמז ל"ט מלאכות - אבות ותולדותיהם. כיצד?

בפרשת יתרו (שמות כ, ח-יא) כתוב: "זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך; ויום השביעי שבת לה' אלקיך, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך, עבדך ואמתך ובהמתך וגרד אשר בשעריך; פי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, את הים ואת כל אשר בהם וינח ביום השביעי; על כן ברח ה' את יום השבת ויקדשהו". אם נערך את חשבון הגימטריא של כל המלים הללו, נקבל את המספר: שבע עשרה אלף שלש מאות ושלש.

מובא בהקדמה לספר "טל אורות" (ספר מתקופת המהרש"א ובהסכמתו), שאם נצרך את הגימטריא של כל המלים שבדברת "זכור", נקבל מגן מדיק ומכון לגימטריא של ט"ל המלאכות, לפי הלשון הבאה:

חורש, זורע, קוצר, מעמר, דש, זורה, בורר, טוחן, מרקד, לש, אופה, גוזז, קוצר, מעמר, צובע, טוה, מסך, עושה שני בתי גירן, אורג שני חוטין, בוצע שנים (הפוצע בלשון המשנה), קושר, מתיר, תופר שני תפירות, קורע לתפור, צד, שוחט, מפשיט, מולח, ומעבד, ממחק, מחתך, כותב שני אותיות, מוחק לכתב שנים, בונה, סותר, מכבה, מבעיר, מכה בפטיש, המוציא.

עשו את החשבון, ותמצאו שגם חשבון הגימטריא של ל"ט המלאכות לפי הלשון הזו עולה בדיוק לשבע עשרה אלף שלש מאות ושלש.

אכן, עשרת הדברות כתובים גם בחמש דברים בפרשת ואתחנן (דברים ה, יב-טו), אולם שם, בצווי על השבת, יש שנויים מהלשון שבפרשת יתרו. וכך נאמר שם: "שמור את יום השבת

לקדשו כאשר צוה ה' אלקיך. ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת לה' אלקיך, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמורך וכל בהמתך וגרד אשר בשעריך, למען ינוח עבדך ואמתך כמוד; וזכרת פי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה, על כן צוה ה' אלקיך לעשות את יום השבת".

למרבה הפלא, אומר ה"טל אורות", אם נצרך את הגימטריא של כל המלים שבדברה "שמור", נשוב ונקבל את המגן המדיק והמכון לגימטריא של ל"ט המלאכות - שבע עשרה אלף שלש מאות ושלש, לפי הלשון הבאה:

חורש, זורע, קוצר, מעמר, דש, זורה, בורר, טוחן, מרקד, לש, אופה, גוזז, מלבן, מנפץ, צובע, טוה, מסך, עושה שני בתי גירן, אורג שני חוטין, בוצע שנים, קושר, מתיר, תופר שני תפירות, קורע לתפור, הצד, שוחט, מפשיט, מולח, ומעבד, ממחק, מחתך, כותב שתי אותיות המוחק שתי אותיות, הבונה, הסותר, המכבה, המבעיר, המכה בפטיש, המוציא.

החשבון שערך ה"טל אורות" אינו סתמי, אלא מדקדק ומחשב ביותר, וכפי שמעיד הוא בעצמו ומספר: "אני והבקיאים בחשבונות באנו בחשבון, חשבנו דרכיו ושקלנו אותו במאזני צדק. ואמת הוא, נכון הדבר מעם אלקים, רוחו דבר בו" וכו', "ואין עמו לא חסיר ולא יתיר אפלו אות אחת, והוא פלא".

מסים ה"טל אורות" ואומר, פי לפנינו עומדים שני עדים - זכור ושמור ("זכור" מעשרת הדברות שבפרשת ואתחנן, ומעידים על ידי הגימטריא שלהם, פי מספר מלאכות שבת הוא ל"ט. הוא אשר אמרו חז"ל (ר"ה כז ע"א): "זכור ושמור בדבור אחד נאמרו", כלומר שניהם מעידים על אותו הדבר, על כך שמספר מלאכות שבת הוא שלשים ותשע.

המשנה ברורה (בהקדמה לחלק ג' על הלכות שבת) הביא מהירושלמי (פרק כ"ל גדול), שרבי יוחנן וריש לקיש דקדקו ומצאו שלכל אב ואב מל"ט אבות מלאכה ישנן ל"ט תולדות. אמר לי על כך הרב רפאל שטמיר מנתניה, שגם

זה נרמז בדרך של גימטריא בפסוקי "זכור ושמור". כיצד? המלה אבות בגימטריא ארבע מאות ותשע. אם נכפיל את הגימטריא של אבות במנין האבות (ארבע מאות ותשע כפול שלשים ותשע) נקבל חמש עשרה אלף תשע מאות חמשים ואחד. על הגימטריא של אבות נוסף את התולדות

באמצעות המשפט: "בכל אב מלאכה יש ל"ט מלאכות". כך נגיע בדיוק לשבע עשרה אלף שלש מאות ושלוש, מכון ומדיק אל הגימטריא של המלים בפסוקים: "זכור ושמור". פלאי פלאים.

שתולים בבית ה'

טיפים בנושאי חינוך והתמודדות הרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א

כך אמר לו הידיד: "מיום שעזבת את הבית, אבא ואמא שלך אינם נועלים את דלת הבית, כדי שאם תרצה פעם לבוא הביתה לא תמצא דלת נעולה..." "כששמעתי את זאת - סיים את סיפורו - נמס ליבי מערגה להורי היקרים, ומיהרתי לשוב!"

הנוער המתמודד, פשוט לבכות עליו...

לרבים מאיתנו קשה להרגיש אבלות בתשעה באב. אחת הסיבות לכך היא, משום שקשה לנו להיות בתוך כאב. אנחנו מתנגדים לכאב, רוצים לברוח ממנו, או לפתור אותו בכל מחיר. פוחדים לתת לו מקום, שמא הוא יטרוף אותנו... אולם בתשעה באב, לא נדרשים מאיתנו מעשים. לא נצטוו עדיין ללבון לבנים למקדש, או להעלות כבשים להר הבית. דורשים מאיתנו לשהות בתוך הכאב. רובן ככולן של הקינות לתשעה באב בנויות על זה. אין שם הרבה דיבורים על תיקון שנאת חינוס או על תיקון שלשת החמורות. אין שם הרבה דיונים על פעולות שיזרזו את הגאולה. כל אלו דברים חשובים, אך יש להם מקום וזמן אחר. בתשעה באב - יושבים ובוכים.

כי 'עת לבכות' אומר קהלת (ג, ד), ופירש רש"י (שם): עת לבכות - בתשעה באב. כן, תשעה באב הוא יום מיוחד לבכי. זהו עיצומו של יום.

האמת היא שאנחנו כן מרגישים את צער החורבן

והאמת היא, שכל אחד מאיתנו כן מרגיש את צער החורבן, במידה זו אחרת. כי לכל אדם יש קשיים, אם זה בחינוך, עם בניס/בנות מתמודדים, ואם במגוון נושאים, כאשר יודע כל אחד בעצמו. כולנו גם מכירים בקלקול הרוחני הגדול שרווח בזמננו, וזה כואב לנו. והרי כל הצרות הרוחניות והגשמיות שיש לעם ישראל, כולם נובעים מהחורבן הגדול, של בית המקדש. ובימי בין המצרים, וביחוד בתשעה באב, עת כולנו עוסקים בקינה ובכי על חורבן בית המקדש, אז מותר גם לכל אדם לשלב צער ובכי על בנו, על בתו, ועל כל ילדיו של הקב"ה. לא לחינם הכניסו רבותינו בתוך הקינות לתשעה באב, גם קינות על בן ובת רבי ישמעאל, על מסעי הצלב, ועוד...

למה בעצם זה טוב לבכות?

כי אם אדם נהיה טעון, במלא כאבים על מצב ילדיו, ועל מצב הנוער והעם, והוא שומר את הכאב סגור על מנעול בלב - אזי הכאב גודל והולך, למימדים בלתי נסבלים, ועלול להשתלט לנו על החיים. רק כשאדם מוכן להכיר בכאב, ומסכים לתת לו ביטוי - רק אז הכאב מקבל את מקומו הנכון בחייו. הכאב קיים - אבל בפרופורציה. הוא לא גדל כמפלצת, ולא משבית את החיים.

קינה להורים המתמודדים

מעגלי הכאב אודות הנוער סובבים גם אותי. במשך הזמן הנני מקשיב להמוני הורים, כל אחד וכאבו, ובעקבות זאת כתבתי קינה להורים המתמודדים.

אלי ציון ועריה, עלי צאן ערריה, עת השליכו כתרריה, ויגלו בחוצות עריה

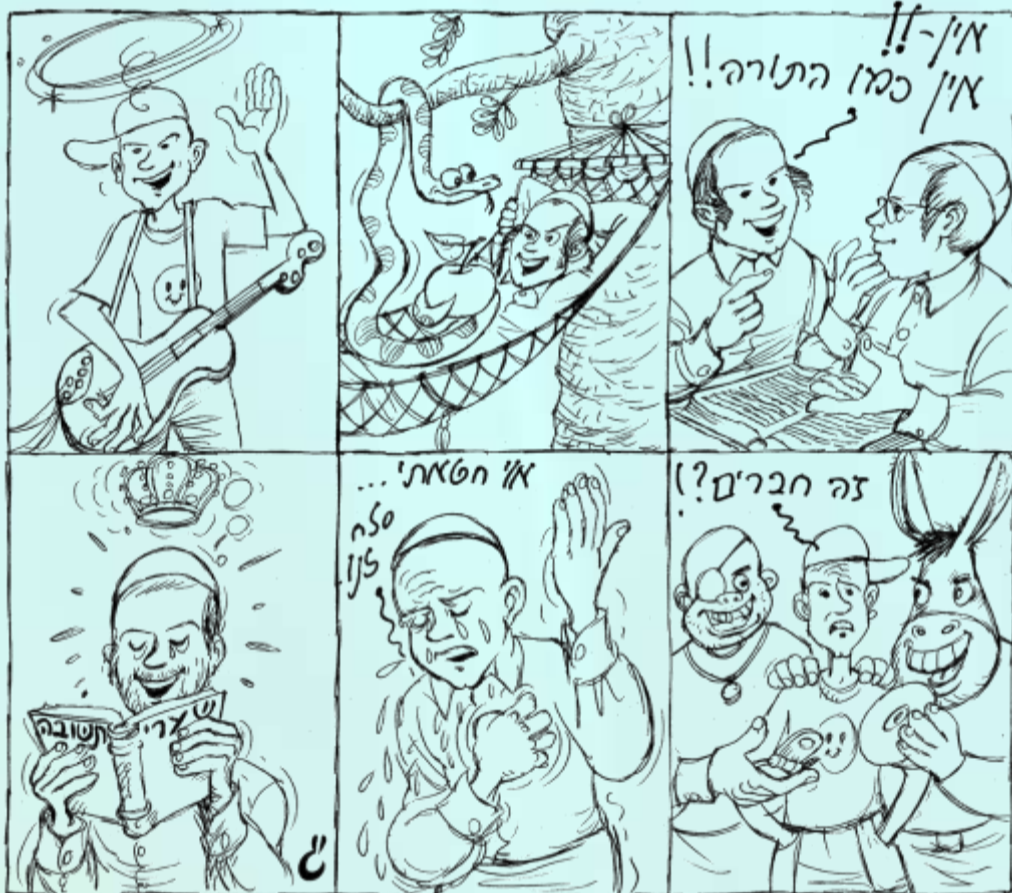
הלא זכור אזכר, ילד שלי טהור, בן שלש פאות לגזר, פניך קרנו אור

שבתות עת ישבנו, זמירות בנעם שרנו, פרשת שבוע דברנו, אבות ובנים למדנו ועתה דממה מנגינה, יבכו גמרא ומשנה, ציצית נותרה עגונה, לזאת נקשר קינה

קול נשמע ביללה, בת ציון המהללה, עדי הצניעות המעלה, המרת בתחפשת זולה חלום סמינר ושדוף, בהדלקת נרות קוינוה, ועתה כסית בלכלוף, אף בקשי יזוהף

איכה שכחת בת, פי נסיכת אלקים את, בטירת מלכים גדלת, ועתה איה הסתובבת תסמרנה שערותיהם, מקול יבבת האם, מבכה מלב פועם, מאנה היא להנחם

איכה מבחר אנשים, ילדי ישראל קדושים, בעבור נזיד עדשים, גלשו לדרך עקשים יצאו לרחובה כנדחת, חפשו לנפשם נחת, מהפח אלי פחת, טבעו בבאר שחת חברת פוחזים אהבו, מושב לצים ישבו, ברשת איפון טבעו, חמודות תבל נתאוו שברי לחות ומגורה, פך השמן הטוהרה, דבק בם יצר הרע, זעקו והילילו מרה

אסובבה בחצות ושוקים, רגלי נשרכים, בעקבי צאן נדחים, אשאל עוברי דרכים הראיתם בני יחידי, זה שהיה חרדי, ועתה מרד כנגדי, עודנו אהובי ומחמדי שמא ראיתם ריבה, היא בתי החביבת, היתה לנו מריבה, שחרה היא ונאוה אומרים הם לאביו, ולאמו לא ראיתו, שמא לחפש תיטיב, במשעול אחר ונתיב

יועצים למכביר יעצוני, והקרובים בקרוני, והשכנים רחמוני, פלם יחד החפיומי תוסיפו אהבה וידידות, עוד קצת חותיות, אין אצלכם סמכות, חסר לכם עקביות אומרים לנו שתקו, לתמורה בל תחכו, דם נפשכם תירקו, ויום אחד תזכו אויה רוחנו בחלה, מרב דרישה להכלה, ונפשנו כבר חולה, למול הבת הסכלה

אש תוקד בקרבי, חרב נעוצה בלבי, איך אעלה על משכבי, בנינו ובנותינו בשבי שמעו שמים אסוני, אין מקום ליגוני, הזהו בית ארמוני, מקום מעוני ומשכני בזעם נפרץ קירה, ותאחו בה מדורה, נפל לארץ מבצרה, קשה כחרבן עזרה איה אור בקצה מנהרה, בתוך החשך הנורא, מעט מן האורה, בדל של בשורה

ומשמים קול ה', בנכם זה המתמודד, אף הוא בצער כבד, תאניה לו ומספד מבחין נראה וחות, למנעמי העולם פתוח, פעמים מתרים וקשות, בעצמו נראה בטוח לבו קרוע לגורים, מנפץ לאלפי שברים, חיי חיי קברים, נפשו תבכה במסתרים אין איש יודע, שהוא כמעין דומע, באמת אין לו רע, וכך מביע מתגעגע

איך תנחמוני הבל, וכנורי נהפך לאבל, כי חיי הנבל, לנשמתתי הם סבל, ואיך אנחם עיפה נפשי מבלויים, שפלים ובזויים, עם חברים שתויים, הלזה יקרא חיים, ואיך אנחם ואביט כמתוך שנה, איך כל יום בשנה, מת במיתה משנה, על זאת אקוננה, ואיך אנחם לשה במדבר אדמה, אבוד בעולם מדמה, לבית אבא המה, לקרבת השם צמא, ואז אנחם

ומה עם דברי עידוד?

חלק מהקוראים ביקשו - עם כל הכבוד לשהייה בתוך הכאב - לשמוע גם דברי עידוד ונחמה. והנה סיפור מעודד ששמעתי:

לפני מספר שנים, נסע יהודי חסידי מישראל, למסע קברי צדיקים באירופה. באחד המקומות הבחין בבחור שהתפלל בדבקות מיוחדת והיה נראה לו קצת מוכר. לאחר שייגע את מוחו נזכר מיהו, אבל התפלא מאד.

הוא ניגש אל הבחור הצדיק ושאל אותו: "האם אתה פלוני?" "כן".

"סליחה על השאלה, אבל אני זוכר שהיתה תקופה שהתרחקת מאד, ואיך זכינו לראותך במצב כזה נעלה?"

וכאן סיפר לו הבחור: "אכן עזבתי לגמרי את דרך התורה ואף את בית הורי למשך מספר שנים. עד שבאחד הימים פגשתי את אחד מידידי המשפחה, ושמעתי ממנו פרט אחד שגרם לי לחזור הביתה, ובד בבד לפתוח בתהליך של חזרה בתשובה.

מה היה הפרט ששמעתי ממנו?

כך אמר לו הידיד: "מיום שעזבת את הבית, אבא ואמא שלך אינם נועלים את דלת הבית, כדי שאם תרצה פעם לבוא הביתה לא תמצא דלת נעולה..."

כשמעתי את זאת - סיים את סיפורו - נמס ליבי מערגה להורי היקרים, ומיהרתי לשוב!"

המסר מהסיפור ברור: תמיד להשאיר דלת פתוחה לבן או בת שעזבו! לא בהכרח שצריך 'לא לנעול את דלת הבית' כפשוטו, אבל נשאיר להם 'דלת' פתוחה בלבנו. כך שאם ירצו לחזור - ידעו לאן.

וכך בדיוק נוהג הקדוש ברוך הוא עמנו, כמבואר בתנא דבי אליהו: מעיד אני עלי שמים וארץ שהקדוש ברוך הוא יושב ומצפה להן לישראל יותר ממה שמצפה האב לבנו והאשה לבעלה, שיעשו תשובה, כדי שיגאל אותם ויבנה להם בית המקדש (תנא דבי אליה רבה, פרק לא).

לתגובות, ולהצטרפות לרשימת התפוצה של הגר"י פליסקין, ניתן

לפנות לכתובת ymp803@gmail.com

אוצר היסודות והחקירות

מרבתינו מעתיקי השמועה, בכל חלקי התורה מתוך הספר 'דרישה וחקירה', בעריכת יהושע לינטופ

חזקת תשמישין

כל חזקות הללו דשמעתין אינן חזקות שלש שנים, דלא שייך שלש שנים אלא גבי חזקת קרקע, שמחזיק בשדה חבירו ואומר 'לקחתיו ממך', אבל הכא בחזקת תשמישין בעלמא מיירי, שמשמש בשל חבירו, ובשעה אחת משתמש בפניו ושותק הויא חזקה, כדמוכח לקמן דאמרי' ואי חבריה בטינא לאלתר הויא חזקה. וטעמא משום דאמרינן, לא שביק איניש לאישתמושי בתוך שלו - תשמיש של קביעות - בלא רשותו. וכיון דמשתמש זה לפניו ושותק, י"ל דנטל רשות ממנו, או נתן לו ממון ומכר לו תשמיש זה. והני מילי דהויא חזקה, כגון שטוען 'הוא מכר לי' או 'נתן לי במתנה', אבל אם טען 'נשתמשתי בפניו ושתיק' אינה חזקה, כדתנן לקמן בחזקת הבתים (ב"ב מא, א): כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה, כיצד, אמר לו 'מה אתה עושה בתוך שלי', והוא א"ל 'שלא אמר לי אדם דבר מעולם' אינה חזקה כו'. ובכל חזקות מיירי, לא שנא חזקת שלש שנים, לא שנא חזקת יום אחד כי הני (תוספת שהובאה ברש"י ב"ב ו, א ד"ה תוס' אחזיק).

האם חזקת תשמישין היא זכות בגוף הקרקע לענין ההשתמשות, שיש לו בעלות מסוימת בקרקע, כמו מוכר דקל לפירותיו; או שאין לו בחזקת תשמישין אלא זכות השתמשות, ואין לו זכות בגוף הקרקע לפירותיה.

שיעורי מנכר טוב (כ"ז סי' יא אות ה).

חייבי מיתות - אישתני דינא

אלא אמר רב נחמן בר יצחק: אישתני ולא אישתני תנאי היא; דתנן: חטאו עד שלא נתמנו ונתמנו - הרי הן כהדיוטות; רבי שמעון אומר: אם נודע להם עד שלא נתמנו - חייבים, משנתמנו - פטורים (כתובות מה, א). אלא אמר רב נחמן בר יצחק - הא דתני שילא תידון בחנק, הואיל ואישתני גופא אישתני קטלא; ותניא אחריתא בסקילה, ואף על גב דאישתני גופא לא אישתני קטלא, תנאי היא. אישתני ולא אישתני - אי אמרינן אישתני קטלא או לא אישתני קטלא, תנאי היא. חטאו עד שלא נתמנו - נשיא ומשוח שאין קרבנם כשל יחיד, שהנשיא מביא שעיר ומשוח מביא פר. הרי הן כהדיוטות - בכשבה

ושעירה, שאע"פ שנשתנה גופם לא נשתנה קרבנם. אם נודע להם עד שלא נתמנו - דהוה ליה ידיעה וחטאה בחד גופא, חייבין כהדיוטות. משנתמנו - דהוה ליה חטאה בשעת קרבן יחיד, וידיעה בשעת קרבן נשיא. פטורין - לגמרי, אלמא דמשום דאישתני גופא אישתני קרבן (רש"י שם). [וראה עוד בסנהדרין (עא, ב)].

באופן שנשתנה דינו שייכים שני דינים:

- א. שאין יכולים לקיים בו הדין הקודם.
- ב. שצריכים לדון אותו בדין שנוהג עתה.

חילוקי ושיעורי הגר"ז לזכרון (כתובות סי' ל"ה והלמ"ז).

חייבי מיתות - גברא קטילא

תא שמע: אם משנגמר דינו ברח, ואחר כך הקיף זקן התחתון - חייב. נגמר דינו קאמרת, נגמר דינו - גברא קטילא הוא (סנהדרין עא, ב).

תא שמע: היוצא ליהרג, ובא בנו והכהו וקיללו - חייב. בא אחר והכהו וקיללו - פטור. והוינן בה: מאי שנא בנו ומאי שנא אחר, ואמר רב חסדא:

במסרבין בו לצאת ואינו יוצא. רב ששת מוקי לה בשאין מסרבין בו לצאת. אי הכי, אחר נמי. אחר גברא קטילא הוא (שם פה, א).

האם דין 'גברא קטילא' הוא מחמת שיש מצוה להרגו ועומד בפועל ליהרג, או שהוא דין מיוחד, שהגמר דין עושה אותו לגברא קטילא.

חילוקי הגר"ז (ערכין ו, ז ד"ה ואיכא).

חייבי מיתות - מיתה אחרת

'מות יומת המכה' (במדבר לה, כא), אין לי אלא במיתה הכתובה בו, מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו, שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו - תלמוד לומר 'מות יומת', מכל מקום. 'הכה תכה' (דברים יג, טז), אין לי אלא בהכאה הכתובה בהן, מנין שאם אי אתה יכול להמיתו בהכאה הכתובה בהן, שאתה רשאי להכותן בכל הכאה שאתה יכול - תלמוד לומר 'הכה תכה', מכל מקום (ב"מ לא, ב).

האם המיתה האחרת נכללת בעיקר הפסק של בית הדין, או שהפסק אינו על כך, אלא שזהו דין בפני עצמו, שכיון שחייב מיתה ואי אפשר להורגו, דינו ליהרג בכל אופן.

חילת השחר (מכות ז, א ד"ה ואפסק).

ביאורי תפילה

כוונות על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב' הרב"ג רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א

תפילת 'נחם' לתשעה באב

נחם ה' אלקינו

על פי הפסוק בישעיהו פרק מ' נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם ששם מבקש ה' את הנביא לנחם את ישראל ואנו מבקשים שה' עצמו ינחם אותנו.

את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים

ציון נקראת על שם לימוד התורה שבירושלים כמו שנאמר כי מציון תצא תורה וירושלים נקראת על שם הנבואה כמו שנאמר ודבר ה' מירושלים [כך פירש הגר"א את הפסוק] והאבל הוא על ירידת לימוד התורה ועל הפסקת הנבואה. והנחמה היא כי לעתיד לבא תחזור הנבואה ויתגבר לימוד התורה ויורם קרנה.

ואת העיר האבלה והחרבה והבוזיה והשוממה

היות ויש מקום לטועה לטעות שהיום העיר אינה אבלה וחרבה וכו' מסבירה התפלה את כוונתה במילים אלו וכלהלן.

האבלה מבלי בניה

על זמן ירושלים הבנויה ובית המקדש שעמד בתפארתו נאמר וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך ואילו עתה רוב הבנים רחוקים מתורה.

והחרבה ממעונותיה

ירושלים הבנויה היתה מעון לשכינה בבית המקדש וברוב בתי כנסיותיה ובתי מדרשיה ואילו עתה רבו בה בתי טומאה ובתי מעשה הבל ורעות רוח.

והבוזיה מכבודה

בזמן בנין ירושלים נאמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד והיתה ירושלים משכן למלך הכבוד וזה כבודה ועתה נדחקת רגלי השכינה על ידי עוברי עברה וביטול הקדושה.

והשוממה מאין יושב

שוממה שאין השכינה שורה בה.

והיא יושבת וראשה חפוי כאשה עקרה אשר לא ילדה

שהרי רוב בניה אינם נחשבים לבניה כי עזבו את דרך התורה והמצוות שעל שמם היא נקראת.

ויבלעוה לגיונות וירשנה עובדי זרים

ולא די שעזבו את דרך התורה, העוזבים המציאו תורה חדשה והכניסו את ירושלים לתוך תוכן הבלי תורתם ועבודתם הזרה המתיימרת לירש את התורה.

ויטילו את עמך לחרב ויהרגו בידון חסידי עליון

ודבר הזיוף הנאמר למעלה גורמים להביא חרב על העם על פי הפסוק בישעיהו [פרק ה' פסוק כ'] "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר". ונאמר עליהם תוכחה שיטילו עמם לחרב "לכן כאכול קש לשון אש וכו' ונשא נס לגויים מרחוק ושרק לו מקצה הארץ והנה מהרה קל יבא וכו' אשר חיצו שנונים וכל קשתותיו דרוכות וכו' וינהם ויאחז טרף ויפליט ואין מציל". ועוד זאת להם שבסילופם חושבים את חסידי עליון לאויבים.

על פן ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה

ציון על שם לומדי התורה יבכו במר היינו בשקט וירושלים על שם הנבואה תרים קולה בבכיה כדרך הנביא המשמיע קולו.

לבי לבי על חלליהם מעי מעי על חלליהם

יתפרש על פי "האבן עזרא" על הפסוק בתהילים ליבי ובשרי ירננו לאל חי וז"ל ליבי הוא השכל והדעת שהם בנשמה, ובשרי הוא הגוף והשער הפה פי' שער בשר הגוף המרנן עם שכל מחשבת הכל הוא הפה, שהוא פתח הבשר על כן ירננו וכו' עכ"ל.

ולפ"ז הדברים מתחברים לנאמר בקטע הקודם על ציון וירושלים. ליבי שהיא השכל והנשמה כנגד בכיית ציון האמור למעלה כי ציון היא על שם לימוד התורה שהיא בשכל ובנשמה. ומעי מעי הוא הגוף הוא כנגד ירושלים הנותנת קולה בבכי, שהיא כנגד הנבואה הנאמרת בפה שהוא שער הגוף.

כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה

אבל יש נחמה כי כמו שהצתה את ירושלים באש כך תבנה אותה באש כמו שהאש מטהרת את הכלים ע"י שהאוכל גם הנמצא בעומק נפלט ונפרד מן הכלים כך אש התורה והתפלה תפריד את עם ישראל מכל הטומאות והזיופים.

כאמור ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב

פסוק בזכריה [פרק ב' ט'] לעתיד לבא הקב"ה יגן על ירושלים שלא יקרבו אליה שיהיה כמו חומת אש סביבה.

ולכבוד אהיה בתוכה

וישכון בתוך ירושלים ואז יחזור כבודה כמי שהיא משכן למלך הכבוד.

מחודדים בפיך

חידונים על פרשיות השבוע והמועדים הרב"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א

וכן מהרה"ג רבי ישעיהו גלינסקי שליט"א, לעילוי נשמת מרת זיוה בת רבי אליעזר הכהן ע"ה

הרה"ג רבי ישעיהו גלינסקי שליט"א

חידות לבין הזמנים

- היכן יש נבואה טובה, שילדים ישחקו? [זכריה ח,ה]
- במה ה' משחק? [תהלים קד]
- ומי שיחק לפני האלוקים? [דברי הימים א' יג,ח]
- היכן מצאנו שהמטייל מקיים מצוה? [סוכה כח: למטה בעמוד]

- מי מפריח בריכה? ומי מכר את הים? [ב"ב פ"ה מ"ג; ב"ב פ"ד מ"ה]
- שתי מילים שונות בתורה, התרגום מתרגם "גלידה" [בראשית לא,מ; שמות טז,יד]
- אחד מארבע בבראשית ובדברים ורק עלי מברכים "עושה מעשה בראשית". [ש"ע או"ח רכח ס"ב; בראשית ב,יד; דברים א,ז]
- מה שה' נותן בברכות השחר, יחליפו בהפטרות לך לך. רמז: אחד משמונה שרצים. [ויקרא יא,ל]

חידות על שמות מסכתות

- בע' אני הדס ובא' בשבת אני שלושים ותשע ובסדר שבו אני, יש ארבע. ובהגדה אני שלושה מי יודע. [ויקרא כג,מ; שבת עג.; ב"ק ב.]
- אני בשמים, שמטמאים ואלי שלחו את ר"ע. [שיר השירים ד,יד; סנהדרין סז:]
- שלושתנו מתחילות בב' ומסתיימות בא' ויש מחלוקת אם אנחנו שלש או אחת. [ב"ק קב.]
- אני בקערה ויום ההולדת שלי ביו"ט.

5. אני כינוי של אחד הרגלים ומוזכרת במשנה בתפילת שחרית.
6. אני אחת מעשר אחרי חושך ושם תענית.
7. מצוה מאה כמוני, שם מסכת, ואם תבחשני שם מסכת מאחרת. [מנחות מג:]
8. אם תוריד משמי שם משקה תקבל את שם השטר.
9. שם מסכת שבארמית 'מה זה'.
10. המסכת הקצרה שהעושה כן לפני רבו חייב מיתה.
11. אני בסדר קדשים, הורד אות, מסכת מסדר טהרות.
12. מתוך ארבע מחוסרי כפרה, רק עלינו שם מסכת.
13. שם מסכת שחציה בשינוי ניקוד, שם נביא.
14. כשאני נגמר במ' סופית, אנו לא בריאים ובנ' סופית שם מסכת, ושמי הוא ההיפך מהסדר שבו אני נמצא.
15. אחד מחמש בנות צלפחד, הורד אות ראשונה, שם מסכת.
16. שם מסכת כשם הסדר שבו היא נמצאת.
17. אם הוא במשקה צריך ליטול ידיים, אבל לא בלילה.
18. ביחיד נאסרה לצאת החוצה, וברבים שם מסכת. [דברים כה,ה]
19. בוישלח היא רחבה. [בראשית לד,כא] ביהושע לא היה בהם לנוס. [יהושע ח,כ]
20. היום אני בארמית, ואם תשנה סדר האותיות, תואר יום ראש השנה ב"נתנה תוקף".
21. הנביא האחרון, שנה סדר האותיות, שם מסכת שהתרגום מתרגם בשם מסכת אחרת. [ויקרא יט,ט]
22. כשטובלים אותנו, מברכין ברכה שמסתיימת בנו, תוסיף אות א' תקבל שם מסכת אחרת באותה אות.
23. גמר מלאכה של פרי בן שלש אותיות, שמתחיל ומסתיים באותה אות.
24. ביחיד יוסף הראה ליעקב וברבים שם מסכת. [בראשית מח,ט רש"י]
25. יש חמש כאלו, שתיים עם שם נשים ושתיים חיבר החכם באדם ואחד ירמיהו. [בראשית יג]
26. העם שהמרגלים ראו, היו אנשים כאלה. [בראשית יג,לב]
27. הוא לא גדול, ונופל.
28. במצרים היה עשר, שלהם ר' יהודה היה עושה בהם סימנים.
29. במ' סופית לר' אליעזר דוחים שבת להכין אותנו, ובנ' סופית - שם מסכת ששייך לשבעת המשקים.
30. ביחיד, אני תפילה ומה ששלח יעקב לעשיו, וברבים שם מסכת.
31. אחד משמות בגדי הכהונה שיש בו אחד משבעת המינים, שלה.
32. אחד מעשר, שהוא אחרי הראשון.

33. כשאחד מעשר מתחבר לאחת מחמש מגילות, מקבלים שם מסכת.
34. ביחיד מטהר את הטמאים, כמו שה' מטהר לישראל, וברבים שם מסכת.
35. פרעה נענש בנו. [בראשית יב,ז] וכשאנחנו בבתי, אוצרות אנו מגלים. [ויקרא יד,לד]
36. אם נרצה להחכים כך נעשה, ואם תשנה ניקוד שם מסכת. [ב"ב כה:]
37. כינוי בתורה למי חטאת (הזיה של פרה אדומה). [במדבר יט,ט]
38. המשותף ליוסף, לשמואל ולשמרון. [בראשית מט,כו; שבת קלט.; שמואל א' א,יא; נזיר ט,ה; שופטים פ"ג]
39. מי שרואה אותה בקלקולה יזיר עצמו מאחד משבעה. [במדבר ו,ב רש"י]
40. ברבים יעקב עשה למקנהו. [בראשית לג,ז] וביחיד יונה ישן בתוכה והיא שם מסכת. [סוכות יונה ד,ה]

41. שמים אותנו אצל המזבח ויש של 70 ויש של 23. [שמות כא,א רש"י]
42. אחד משלוש שיהרג ואל יעבור שהוא אחד משבע מצוות בני נח, וכל הכועס כאילו עשה כך, והוא שם מסכת.
43. המסכת שבה ב"ש לקולא וב"ה לחומרא.
44. ר' מאיר ור' נתן רצו להוריד את רשב"ג מנשיאותו ע"י שיוכחו שאינו יודע מסכת זו. [הריות יג:]
45. המשותף לחצירות, תבשילין, ותחומים.
46. כשהזכר חמישים שקל והנקיבה 30 שקל, זה שייך למסכת זו. [ויקרא כז,ג,ד]
47. באדם מורידין אותה ביום השמיני ובעץ שלש שנים.
48. לאדם שתיים בראש. [ויקרא יט,כז] ובשדה אחת. [ויקרא יט,ט]
49. שם אחד משלשה רגלים, שיש שניים כמוהו, בלשון רבים.

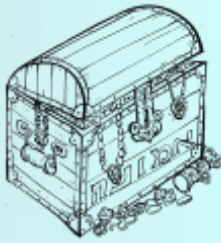
50. אדומה, וניתנה במרה וניתנה כשכר על כיבוד אב ואם, ונמצאת בתוך שמה של אשת משה. [שמות טו,כה רש"י; קידושין לא.]
51. אשה שקבלה אותי נעשית ארוסה.
52. מה שהיולדת מביאה, עשו את התיבה. [בראשית ז,ז] ואם תשנה ק' לכ' תקבל אחד מעשר המכות, ואם תשנה מ' סופית לנ' סופית, הן גופי הלכות. [אבות פ"ג מ"ח] וביחיד מצוות שילוח.
53. המשותף לא' תשרי וט"ו בשבט, שהוא שם חג ושם מסכת.
54. בניקוד שווה אני שם מסכת, ובקמץ אחד משלושה רגלים.
55. אז יוצא העבד עברי לחופשי וביציאתה נמחקים החובות. [שמות כא,ב]
56. היא מלכה והיא נחשבת פנים חדשות וכשהיא באה, באה מנוחה.
57. אחת מארבע פרשיות, שהיא מן הירושלמי.
58. לפנים בישראל, שלפת הנעל, לקיים את אחרי הגאולה. [רות ד,ז]
59. המשותף למנורה, לעולה, ללחם הפנים, לחושן, לציץ, לקטורת ולאש על המזבח. [שמות כז,כ; כט,לח; כה,ל; כח,כט; כח,לח; לח; ויקרא, ו,ו;]
60. צריך לקבל אותי מבעוד יום, ואני מתחילה ומסתיימת באותה אות, ומדברי קבלה יש ארבע בשנה.
61. ביחיד פרשה, וברבים שם מסכת.
62. אם תצרף האות הראשונה שבשמות מסכתות שבמס' חידות אלו, מה תקבל?

- הכוונה לחידות: 3, 18, 36, 10, 11, 34, 36, 19, 33 רמז: "ומחליף את "בבין".
63. באילו אותיות אין שם מסכת? [צול]
64. אילו ברכות מסתיימות במילה שהיא שם מסכת?

הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א

חידון מחודד לפרשת ואתחנן

1. מוריה כ"אָרְךְ הָאָרְזִים"
 2. חֶלֶק מ"פְּרֹשֶׁה רֵאשׁוּנָה" שִׁיקְרָה בְּגָלוֹת
 3. מְחַמֵּת אֶסוּר זֶה, מְתַחֲבוֹת בְּ"קְדוּשׁ"
 4. מִלָּה בְּעֵלֶת 2 מְשַׁמְעוּיּוֹת סוֹתְרוֹת
 5. הָרְצוֹן לְשִׁמוּעַ מִהַשְּׁלִיחַ, עֲשֵׂה אֶת מִשָּׁה כְּ"דִינָה"
 6. מְקוֹר לְ"חֲדוּד הַתְּלִמִּידִים"
 7. עֲנָה הַיּוֹצֵרֶת "חֲשֵׁק"
- #### חידון מחודד לפרשת עקב
1. מֵה הַקָּשֶׁר בֵּין וְלָדוֹת הַבְּהֵמָה לְטִילִים
 2. מֵה הַקָּשֶׁר בֵּין צֶאֱן לְמַעֲשֶׂר
 3. הַתְּאֵמָן לְהַצִּיף בְּרָזָל מֵעֵמֶק הַיְאֹר וְלֹא נִזְכָּר שְׁמוֹ עַל מַעֲשֵׂה זֶה
 4. רִמָּז לְתַעֲנִית אֶסְתֵּר מִהַתּוֹרָה
 5. בְּאֵיזָה "מְגַהֵץ אֲדִים" הִשְׁתַּמְשׂוּ בְּנֵי בְּמִדְבָּר
 6. לְעֵנִין מֵה מְזַכָּר: נָחַשׁ, חֲמָט, צְרָעָה, מְשַׁפֵּךְ
 7. נִשְׁמַע כְּמַעֲשֵׂי יִשְׁמַעְאֵל, אֵךְ הוּא מוֹנֵעַ צָמָא

מרגליות שאול

חידושים ומכתבים מגדולי הדור | מתוך כתבי הגאון הצדיק שאול מרגליות זצ"ל

לתשעת הימים

בשערי תשובה סימן תקנ"א סק"א מביא דברי הברכי יוסף שיש מקילין לאכול בשר מבושל שנשתייר מסעודת שבת. וכ' ושמעתי ראייה מהא דאיתא בחולין אברי בשר נחירה וכו' וכתבו הפוסקים להקל בדרבנן, אך מסיים השע"ת לא ראיתי מי שהיקל בזה.

ובביאור הנידון שמעתי מהגר"י זיכרמן שליט"א דהנה בחולין דף י"ז יש ספק לדעת ר' עקיבא שאומר בשר נחירה הותר להם במדבר ונאסר בכניסתם לארץ ישראל, מה הדין של בשר נחירה שנשאר להם לאחר שנכנסו לארץ האם מותר באכילה או לא. ורש"י שם מקשה למאי נפק"מ לנו וכ' דרוש וקבל שכר. והרא"ש מק' על דברי רש"י שעל דבר זה ליכא בגמ' ספק ולכן פירש שזה נפק"מ לדידן במי שאומר קונם יין אצלי מזמן מסוים ובהגיע הזמן נשאר לו יין מקודם, האם מותר לשתותו עכשיו או לא וא"כ פשטינן להקל. אך הצ"ח שם מקשה על הרא"ש דהנה יש לעיין מ"ט לא הסתפקה הגמ' מה לאכול בשר נבילה מאותו זמן שנאסר כאשר נשאר להם, ונדון זה אינו רק לר"ע אלא לכו"ע, אלא ע"כ שבזה ליכא ספיקא שכיון שאמרו שנבילה אסור באכילה א"כ בודאי שנאסר להם ואפילו אי נשאר להם מקודם וכל ספיקו של הגמ' הוא לדעת ר' עקיבא שס"ל שבמדבר אכלו בשר נחירה, ונחירה הוה דבר המתיר כמו שכתבו הפוסקים שמליקה בעוף הוה כמו שחיטה, ובזה יש לדון לאחר שאסרוהו והתירו רק בשר שחוט מה הדין בבשר שנשאר דאף שהיה בו כעין שחיטה מ"מ נאסרה באכילה, וא"כ שואל הצ"ח על הרא"ש שבאומר קונם יין עלי ודאי יהיה אסור לו לשתות ממה שנשאר לו. וע' הגהות רעק"א שכותב על דברי הרא"ש שנפלאים ממנו. ויש לציין עוד דבמג"א מובא במ"ב סימן תקנ"א סקנ"ו חזינן נמי דלא כברכ"י דהרי פסק דאפילו תוך שבת כשעוד לא אמר רצה אסור לשתות יין כל שכן שאסור לאחר שבת ממה שנשאר משבת. ויש פשרה בנידון זה דהגר"ח פלאגי מובא בכף החיים כתב שמי שרגיל לאכול בקפידא בשר במלוה מלכה יכול להקל ולאכלו אז.

לפרשת ואתחנן

בפרק ה' פסוק ח"י כתוב ולא תחמוד אשת רעך. באיסור לא תחמוד מצינו כמה שיטות בראשונים. א' תוס' בב"מ דף ה' ע"ב ד"ה בלא כתבו דרק כשגזול ולא משלם עובר בלא תחמוד ולכן חמסן דק"ל פסול לעדות הוי מדרבנן. ב' הראב"ד בפרק א' מהלכות גזילה ואבידה הלכה ט' כותב שאפילו במשלם למוכר על כך לאחר שהפציר בו עובר בלא תחמוד, מיהו אם כפה את המוכר ואמר רוצה אני ליכא איסור לא תחמוד כיון דק"ל תלוהו וזבין הוי זביני. ג' הרמב"ם שם כותב דאפילו אמר המוכר רוצה אני יש איסור לא תחמוד. ובהמשך דבריו פירש מש"כ בתורה ולא תתאוה דמי שחושב בליבו איך יעשה תחבולות שהשני ימכור לו עובר בלאו זה. ד' האבן עזרא כותב שאפילו שרק

חשב בלבו שרוצה את החפץ של זולתו לעצמו עובר בלא תחמוד.

ובפרשת יתרו מקשה האבן עזרא איך שייך להזהיר על זה שהלב חומד שיהיה לו דבר פלוני וביאר ע"פ משל שכפרי אין לו רצון כלל לישא בת המלך לפי שיודע שזה לא יכול להיות וה"נ כאן דזה שיודע שהקב"ה לא מרשה ליקח חפץ של אחר ואסור לחומדו גורם שלא ירצה החפץ. ובשו"ת ארץ צבי חלק א' סימן ד' מובא שכ"ק האמרי אמת שאל שבמשלי פרק י"ט כתוב רבים יחלו פני נדיב, ולכאוף הא איכא בזה לאו דלא תחמוד. ותירץ הארץ צבי לפ"ד

רבינו יונה בשער ג' אות מ"ב דרק אם לא יתן בלב שלם רק מחמת בושה אסור אבל אם יודע כי נתון יתן לו בנפש חפצה ולא ירע לבבו בתתן לו שרי. ונדיב שמו מורה עליו שיש לו רוח נדיבה ובודאי עין יפה ובלב ונפש חפצה.

לפרשת עקב

בפרק ו' פסוק כ' כתוב את ד' אלוך תירא, ובתמורה דף ד' ע"א ילפינן מכאן אזהרת עשה שאסור להוציא שם שמים לבטלה. ובנדרים דף י' ע"א איתא שאם מקדיש קרבן לא יאמר לד' קרבן אלא קרבן לד', דלמא יאמר לד' ולא יספיק לומר קרבן עד שימות או שיחזור בו ונמצא מוציא שם שמים לבטלה. ויל"ע לפ"ז איך מברכים בכל הברכות ניחוש דלמא לאחר שיאמר שם ה' ימות או יחזור בו והוי ברכה לבטלה. וביאר הגר"ז גולדברג (שליט"א) [זצ"ל] דיש לחלק דשאני הוצאת ש"ש לבטלה שכתב בו התורה בפירוש "תירא" דצריך לירא ולחוש אפילו לחשש רחוק שמא ימות תיכף אחר שיאמר שם ד' וכעין מש"כ רבינו יונה בשערי תשובה שער ג' אות ז' דכל הזהירות הגדר וההרחקה מן האיסור הוי מעיקר המורא, משא"כ איסור ברכה לבטלה לא מיבעיא לשיטת התוס' בראש השנה דף ל"ג ע"א ד"ה הא, דליכא איסור תורה בזה כלל אלא אפילו לשיטת הרמב"ם בפרק א' מהלכות ברכות הלכה ט"ז שיש בזה איסור תורה מ"מ אין בזה איסור מוציא שם שמים לבטלה אלא שיש כאן נושא שם שמים לשוא והר"ז כנשבע לשוא. וכיון שאין האיסור מפורש אין צורך לחשוש לחשש רחוק שמא ימות מיד. [ויש לעיין דהתוס' בגיטין דף כ"ח ע"א כתבו דרק ר"מ ס"ל שמא ימות חיישינן מיהו ר"י ס"ל דאפילו לזמן מועט חיישינן וא"כ קשה כנ"ל. וצ"ל שר"י ס"ל שאין זה מעיקר הדין אלא הוי חומרא בתרומה. ובברכות כיון שיש דין שיהא עובר לעשייתן לא רצו להחמיר בזה.]

מכח דברי הרמב"ם שבברכה לבטלה יש איסור כשבעת שוא, דן הגרעק"א בתשובה כ"ה דיש שס"ל בספק ברכות [חוץ מברכהמ"ז] לכאוף יש עצה שיברך בלשון לע"ז שאז יוצא יד"ח בברכה, ואיסור שם שמים לבטלה ליכא לפי שזה בכינוי. וכותב שלפ"ד הרמב"ם שבברכה לבטלה יש איסור שבועת שוא א"כ אפילו בכינוי יש איסור ולא מהני עצה הנ"ל.

דברי חיזוק

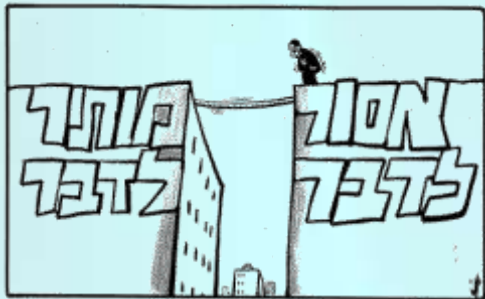
א. כתב החפץ חיים בנצח ישראל פרק ב', עובד ה' באמת צריך להיות כאותו פועל חרוץ שבסיימו מלאכה אחת אינו שוקט על שמריו אלא מחפש מיד מלאכה אחרת כדי להצדיק את שכרו ולהשביע רצון בעליו, שואל "מה עתה" מה עוד יש לעשות! כך משמסיימים לימוד מסכת מתחילים מיד במסכת אחרת ומשמסיימים קריאת התורה בשמחת תורה מתחילים מיד בראשית. וזהו מה שכתוב פרשה שלנו "ועתה, ישראל", עליך להציג בפני עצמך שאלה זו תדיר, מה עתה. "מה ה' אלוך שואל מעמך"

ב. ר' ראובן גרוזובסקי זצ"ל אמר משמו של הגאון ר' ישראל סלנטער זצ"ל: "בכל נפשך" שמשמעו חיוב למסור נפש על אהבת ה', אינו מצומצם רק למסירת הנפש ממש, אלא לכל ויתור שהאדם מוותר על רצונו ותאוותו בשל אהבת ה'. רק שהחיוב "בכל נפשך" הוא כל כך חמור שאפילו את הנפש, הדבר היקר ביותר שיש לו, עליו לתת להקב"ה. (פנינים משולחן גבוה)

ג. אמר לי הגאון ר' יהודה שפירא (שליט"א) [זצ"ל], שהחזו"א אמר שהים לא נברא אלא למתעמלים בתורה.

החפצים בחיים

הלכות לשון הרע ורכילות לילדים, נערך עם איורי הרב יונתן גרשטין שליט"א
המדור נועד לעורר את לב המעיינים, לענין הלכה למעשה יש לשאול מורה הוראה מוסמך

ו. 'מרגליות שאול' - חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הגאון הצדיק שאול מרגליות זצ"ל. באדיבות בני משפחתו שיבדלחט"א, והרה"ג רבי מרדכי שמחה ברנט שליט"א.

ז. 'מתיקות השבת' - דרשות, פנינים, משלים וסיפורים, בענייני שבת, מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'ומתוק האור', מאוצרו הגדול של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א.

ח. 'שתולים בבית ה' - עניני חינוך, מהרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א.

ט. 'ביאורי תפילה' - כוונות ופירושים על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב', מאת הרה"ג רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א.

מדורי הפרשה:

י. 'אוצרותיהם אמלא' - פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא', מדרשותיו של מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א.

יא. 'פניני פרשת השבוע' - פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך סדרת הספרים 'פניני פרשת השבוע', מאת מגיד השיעור הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א.

יב. 'עשרה מי יודע' - קושיה בעניני הפרשה עם עשרה תירוצים, מתוך 'קונטרס התשובות' בקובץ 'עיון הפרשה' [וכל הזכויות שמורות להם], בעריכת יהושע לינטופ. ועוד שותי"ם על הפרשה מהרבנים הגאונים: רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א, ורבי שלום חזקיה שליט"א.

יג. 'ווארטים וסיפורים' - לשולחן השבת והחג, מהרבנים הגאונים: רבי שלמה קולדצקי שליט"א, רבי ברוך רובין שליט"א, רבי חיים איזנבאך שליט"א.

יד. 'מחודדים בפוך' - חידות לפרשת השבוע, מהרבנים הגאונים: רבי ישעיהו גלינסקי שליט"א, ורבי מנחם אלינגר שליט"א.

טו. 'סיפור ושאלה בצידו' - לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה מובא בגליון הבא.

טז. 'החפצים בחיים' - הלכות לשון הרע ורכילות, בעריכת ד. ל. ע"פ איורי הרב יונתן גרשטין שליט"א.

הקובץ כולו מעוטרי באיורי המאיר התורני הנודע הרב יונתן גרשטין שליט"א, תשואות חן לו.

© כל הזכויות שמורות לעורך, ולשאר המחברים לפי הענין. אסור להעתיק חלקים מקובץ זה ללא רשות מפורשת בכתב [ניתן להעתיק הקובץ בשלימותו].

הקובץ לעילוי נשמת

- מרן רבינו אהרן יהודה ליב שטינמן ב"ר נח צבי זצ"ל
- מרן רבינו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל
- מרן רבינו ירחמיאל גרשון אדלשטיין ב"ר צבי יהודה זצ"ל
- מו"ר הגאון רבי אברהם סטפנסקי ב"ר מיכאל זצ"ל
- הרה"ג ר' שאול חיים דב מרגליות ב"ר ישראל שלמה פייבל זצ"ל
- סבי הרה"ג ר' דב יצחק הכהן לינטופ ב"ר שמואל פרץ זצ"ל
- סבתי מרת יוכבד ע"ה ב"ר אריה זצ"ל
- סבי הרה"ג ר' אהרן דוד הכהן מלאכי ב"ר חיים יצחק זצ"ל
- סבתי מרת רבקה ע"ה ב"ר אברהם יששכר זצ"ל
- סבי הרה"ג ר' יעקב אריה הלוי הורן ב"ר שלום זצ"ל
- סבתי מרת מרים ע"ה ב"ר משה זצ"ל
- סבי הרה"ג ר' עמנואל פילץ ב"ר יצחק מרדכי זצ"ל
- סבתי מרת מלכה פילץ ע"ה ב"ר אברהם זצ"ל
- מרת אינא רבקה ולדנברג ע"ה ב"ר משה זצ"ל
- הרבנית רחל גנס ע"ה בת הר"ר יוסף זצ"ל
- הרה"ג ר' משה מונק ב"ר אליקים ישראל זצ"ל
- מרת אלישבע מונק ע"ה ב"ר נפתלי הלוי זצ"ל

לשון הרע ברבים בס"ד

ככל שיותר הרבה אנשים שומעים את הלשון הרע, כך העבירה של מי שמספר גדלה.

- "ככל שאדם מתבונן יותר בהלכות לשון הרע, כך נעשה לו יותר קל לקיימן." (ה"ח)
 - ההלכות נועדו לעורר את לב המעיינים בלבד. במקרה של הלכה למעשה - יש לשאול רב.
 - כל הזכויות שמורות. האיורים באדיבות ר' יוני גרשטין.

אודות הקובץ וזכויות יוצרים

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבועיים, ומופץ בעיקר בדוא"ל, ובו ששה עשר מדורים:

מדורים מגדולי ישראל, וענינים שונים:

- א. 'אורות אילת השחר' - עובדות והנהגות ותשובות, ממרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל, מסדרת הספרים 'כאיל תערוג'.
- ב. 'חיים של תורה' - שו"ת ממרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל. חלק ניכר מהדברים מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א. המדור באדיבות מכון גם אני אודך, בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א.
- ג. 'הדרכות וחיוזקים' - ממרן ראש הישיבה הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוק"ל, מסדרת הספרים 'דרכי החיוזק'.
- ד. 'מתיקות התורה' - חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, ממרן עמוד ההוראה רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, מסדרת הספרים 'חשוקי חמד'.
- ה. 'אוצר היסודות והחקירות' - חקירות ויסודות מרבתינו מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר הא-ב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה' בעריכת יהושע לינטופ.